

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור
בשימוש מסחרי
וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#)
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל' פנחס ראובן שליט"א

מסכת מכות (מ)

• פרק ראשון - כיצד העדים • פרק שני - אלו הן הגולין • פרק שלישי - אלו הן הלוקין

פרק ראשון - כיצד העדים

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז.

פרק שני - אלו הן הגולין

ז. ח. ח. ט. ט. י. י. יא. יא. יב. יב. יג.

פרק שלישי - אלו הן הלוקין

יג. יד. יד. טו. טו. טז. טז. יז. יז. יח. יח. יט. יט. כ. כ.
כ. כא. כא. כב. כב. כג. כג. כד. כד:

פרק ראשון - כיצד העדים

דף ב א

מתני כיצד העדים נעשים זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה
או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא

לוקה ארבעים מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה ארבעים: **גמ'** הא כיצד אין העדים נעשים זוממין מיבעי ליה ועוד מדקתני לקמן אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי באותו היום אתם הייתם עמנו במקום פלוני הרי אלו זוממין (מכלל דאלו אין זוממין) תנא התם קאי כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה חוץ מזוממי בת כהן ובוועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת ויש עדים זוממין אחרים שאין עושין בהן דין הזמה כל עיקר אלא מלקות ארבעים כיצד מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה את הארבעים מנהני מילי א"ר יהושע בן לוי (אמר ר"ש בן לקיש) דאמר קרא **{דברים יט- יט}** ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה בעינן כאשר זמם לעשות וליכא בר פדא אומר ק"ו ומה המחלל אינו מתחלל הבא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל מתקיף לה רבינא אם כן בטלת תורת עדים זוממין

רפ"י מתני' **כיצד העדים נעשין זוממין כו'.** בגמרא מפרש מאי קאמר: את איש פלוני. כהן: שהוא בן גרושה. בפנינו נתגרשה אמו. קודם שנולד והרי הוא חלל ופסול: אין אומרים. אם הוזמו והן כהנים יעשה זה בן גרושה וחלוצה לקיים בו כאשר זמם אלא סופג את הארבעים ובגמרא מפרש טעמא: שחייב גלות. שהרג את הנפש בשוגג: גמ' ה"ג האי כיצד אין העדים נעשין זוממין מיבעי ליה ועוד דקתני לקמן (דף ה.) אבל אמרו להם כו': כיצד אין העדים נעשין זוממין מיבעי ליה. דהא לא מקיימת בהו כאשר זמם: ועוד. מאי קא בעי תנא כיצד נעשין זוממין הא קתני לה לקמן כיצד דין זוממין דקתני במתני' אבל אמרו להם המזימים היאך אתם מעידים עדות זה והלא הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני כו': התם קאי. מסנהדרין סליק דתנן בשילהי אלו הן הנחנקין שהוא סיומא דסנהדרין דיט זוממין שנשתנו במקלת מדין הזמה כדקתני כל הזוממין מקדימים לאותה מיתה כלומר אין להם לכפות מיתה אחרת אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר בה דינו של נדון: חוץ מזוממי בת כהן. נשואה שאע"פ שנגמר דינה לשריפה על פיהם הם בחנק כדילפינן התם (דף כ.). היא בשריפה ואין בוועלה בשריפה אלא בחנק כשאר אשת איש והזוממין משכימין למיתה שחייבו את הבעל דכתיב כאשר זמם לעשות

לרחיו ולא לרחותו (קס) וקאמר הכא עוד יק זוממין אחרים שאין מקיימין בהן דין הזמה כלל אלא מלקות ועלה מפרש כיכל אותן העדים שאין מקיימין בהן דין הזמה נעשין זוממין מעידים אנו כו': ולא לזרעו. ואם תעשהו חלל והוא כהן פסלת את זרעו לעולם: בעינן כאשר זמם. והוא זמם לפסול את הנדון ואת זרעו: המחלל אינו מתחלל. כהן הנושא את הגרושה שמחלל את זרעו אין הוא עצמו מתחלל מן הכהונה: הבא לחלל ולא חילל. עד זומם שרצה לחלל ולא חיללו אינו דין כו': אם כן. אם באת לדרוש ק"ו זה בעדים זוממים בטלת תורת הזמתם: (כס"ו)

תוספות מתני' מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כו'. תימה כיון דאם הוזמו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה א"כ גם בשלא יוזמו איך יעשה על פיהם בן גרושה דהכי הוא האמת ואמאי הא הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה ואין זה עדות -וי"ל כיון דלוקין הוי כאשר זמם והוי שפיר אתה יכול להזימה וקשה דא"כ מאי קאמר פרק היו בודקין (סנהדרין דף מא.). גבי עדי נערה המאורסה דאיהי לא מיקטלא דכיון דאינהו לא מיקטלי משום שיכולין לומר לאסרה על בעלה באנו והויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה ומאי קאמר והא מ"מ לוקין וי"ל דהתם כיון שבאין לחייבה מיתה וזממו להרוג את הנפש לא מיקיים כאשר זמם במלקות דהא בהדיא כתיב נפש בנפש גבי הזמה דעדות נפשות ולא חשיב יכול להזימה במלקות אבל הכא שלא כוון אלא לשווייה בן גרושה ובן חלוצה דליכא כי אם לאו בעלמא כיון שלקו חשיב שפיר עדות שאתה יכול להזימה ועי"ל דגבי עדות דבן גרושה וחלוצה לא חיישינן כלל באתה יכול להזימה דמהיכא נפקא לך דבעינן עדות שאתה יכול להזימה מכאשר זמם והא מוכח בגמרא דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דבן גרושה ולא קאי כלל עליה בשום צד שבעולם אבל התם גבי נערה המאורסה ודאי כאשר זמם קאי נמי עליה. דאם התרו בה מיקטלי אינהו בשהוזמו ואילו איהי בלא הוזמו (והתם מיירי בלא התרו וכיון דכאשר זמם קאי עליהו) לכך בעינן אתה יכול להזימה ויש לדקדק אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר כו' דזה הוה שייך בין בישראל בין בכהנים ובן גרושה לא פסיל אלא בכהנים ויש ליישב דנקטיה משום דקאי אזוממי בת כהן כדאיתא בגמרא ולכך נקט מידי דשייך בכהונה: **מעידין** אנו באיש פלוני שחייב גלות. וא"ת היאך הם יכולים לחייבו גלות בעדותן והא יכול לומר מזיד הייתי כדאמר גבי אכלת חלב בפ"ק דבבא מציעא (דף ג:) וי"ל דמיירי כשראו בו רגלים לדבר שנשמט הברזל מקתו ואיכא למימר דלא נתכוין אבל קשה מהא דתנן פרק אלו הן הגולין (לקמן דף ט.) דשונא אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דאוהב גולה ואמאי אינו גולה כיון דראו דהוי

רגלים לדבר וי"ל דשאני שונא דיש לנו לומר טפי דבשנאה הכהו ועוד י"ל דמיירי שפיר דליכא רגלים לדבר והשתא ניחא משונא ומ"מ אוהב גולה כגון דשתיק כשאמרו לו העדים בודאי אי הוה אמר לא הרגתיו יכול לתרץ ולומר לא הרגתיו שוגג אלא מזיד כמו. בלא אכלתי חלב אבל כיון דשתק כהודאה דמיא: **כל** הזוממין מקדימין לאותה מיתה. פ"י הקונטרס שאין להם נס והמלטה וקשה דמיא קמ"ל פשיטא ובכתובות. פירש שרוצה לומר מקדימין שלא יענו הדין וגם זה קשה דמיא קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירושו ודאי אתה צריך להמיתן במיתה שהמיתו אבל ודאי אם אינו יכול אפ"ה נמיתם בכל מיתה שנוכל כדתניא. הכה תכה (ב"מ דף לא:;) וקשה דאמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה:;) דרוצח וגואל הדם הו"ו ב' כתובין הבאין כאחד וכן קשה דבתוספתא (פ"י"ב דסנהדרין) תניא. אבל הזוממין שאין אתה יכול להמיתן במיתה הכתובה בהן אתה ממיתם בכל מיתה ודריש ליה מן קרא דזבערת הרע מקרבך ואמאי הוי רוצח וגואל הדם ב' כתובין הבאים כאחד ותירץ ה"ר יוסף דרוצח וגואל הדם הו"ו ב' כתובים הבאין כאחד לענין שלא נלמוד שאר מומתין מהם להמיתם אף במיתה שאינה מד' מיתות ב"ד אבל מד' מיתות ב"ד פשיטא נמיתם ככל חייבי מיתות: **זוממי** בת כהן ובוועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת. בוועלה דדרשינן היא ולא בוועלה וזוממי בת כהן דכתיב לאחיו דדרשינן לאחיו ולא לאחותו וא"ת למה לי דרשא דלאחיו ולא לאחותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרשינן (סנהדרין נא.) את אביה היא מחללת היא ולא בוועלה היא ולא זוממיה וי"ל הואיל וזוממיה באו לחייבה שריפה לא יבא לאוקומי מיעוטה דהיא אלא בבוועלה ולא ממעטינן זוממין (אלא מן אחיו) אבל כיון דכתיב אחיו דרשינן נמי מהיא למעוטי זוממיה אבל קשה כיון דכתיב אחיו אמאי איצטריך למעוטי זוממין מהיא וי"ל דאי מאחיו הוה אמינא דה"מ כשהבוועל היה נדון קרינן ביה לאחיו אבל אם לא היה נדון על פי עדותן כגון שהיה קטן בן ט' שנים ויום אחד או שלא הכירו הבועל לא קרינן ביה לאחיו קמ"ל היא. ולא זוממין למעוטי זוממין בכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק בהאי מילתא ושוב פשטה מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כגון בת כהן ובוועלה או בת כהן וזוממי זוממין והשתא למה ליה זוממי זוממין תיפוק ליה דאיכא שתי מיתות בלא זוממי זוממין משום הבועל שהוא בחנק אלא שמע מינה דאיירי כגון דליכא דין מיתה בבוועלה כגון שהוא קטן כדפירשתי ואפ"ה קאמרי זוממין בחנק אלמא דהוה זוממין בחנק אע"פ דליכא דין מיתה בבוועל: ועוד מדקתני לקמן: פיר' הקונטרס דמיא בעי כיצד וכו' הא קתני לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמצא לומר דלשון הזמה הוא זה אינו דעל כרחך דין הזמה קאמר כדקתני ולאומי קושייתא קמייתא: **בעינן** כאשר זמם וליכא. קשיא היכא שמעידין שהוא מצרי שני דאינן באין לפסול זרעו כי אם לפסלו אי"כ נפסול וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה

ב - ב דף

ומה הסוקל אינו נסקל הבא לסקול ולא סקל אינו דין שלא יסקל אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות כו': מנא הני מילי אמר ר"ל דאמר קרא [דברים יט-ה](#) הוא ינוס אל אחת הערים הוא ולא זוממין ר' יוחנן אומר ק"ו ומה הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה הן שלא עשו מעשה במזיד אינו דין שלא יגלו והיא נותנת (והלא דין הוא) הוא שעשה מעשה במזיד לא ליגלי כי היכי דלא תיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה במזיד נמי ליגלו כי היכי דליהוי להו כפרה אלא מחוורתא כדר"ל אמר עולא רמז לעדים זוממין מן התורה מנין רמז לעדים זוממין והא כתיב [דברים יט-ט](#) ועשיתם לו כאשר זמם אלא רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין דכתיב [דברים כה-א](#) והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע [דברים כה-ב](#) והיה אם בן הכות הרשע משום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להני רשעים והיה אם בן הכות הרשע ותיפוק ליה [שמות כ-ג](#) מלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ר ד' דברים נאמרו בעדים זוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין בעבד עברי משום ר"ע אמרו אף אין משלמין ע"פ עצמן אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה כדאמרן ואין גולין לערי מקלט כדאמרן ואין משלמין את הכופר קסברי כופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו מאן תנא כופרא כפרה אמר רב חסדא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא [שמות כא-ל](#) ונתן פדיון נפשו דמי ניזק רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר דמי מזיק מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר כופרא ממונא ומר סבר כופרא כפרה אמר רב פפא לא דכולי עלמא כופרא

כפרה והכא בהא קא מיפלגי מר סבר בדניזק שיימינן ומר סבר בדמזיק שיימינן מאי טעמייהו דרבנן נאמר השתה למטה ונאמר השתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק ורבי ישמעאל ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן ואין נמכרין בעבד עברי סבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה לדידיה דמיגו דאיהו לא נזדבן אינהו נמי לא מיזדבנו אבל היכא דלית ליה לדידיה אע"ג דאית להו לדידהו מיזדבנו (א"ל רבא) ולימרו ליה אי אנת הוה לך מי הוה מיזדבנת אנן נמי לא מיזדבנינן אלא סבר רב המנונא למימר ה"מ היכא דאית ליה או לדידיה או לדידהו אבל היכא דלית ליה לא לדידיה ולא לדידהו מיזדבני א"ל רבא שמות כב-ב ונמכר בגנבתו אמר רחמנא בגנבתו ולא בזממו: משום ר"ע אמרו וכו': מאי טעמא דר"ע קסבר קנסא הוא וקנס אין משלם ע"פ עצמו אמר רבה תדע שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נחמן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים

רפ"י ומה הסוקל אינו נסקל. עדים שלא הוזמו עד שנהרג הגדון ואח"כ הוזמו אין נהרגין כדאמרינן בפרקין (דף ה: ה:) הרגו אין נהרגין דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה: הבא לסקול ולא סקל. שהזם עד שלא נהרג הגדון: הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה. ההורג שעשה מעשה אם במזיד עשאו אינו גולה ואפילו בזמן שאינו נהרג כגון במזיד בלא התראה: הם שלא עשו מעשה. אלא דיבור בעלמא ובמזיד העידו אינו דין שלא יגלו על המזיד: ומקשינן לרבי יוחנן והיא הנותנת. המדה הזאת שהבאת לפטרן היא הנותנת להם חובת גלות הוא לפי שעושה מעשה אם במזיד עשאו אינו גולה ללא תהוי ליה כפרה: הם שלא עשו מעשה יגלו. על זדון כי היכי כו': רמז לעדים זוממין. שזוקין עדי בן גרושה או עדי גלות שפטרם הכתוב מדין הזמה מנין שהן לוקין ולקמיה פריך תיפוק ליה מלא תענה: משום דהלדיקו את הלדיק כו'. בתמיה אי והלדיקו והרשיעו צדיינין קאמר ולדיק ורשע בצעלי דינין למה לי והלדיקו לדיק כו' ליכתוב כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והיה אם בן הכות למה הוזכרה כאן לדיק לדיק וכי כל מקום שהלדיקו צ"ד את הזכאי וחייבו את החייב יש מלקות דאתא קרא למיתלי מלקות בזהלדיקו והרשיעו אלא על כרחך בעדים משתעי עדים שקרים שהרשיעו לדיק ובאו אחרים והזימום והלדיקו את הגדון שהוא לדיק

והרשיעו את העדים הרשעים והיה אם צן הכות את הרשע אם הזמה זו בת מלקות היא שאינו יכול לקיים זה דין הזמה גמורה כגון בעדי צן גרושה או גלות והפילו השופט והכהו: ותיפוק ליה מלא תענה. כל עונשי לאוין. מלקות אלא במקום שפירש לך צו עונש וכאן שאינו יכול לענשן בעונש הכתוב בהן ילקו: לאו שאין צו מעשה אין לוקין עליו. לקמן יליף לה צפרק ג' (דף יג.). ואין משלמין כופר. אם העידו צפור המועד שהרג את האדם והוזמו והיו מחייבין את הבעלים כופר דכתיב (שמות כא) אם כופר יוסת עליו וגו': ואין נמכרין. אם העידוהו סגנב ואין לו מה לשלם ונגמר דינו לימכר כדכתיב ונמכר בגנבתו: אין משלמין ע"פ עצמן. אם הוזמו צ"ב"ד ולא הספיק בעל דין להעמידן בדין על הזמתן עד שצרחו וצאו צ"ב"ד אחר והודו שהוזמו צ"ב"ד פלוני ולקמן מפרש טעמא: כופרא כפרה. לכפר על זה שהרג שורו את האדם והני לאו בני כפרה נינהו שלא הרג שורם אדם: ומר סבר כופרא ממונא. שהזיק גופו של זה ונתחייב ליורשיו דמי ההרוג: כופרא כפרה. לכפר על עצמו שחייב מיתה בידי שמים לפיכך יתן דמי עצמו: בדניזק שיימינו. בהכי הויא ליה כפרה כי יהיב דמי ניזק ולקמיה מפרש טעמיה: מאי טעמייהו דרבנן. דאילו ר' ישמעאל מסתבר טעמיה כיון דכופרא כפרה דמי עצמו בעי למיתב: נאמר השתה למעלה. בנוסף אשה הרה כאשר ישית עליו בעל האשה (סם): ונאמר השתה למטה. כופר אם כופר יוסת עליו: מה להלן בדניזק. שמשלם דמי וולדות סנזוקו: פדיון נפשו. דנותן את הכופר: ורבנן. אמרי לך אין ודאי פדיון נפשו הוא דכופרא כפרה מיהו בדניזק שיימינו ובהכי הויא למזיק פדיון נפשו: דאית ליה לדידיה. שיס לו לגנב ממון לשלם דמי הגניבה אם לא הוזמו ולהם אין מה לשלם דמיגו דאיהו לא הוה מזדבן אם לא הוזמו אינהו נמי כי הוזמו לא מזדבני שהרי לא זממו למכרו: וקנס אינו משלם ע"פ עצמו. דכתיב גבי כפל אשר ירשיעון אלהים פרט: ... למרשיע את עצמו (צ"ק דף סד:): תדע. דקנסא הוא שהרי המעידים צנפס לא הרגו אדם ולא נהרג אדם על פיהם ונהרגין ומשלמין ממון: (רש"י)

תוספות ומה הסוקל אינו נסקל. פי' הקונטרס כשהרגו אין נהרגין דין הוא דבאו להרוג ולא הרגו דאין נהרגין וקשה טובא חדא דה"ל למימר כדאמרינן לקמן (דף

ה: ה) הרגו אין נהרגין ועוד מאי פריך שאני הכא דגלי קרא בהדיא דהבא לסקול ולא סקל דנסקל בהווא קרא גופיה דחזינן דהסוקל אינו נסקל כדכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה אבל לעולם אימא לך דאית לך שפיר ק"ו דלעיל דלענין חילול דהא לא גלי קרא בשום מקום דשייך בדבר הזה שיתחלל הזמה ועוד קשה דהוה ליה לתרץ דהתם ודאי לא עבדינן ק"ו משום דא"כ בטלת תורת עדים זוממין לגמרי ולא משכחת לה כאשר זמם אבל לעיל דלא בטלת תורת עדים זוממין שייך שפיר למיעבד ק"ו לכך פירש ר"ת דה"ק ומה הסוקל אינו נסקל פירוש אדם שסוקל חבירו באבנים ומת דנדון בסייף ולא בסקילה הבא ליסקל ולא נסקל עדים שמעידין איש פלוני שמחויב סקילה ולא נסקל על ידם אינו דין שלא יסקלנו והשתא לא בטלת לגמרי דאיכא לאוקומי קרא דועשיתם כאשר זמם כשהן מעידין שמחויב שאר מיתות ב"ד שאינו בסקילה ואפ"ה לא עבדינן האי ק"ו דהכי קאמר לו לעיל דלא עבדינן ק"ו בכהאי גוונא: (תוספות)

א

-

ג

דף

מאי ניהו דלא עשו מעשה היינו דרבה אימא וכן אמר ר"נ אמר רב יהודה אמר רב עד זומם משלם לפי חלקו מאי משלם לפי חלקו אילמא דהאי משלם פלגא והאי משלם פלגא תנינא משלשין בממון ואין משלשין במלקות אלא כגון דאיתזום חד מינייהו דמשלם פלגא דידיה ומי משלם והא תניא אין עד זומם משלם ממון עד שיזומו שניהם אמר רבא באומר עדות שקר העדתי כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אלא באומר העדנו והוזמנו בב"ד פלוני כמאן דלא כר"ע דאי כר"ע הא אמר אף אינו משלם ע"פ עצמו אלא באומר העדנו והוזמנו בב"ד פלוני וחוייבנו ממון ס"ד אמינא כיון דלחבריה לא מצי מחייב ליה איהו נמי לא מיחייב קמ"ל: מתני' מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה והלא בין היום ובין למחר סופו ליתן לה כתובתה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה יירשנה בעלה: גמ' כיצד שמין אמר רב חסדא בבעל רב נתן בר אושעיא אומר באשה אמר רב פפא באשה ובכתובתה: מתני' מעידין אנו באיש

פלוגי שהוא חייב לחבירו אלף זוז על מנת ליתן לו מכאן ועד שלשים יום והוא אומר מכאן ועד עשר שנים אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז בין נותן מכאן ועד ל' יום בין נותן מכאן ועד עשר שנים: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים שביעית משמטתו

כ"י מאי ניהו. האי ממון ביד בעליו דקאמר ר"נ היינו ללא נעשה מעשה שעדיין לא שילם אלא פנגמר דינו לשלם: משלשין בממון. אם שלשה עדים הן או ארבעה משלשין ביניהם בית דין נעשין שליט ביניהן להשוותם בפרעון איך לפי חלקו אי נמי האי משלשין לישנא בעלמא הוא מחלקין הפרעון בין שלשתן והוא הדין נמי אם ארבעה הן מרבעין: כל כמיניה. בתמיה וכי יכול הוא לחזור בו ויפטר הנדון מלשלם: העדנו. אני ופלוגי וחבירו אינו מודה: וחוייבנו ממון. ב"ד 7 שהוזמנו והעמידנו הנדון בדין על הזמתנו וחוייבנו ב"ד 7 ומההוא שעתא ממונא הוא גבייה ואין זה מרשיע את עצמו שכבר הרשיעוהו אלהים: כיון דלחבריה לא מאי מחייב ליה. שאינו נאמן על חבירו: מתני' שגירף את אשתו. בפנינו ביום פלוגי וזה אומר לא גרשתי ואיני חייב לה כתובה ונמלאו זוממין בעמנו הייתם: והלא בין היום כו'. כלומר מה ישלמו אלו אם תאמר כל הכתובה והלא שמה ימות או יגרשנה היום או מחר וסופו ליתן לה כתובה נמלאו שלא היו מפסידין אותו כלום: אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו. מספק שאם נתארמלה או נתגרשה יטלנה לוקח ואם מתה יירשנה בעלה ויפסיד מעותיו שנתן ובגמ' מפרש מאי קא מחייב להו תנא דמתני' ליתן: גמ' כיאל שמיין. כלומר מאי קא מחייב להו למיתב דיך לפתור משנתנו לשני כלדים כיאל הרי יש לאיש ולאשה זכות ספק בכתובה זו היא מלכה שאם ימות או יגרשנה תגבה את כולה והוא מלכה שאם תמות בחייו יירשנה יפה כח זכותו מכח זכותה שהוא אוכל פירות הקרקע המיוחד לכתובתה תמיד ולא היא ועוד שהוא מוחזק ועומד והיא מחסרה גוביינא ואם באו למכור לאחר זו זכות ספיקה וזה זכות ספיקו שלו נמכר ביותר משלה ולישנא דמתני' משמע שמיין זכות ספיקה דקתני כמה אדם רוצה ליתן שאם נתארמלה והא ליכא למימר שאותן דמים יתנו הזוממין שהרי לא זכות ספיקה באו להפסידו אלא זכות ספיקו

שהיו מחייבין אותו לפרוע מיד ויש לומר דה"ק שמין זכות ספיקה כמה אדם רואה ליתן בטובת הנאה שלה ואותו לא ישלמו וכל השאר ישלמו שכל השאר היו מפסידין אותו בעדותם אבל אותן דמים לא היו מפסידין אותו שהרי גם עתה כשהוזמו אם היתה רואה למכרה יתן לה הבעל בראון טובת הנאה זו או דלמא זכות ספיקו קאמר מתני' לדישימו ואותן דמים יתנו העדים ולא מחייבין להו כולי האי שיתנו כל הכתובה חוץ מטובת הנאה דשמא לא היה נפסד בעדותן כל כך שאף עתה כשהן זוממין שמא ימות מחר ותגבה הכל כי היא לא תמכרנה לו בטובת הנאה אבל טובת הנאה יתנו לו שכך היו מפסידין אותו שאם לא הוזמו היה פורע מיד עכשיו שהוזמו יש לו זה זכות ספיקו כבתחלה ושאם נתארמלה דמתני' ה"ק אומדין כמה אדם רואה ליתן בכתובה זו שהיא תלויה בספק שאם נתארמלה תגבנה היא ואם מתה יירשנה בעלה ושמין ב"ד את זכות ספיקו ויתנו לו: רב חסדא אמר בצעל. זכות ספיקו של צעל אומדין כמה אדם רואה ליתן בו ואותו יתנו הזוממין: רב נתן אמר באשה. זכות ספיקה אומדין ואותו לא ישלמו (וכל השאר ישלמו) וחומר גדול הוא אלכן: אמר רב פפא באשה. שמין כרב נתן ובכתובה לא ישלמו לו אלא העודף בכתובה על הדמים הללו אבל לא נכסי מלוג שלה ואע"פ שאף נכסי מלוג היו מפסידין אותו בעדותן מלאכול פירות בחייה ומלירש אותה במותה אין משלמין דיכולין לומר אנו לא העדנו אלא על כתובה ולא ידענו שהיו לה נכסי מלוג ואני לא כך שמעתי וכך שמעתי רב חסדא אמר בצעל לפי מה שהן נכסי הבעל אם עידית אם זיבורית אומדין את טובת הנאה כשהלוקח מדקדק בכך רב נתן אמר באשה ובא רב פפא ופירש מאי ובאשה דקאמר רב נתן בכתובה שאם ייחד לה קרקע לכתובה בו ישומו ולבי מגמגם זה חדא היכי מחייבין להו זכות ספיקה הלא לא היו מפסידין אותו אלא זכות ספיקו ועוד דהכי איבעי ליה למיתני רב חסדא אמר בנכסי הבעל ותו היכא דייחד לה קדה לכתובה מאי טעמא דרב חסדא דפליג (רש"י)

תוספות באומר עדות שקר העדתי. ושוב הוזם לכאורה משמע דכי אמר הכי משלם חלקו דא"כ בקש להפסיד ממון חבירו בעדותו ולא נראה דהא ליתא מאן דמשלם ממון אלא א"כ הוזם במקום פלוני עמנו הייתם לכך יש לפרש עדות שקר

העדתי ושוב הוזמו שניהן דהשתא יש לפרש כדאמר עדות שקר העדתי סותר עדותו ולא שייכא ביה תורת הזמה כי אם בחבירו ופריך הא כל כמיניה אפי' הוא בעצמו אתי. לידי הזמה דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד והוי כלא סתר את דבריו וא"כ הו' שניהם זוממין ומשלמין ממון: **כיצד** שמין. אותו זכות שיש לו לבעל בכתובתה דמה שהיא תחתיו יותר מאם גרשה לפי שאתה מוצא אותו יפוי כח שיש לו לבעל במה שהיא תחתיו בבי דרכים האחד אם ימכור לאחר זכות ספיקו שאם מתה יירשנה והשני הוא יקנה מאשתו זכות ספיקה שאם תתאלמן או תתגרש שהיא תמכור לו בדמים מועטים ובענין זה יפה כח זכותו יותר מאם למכור הוא זכות ספיקו כיצד הרי שהיתה כתובתה ק' מנה אם בא למכור זכות ספיקו יתן לו הלוקח נ' מנה נמצא שזכות הבעל כמה הוא במה שהיא תחתיו עולה לנ' מנה בדרך זה וכשהיא מוכרת כתובתה עולה זכותו ס' מנה לפי שאין זכות ספיקה שוה כמו זכות ספיקו חדא שהוא מוחזק ועומד והיא מחסרא גוביינא ועוד שהוא אוכל תמיד פירות הקרקע המיוחד לכתובתה ולא היא ולכך. כשהוא מוכר זכות ספיקו בני' מנה האשה מוכרת זכות ספיקה הן לבעל הן לאחר במי' מנה הרי לך שיקנה מאשתו זכות ספיקה שתהא לו כל הכתובה של ק' מנה במי' מנה והשתא בדרך זה עולה יפוי כח וזכות הבעל במה שהיא תחתיו לס' מנה כדפירשתי ולכך מבעי ליה כיצד שמין מי אמרינן דשמין לאשה כמה אדם רוצה ליתן בזכות ספיקה דהיינו ארבעים וכל השאר דהיינו ס' מנה ישלמו שכל השאר מפסידין אותו בעדותן שמעידין שגירשה שהרי היו מחייבין אותו כל הכתובה ולישנא דמתני' משמע הכי דקתני אומדין כמה אדם רוצה ליתן שאם נתארמלה או נתגרשה משמע דשמין באשה או דלמא הא לא אמרינן לשום באשה לחייב העדים לשלם כל הכתובה חוץ מזכות ספיקה כדפי' שמא לא היה נפסד בעדותם כולי האי דשמא לא תמכור לו האשה זכות ספיקה ולכך אין לנו לשום באשה כדפירשתי אלא שמין בבעל כמה יתנו לו בזכות ספיקו אם ימכור בה דהיינו נ' מנה וכך ישלמו לו העדים שכך מפסידין אותו ושאר נתארמלה או נתגרשה דמתני' לאו למימר דשמין באשה אלא ה"ק אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובה זו שהיא תלויה בספק שאם תתאלמן או תתגרש תגבנה היא ואם מתה יירשנה בעלה ושמין בית דין זכות ספיקו ויתנו לו: **מעידין** אנו באיש פלוני שגירש אשתו וכו'. וא"ת וליחייבו שאר כסות (ועונה) דהא מפסידין לאשה וי"ל דמיירי שמעשה ידיה שהן בידו שוין כשאר כסות (ועונה) ועוד י"ל שאומרת גירשתי וא"כ מחלה לבעלה אותן (ג') דברים ואע"ג דאמרינן האשה שאמרה לבעלה גירשתי נאמנת ה"מ היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים לא כדאמרינן בכתובות פרק האשה שנתארמלה (דף כב:): (תוספות)

ואע"ג דהשתא לא קרינן ביה {דברים טו-ב} לא יגוש סוף אתי לידי לא יגוש
מתיב רב כהנא אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלף זוז בידו בין ליתן
מכאן ועד ל' יום ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים ואי אמרת שביעית
משמטתו כולהו נמי בעי שלומי ליה אמר רבא הב"ע במלוה על המשכון
ובמוסר שטרותיו לב"ד דתנן המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד
אין משמיטין איכא דאמרי א"ר יהודה אמר שמואל המלוה את חברו
לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא
מיהא לא קרינן ביה לא יגוש אמר רב כהנא אף אנן נמי תנינא אומדין
כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלף זוז בידו בין ליתן מכאן ועד ל' יום ובין
ליתן מכאן ועד עשר שנים ואי אמרת שביעית משמטתו כולהו נמי בעו
שלומי ליה אמר רבא הב"ע במלוה על המשכון ובמוסר שטרותיו לב"ד
דתנן המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אין משמיטין ואמר רב
יהודה אמר שמואל האומר לחבירו ע"מ שלא תשמטני שביעית שביעית
משמטת לימא קסבר שמואל מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל
המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והא איתמר האומר לחבירו על
מנת שאין לך עלי אונאה רב אומר יש לו עליו אונאה ושמואל אומר אין
לו עליו אונאה הא איתמר עלה אמר רב ענן לדידי מפרשא ליה מיניה
דשמואל על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה על מנת שאין בו
אונאה הרי יש בו אונאה ה"נ על מנת שלא תשמטני בשביעית אין שביעית
משמטתו ע"מ שלא תשמטני שביעית שביעית משמטתו תנא המלוה את
חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל' יום סבר רבה בר בר חנה קמיה
דרב למימר ה"מ במלוה בשטר דלא עבד איניש דטרח דכתב שטר בציר
מתלתין יומין אבל מלוה על פה לא אמר ליה רב הכי אמר חביבי אחד
המלוה בשטר ואחד המלוה על פה תניא נמי הכי המלוה את חבירו סתם
אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה
על פה אמר ליה שמואל לרב מתנה לא תיתבי אכרעיק עד דמפרשת לה
להא שמעתא מנא הא מילתא דאמור רבנן המלוה את חבירו סתם אינו

רשאי לתובעו פחות מלי יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה אי"ל דכתיב [\[דברים טו-ט\]](#) קרבה שנת השבע שנת השמטה ממשמע שנאמר קרבה שנת השבע איני יודע שהיא שנת שמטה אלא מה תלמוד לומר שנת השמטה לומר לך [יש] שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חברו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשוב שנה ואמר רב יהודה אמר רב הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למגופת חבית אי"ל זה חבור וזה אינו חבור ואמר רב יהודה אמר רב שלשת לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב של יין ומראהו כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למי צבע דתנן ר' יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין אי"ל רבא התם מיא דצבעא מקרי הכא חמרא מזיגא מקרי והתני רבי חייא הורידו את המקוה אמר רבא לא קשיא הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן דתנן שלשת לוגין מים

רש"י ואע"ג דהשתא. בצביעית לא קרינא ציה לא יגוש שהרי אם צא לנגשו בלא צביעית נמי אינו יכול לא אמרי' כיון דלא קרינן ציה לא יגוש לא קרינן ציה שמוט דסוף אתי לידי לא יגוש והכי משתמע ציה קרא לא יגוש בזמנו את רעהו כי קרא שמטה קודם לכן: מוסר שטרותיו לצ"ד. הוא פרוצבול שהתקין הלל שכתוב בו מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינין שצמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה: אין משמיטין. דלא קרינן ציה לא יגוש שהרי אינו תובע כלום: לדידי מיפרשא לי כו' אין לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים ואם אמר לו ע"מ שאין בו אונאה אין זה מתנה שימחול לו אונאתו אלא הוא התנה עמו שאינו אונהו במכר זה והרי אנו רואים שיש בו אונאה ובהאי מודה שמואל דיך לו עליו אונאה ה"נ אם אמר לו. לזה הלוגי על מנת שלא תשמטני אתה בצביעית תנאי הוא זה ואע"פ שהתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים אבל אם אמר לו על מנת שלא תשמטני שביעית השביעית אינה מסורה בידו להתנות שלא תהא השביעית משמטת לפיכך אין כאן תנאי: חציבי. תרגום של דודי רבי חייא אחי אביו היה: שהוא כזו. שקרויה שנה: הפותח בית הצואר. שעסקה פה לחלוק חדש: חייב. שתיקן כלי האי דנקט לה הכא מקום דאמר רב יהודה לעיל המלוה את חברו לעשר שנים כו' ואותציה רב כהנא נקט נמי לכולהו הנך

מילי דשמעתין דאמרינהו רב יהודה ואותציה רב כהנא: וכי מה צין זה למגופת החצית. לאמרינן צפרק חצית שנסצרה (שצת 79 קמו). למתיז ראשה בצצת צסייף לפתוח את החצית: זה. לבית הגואר היה חיבור הלכך פתח תיקון חדש הוא זה אבל המגופה אע"פ שהיא טוחה על פי החצית צטיט אין זה חיבור והוא לה כפתוחה ועומדת: חסר קורטוב לא גרסינן בצב יהודה: לא פסלוהו. זיל צתר חזותא ויין אינו פוסל את המקוה ופסול מקוה צמיס שאובין . מדרבנן הוא: והתני ר' חייא. שלשת לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה: הורידו את המקוה. מהכשרו לפסול: הא ר' יוחנן צן נורי. רב צרבי יוחנן צן נורי דאזיל צתר חזותא: (רש"י)

תוספות איכא דאמרי המלוה חבירו (בשטר) לעשר שנים אין שביעית משמטתו. אומר ר"ת דהלכה כלישנא בתרא דה"נ מתני' מסייע ליה וקשיא לישנא קמא ובאזהרות הגיה ר"ת. זמן עשר (כסף) כי ילונו ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו: **המוסר** שטרותיו לב"ד. פירש הקונט' דהיינו פרוזבול ולא נראה דהא במסכת שביעית (פ"י מ"ב) תני המוסר שטרותיו לב"ד והדר קתני פרוזבול אינו משמט אלמא תרי מילי נינהו לכך נראה דתרי מילי נינהו ומוסר שטרותיו לב"ד מדאורייתא אינו משמט: **ושמואל** אומר אין לו עליו אונאה. וא"ת מי דמי הכא השביעית ודאי עקר אבל התם מי יימר דעקר כדאמרי' בהזהב (ב"מ 79 נא): [שמא לא יהא בו אונאה] וי"ל דה"נ מי יימר דעקר שמא יפרע לו קודם: **על מנת** שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה. פי' הקונטרס על מנת כו' כלומר אני מבטיחך מאונאה שאין בו והרי יש בו אונאה דהויא מקח טעות שכחש ולא נראה דהיכי מדמה ה"נ על מנת שלא תשמטני שביעית שביעית משמטת והתם לא שייך טעמא דמקח טעות ולכך פי' רשב"ם ע"מ שאין בו אונאה משמע שלא יחול איסור לאו דלא תונו על המקח וע"כ הוא חל שאין יכול לבטל מאותה אונאה ע"מ שאין לך עלי אונאה כלומר שלא תתבע לי האונאה אלא תמחול לי תנאו קיים וה"נ על מנת שלא תשמט שביעית כלומר שלא יחול איסור שביעית אם אקח ממך אחר השמטה שביעית משמטתו והשתא ניחא שהן שוין: (תוספות)

חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו וכן ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו ר' יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה הא מיבעיא בעי לה רב פפא דבעי רב פפא רב תני חסר קורטוב ברישא אבל שלשה לוגין לתנא קמא פסלי ואתא ר' יוחנן למימר הכל הולך אחר המראה ורב אומר כר' יוחנן בן נורי או דלמא רב לא תני חסר קורטוב ברישא ור' יוחנן בן נורי כי פליג אסיפא הוא דפליג ורב דאמר כדברי הכל לרב פפא מיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרת לה ניהלן והכי אמרת ניהלן דרב לא תני חסר קורטוב ברישא ורבי יוחנן אסיפא פליג ורב דאמר כדברי הכל ואמר רב יהודה אמר רב חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא אבל נהרא בעלמא לא תניא נמי הכי חבית מליאה יין שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שאובין שלא יהו במקום אחד וכן ככר של תרומה שנפל שם טמא מאי וכן מהו דתימא התם אוקי גברא אחזקיה הכא אוקי תרומה אחזקה קמ"ל: **מתני'** מעידין אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר' מאיר וחכ"א כל המשלם אינו לוקה מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקין שמונים משום **{ שמות כ-טז }** לא תענה ברעך עד שקר ומשום **{ דברים יט-יט }** ועשיתם לו כאשר זמם דברי ר' מאיר וחכ"א אין לוקין אלא ארבעים: גמ'

כ"ט חסר קורטוב גרסינן הכא ברישא וצסיפא: לא פסלוהו. מקום לחסרו קורטוב אבל אי הוה מעיקרא שלשת לוגין שלמים ונפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין פסלוהו והא דתני רבי חייא הורידו את המקוה כי האי תנא סבירא ליה: לא פסלוהו. טעמא דסיפא נמי מקום לחסר קורטוב הוה וגזי יין נמי הוה מצי למיתני כי האי גוונא ברישא וניתנינהו בחדא בצא הכי שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין או חלב בין שמראיהן כמראה מים בין שמראיהן

כמרצה יין לא פסלוהו אלא כי אורחא דמילתא קתני להו שהיין שהוא אדום הופך את המים ממרציהן אצל החלב אין דרכו להפוך את מרציתן: הכל הולך אחר המרצה. וגבי יין אפילו הו מעיקרא שלשת לוגין שלמין כיון דמרציהן כמרצה יין לא פסלוהו ורב כותיה סבר ליה וגבי חלב אע"ג דמעיקרא חסר קורטוב הו משלים להו חלב: והא מיבעיא בעי לה כו'. אהא פרכין דאוקימנא לרב כרבי יוחנן בן נורי ולא כרבנן: דבעי רב פפא. רב דאמר לעיל לא פסלוהו היכי תני מי תני חסר קורטוב ברישא ואי הו שלמים פסלו ודלא כרב ואיהו דאמר כר' יוחנן או דלמא רב לא תני ברישא חסר קורטוב ואמרה למילתיה דלעיל אפילו כרבנן דרבנן תרוייהו בעו שיעורא וחזותא ורב דאמר כדברי הכל דכולי עלמא חזותא מיהת בעינן: לרבא פשיטא ליה. דרב תני חסר קורטוב ברישא דלא בעי תנא קמא אלא שיעורא ורב דקפיד נמי אחזותא כר' יוחנן בן נורי אמרה למילתיה: אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא. תלמידו של רב יהודה אני ולא שמעתי מפיו שמועה זו דאמרן לעיל בשמיה ג' לוגין מים שנפל לתוכן כו': א"ל אביי כו'. רב יוסף חלה ושכח תלמודו והיה אביי מזכירו מה שקיבל הימנו: ואת אמרת ניהלן. כששנית משנה זו אמרת לנו עליה ההיא מימרא דרב יהודה אמר רב ופירשת לנו דרב לא הוה תני חסר קורטוב ברישא ואמר למילתיה לדברי הכל: הטובל שם. באותו מקום: לא עלתה לו טבילה. שמה כל מים שהיו בחצית עומדים יחד ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובין וזה אחד מן הפוסלין את התרומה: אי אפשר לשלשת לוגין כו'. לא גרסינן דהא ודאי אפשר אלא חיישינן לשמא וסיפא דמילתא מוכחא דמשום שמה הוא דאמרין לקמן טעמא משום דמוקמינן גברא אחזקיה: תניא נמי הכי. דחיישינן צים הגדול למסקין הנופלין בו שהם עומדים במקומם: חצית של יין גרסינן צברייתא והכי גרסינן בתוספתא (דמקואות פ"ה): וכן כבר של תרומה שנפל שם. אחר שטבל זה ועלה: טמא. שמה היין עומד במקומו ונטמא מחמת האדם וחזר וטימא את הככר: מאי וכן. פשיטא כיון דחיישת לשמא היין עומד במקומו איכא למיחש שנטמא הככר: מהו דתימא. אף על גב דלגבי טבילה חיישינן לגבי ככר לא חיישינן דהא מילתא ספיקא היא אי קאי יין בדוכתיה אי לא וגבי גברא הוא דאמרין לא עלתה לו טבילה

אוקי גברא אחזקיה. והוא טמא היה ובטבילת ספק אתה בא לטהרו אל תטהרו מספק והכא אוקי תרומה אחזקה והיא בחזקת טהורה קיימא קמ"ל: מתני' שלא השם המחייבו מלקות מחייבו תשלומין. מלקות משום לא תענה ותשלומין משום כאשר זמם: השם. המקרא: כל המשלם אינו לוקה. דכתיב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות ובמסכת כתובות (דף לז.). מקשינן ונימא כל הלוקה אינו משלם וילקו כל הזוממין ולא ישלמו ומשנינן בפירוש רבתה תורה עדים זוממין לתשלומין ויליף לה התם: אין לוקין אלא ארבעים. משום כאשר זמם אבל משום לא תענה לא לקי כדמפרש בגמרא: גמ' (כס"ו)

תוספות אמר רב יהודה אמר רב חבית מלאה מים. כך גיר' הקונטרס וקאמר לא עלתה לו טבילה משום מים שאובין ולא נראה דהא מדשוי להו השקה כמחוברים לטהרם מטומאה הוא הדין לענין טבילה נמי ועוד דאמרינן בביצה (דף יח: ושם) מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו והיכי סלקא ליה טבילה לגו מנא הא המים שבתוכו שאובין ולא מיערבי ובהשקה בעלמא. עדיף להו אלא ודאי נעשין מחוברין גם לענין טבילה לכך נראה דגרסינן במילתיה דרב יהודה חבית מלאה יין ולכך לא עלתה לו טבילה דמי הים קוו וקיימי ושמא עדיין הוא צבור ועומד במקומו ואיסור ניכר וטובל ביין אבל נהרא בעלמא לא דודאי מתערב במים ואז לא היה בעין ועלתה לו טבילה ומיירי ביין לבן שאינו משנה מראית המים דאי ביין אדום ניחזי אם שינה מראית המים אם לא: תניא נמי הכי חבית מלאה יין. וגם רש"י לא גריס הכא מים כי אם יין דאם לא כן מאי קאמר וכן ככר של תרומה שנפל לשם טמא והא [אפי'] בעינייהו ולא נתערבו מ"מ אינה מקבלת טומאה (וטהרה) [דטהרו] בהשקה דהרי הם מחוברין למקוה והכי תנן בביצה (דף יח:): מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו: לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין. פי' מקרא דמביאן לידי מכות דהיינו מלא תענה אינו מביאן לידי תשלומין אלא מקרא ועשיתם לו כאשר זמם ומש"ה לוקה ומשלם משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צא. ושם) החוסם פי פרה לדוש בה לוקה ומשלם אע"ג דליכא אלא חד לאו דלא תחסום לכך פירש ה"ר מאיר מבורגוני דה"ק שלא השם המביאן לידי מכות אינו צריך להביאן לידי תשלומין דתשלומין לא בעו אזהרה דאי בעו אזהרה ודאי לא לקי דלא למלקות אתא כי אם לתשלומין כדאמרינן (לקמן דף יג:): לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו אלא לא בעו אזהרה דליכא אזהרה בשן ועין וכתוב שלם ישלם בלא אזהרה הלכך לא

תענה למלקות אתא וכן בהך דלא תחסום ע"כ דאזהרה דלא תחסום לא אתיא אלא למלקות דתשלומין ממילא נפקא דכיון דאינו רשאי לחסום דין הוא שישלם מה שראויה לאכול באותה שעה דליכא למימר דאזהרה אתא לממון ולא למלקות דאם כן לכתוב קרא בלשון עשה האכל שור בדישו ושמענא שפיר דאם לא האכיל חייב אלא ע"כ אזהרה כי אתא למלקות אתא: (תוספות)

ב

-

ד

דף

בשלמא לרבנן [דבריהם כה-ב](#) כדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות אלא רבי מאיר מ"ט אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא שם רע לוקה ומשלם אף כל לוקה ומשלם מה למוציא שם רע שכן קנס סבר לה כר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנסא הוא איכא דמתני להא דעולא אהא דתניא [שמות יב-ג](#) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגוי' בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה ר' עקיבא אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מכלל דר' יהודה סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מנא ליה אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא שם רע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם אלא אמר ריש לקיש גמר מעדים זוממין מה עדים זוממין לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה מוציא שם רע יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השווה שבהן לאו שאין בו מעשה ולוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה להצד השווה שבהן שכן קנס הא לא קשיא רבי יהודה לא סבר לה כרבי עקיבא אלא מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד חמור ורבי יהודה צד חמור לא פריך ורבנן האי [שמות כ-טז](#) לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה לאזהרה לעדים זוממין ורבי מאיר אזהרה לעדים זוממין מנא

ליה אמר רבי ירמיה נפקא ליה {דברים יט-כ} מוהנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד ורבנן ההוא מיבעי ליה

רש"י מו"א שם רע. לא מנאחי לכתך בתולים: לוקה ומשלם. דכתיב (דברים כב) ויסרו אותו וענשו אותו ואמרי' בכתובות (דף מו.) ויסרו זה מלקות וילפינן לה מקראי: **שכן קנס**. וכל קנס חידוש הוא ומחידוש לא ילפינן לממונא: איכא דמתני לה. להא דעולא: לומר שאין לוקין עליו. שהעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלוא: לא מן השם הוא זה. אין טעם זה עיקר דלאו שניתק לעשה אין לוקין עליו אלא מפני מה המותיר אינו לוקה לפי שהוא לאו שאין בו מעשה: גמר מעדים זוממין מה עדים זוממין לאו שאין בו מעשה ולוקין. עדים זוממין לוקין על דיבורם בעדי בן גרוסה וכן חלוכה: עדים זוממין אין כריכין התראה בכתובות אמרינן טעמא באלו נערות (דף לג.) נתרי בהו אימת כו' אבל כל שאר עונשין ב"ד של מטה כריכין התראה: דל חמור לא פריך. הואיל וחומרן של זה אינו חומרן של זה אין טעם המלקות תלוי בו: לאזהרה לעדים זוממין. לענשן בדין הזמה ולא ניתן לעונש מלקות אלא שלא היה לו לענשן בדין הזמה אלא א"כ הזהיר: והנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות. הרי אזהרה בפרשת עדים זוממין כתיב: (רש"י)

תוספות בשלמא לרבנן כתיב כדי רשעתו כו'. והאי רשע רוצה לומר ממון כדמוכח בכתובות (דף לב: ושם) אלא ר' מאיר מאי טעמא פירוש הא כתיב כדי רשעתו דמשמע משום רשעה אחת אתה מחייבו וכו' וא"ת ומאי פריך והא בכתובות מוקי האי קרא ללוקין ולמיתה וי"ל דכל זה מן הפירכא אלא לר' מאיר הוה ליה למדרש ולומר רשעתו שאין אתה מחייבו משום שתי רשעיות. ולא ללוקין ולמיתה: גמר ממוציא שם רע. וא"ת לילפו נמי עדים זוממין ממוציא שם רע דאע"פ דהאי לאו שאין בו מעשה ולמה לי והיה אם בן הכות הרשע ויש לומר דמוציא שם רע גופיה לא ידענא דלקי אלא מוהיה אם בן הכות הרשע כדקאמר בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) למדנו יסרו מויסרו ויסרו מבן [ובן מבן והיה] אם בן הכות הרשע: **סבר** לה כר"ע דאמר עדים זוממין קנסא הוא. פי' ולהכי יליף ליה ממוציא שם רע ורבנן סברי ממונא הוא ולהכי לא ילפינן ליה ממוציא שם רע משמע דלר"מ אינו לוקה ומשלם אלא גבי קנס אבל גבי ממון לא וקשה דבפ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף צא. ושם) תניא החוסם פי פרה ודש בה לוקה ומשלם ד' קבין לפרה וג' קבין לחמור ומוקי לה כר' מאיר דאית ליה

לוקה ומשלם והתם ממון הוא ועוד דאמרינן בפי' אלו נערות (כתובות דף לד : ושם) ר"מ לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה משמע בכל ענין וכן קשה מדרבנן דע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא משום דסבירא להו דעדים זוממין ממונא הוא ולכך לא מצי יליף ממוציא שם רע אבל בקנס מודו דילפינן לוקה ומשלם ממוציא שם רע ובפרק אלו נערות (שם דף לב.) גבי קנס פריך הא קי"ל דאינו לוקה ומשלם פירוש כרבנן דר"מ אלמא פליגי רבנן אפי' גבי קנס וי"ל דודאי בין לר"מ בין לרבנן ליכא חילוק בין ממון לקנס לענין דין דלוקה ומשלם דהא מכדי רשעתו ילפינן ליה וכדי רשעתו כתיב גבי עדים זוממין הלכך לר' מאיר דסבר עדים זוממין קנסא הוא ושפיר ילפינן להו ממוציא שם רע למימרא דלוקין ומשלמין א"כ כדי רשעתו דנכתב גבי דידהו דממעט שתי רשעיות ליכא לאוקומה במלקות וממון וצריכי לאוקומי במיתה ומלקות כדאיתא בפי' אלו נערות א"כ ודאי אמר ר"מ בכל דוכתי דלוקה ומשלם אף לגבי ממון דמהיכא תיתי למעוטי אבל רבנן דסבירא להו דעדים זוממין ממונא הוא לכך לא ילפינן ממוציא שם רע דלוקה ומשלם והלכך דרשינן מקרא מכדי רשעתו במספר למעוטי שתי רשעיות במלקות וממון דאינו לוקה ומשלם מעתה יאמרו רבנן בכל מקום אף גבי קנס דאינו לוקה ומשלם מכדי רשעתו דהא משמע שפיר דאתי למעוטי כל ב' רשעיות בין ממון בין קנס : הא לא קשיא ר' יהודה לא סבר לה כר"ע. דאמר עדים זוממין קנסא הוא משמע הכא דלר"ע דאית ליה דעדים זוממין קנסא לית ליה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דלא מצי יליף מהאי דינא וקשה דהא ר"ע אמר (לקמן דף כא :) המקיים כלאים בכרם לוקה ופירש בערוך דהיינו שמניח אותו בסוף שדהו כשמצאה זרועה דהוי לאו שאין בו מעשה לכך נראה דהמקיים כלאים בכרם היינו שעשה גדר סביב הכלאים : **אלא** מה להצד השוה שבהן שיש בהן צד חמור. זה אין צריך התראה. וזה לוקה ומשלם ותימה דהא אין זה פירכא שוה ופירש ר"י דפריך שכן הם משונים ביותר משאר מלקיות שאין צריך התראה. מה שאין כן בשאר מלקיות ועוד יש לומר שכן יש בהם צד חמור שהן לוקין על דיבורם שלא עוו אלא במוצא פיהם דהכי נמי פריך בירושלמי לעיל גבי ההיא דגמרינן ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן דיבור הוא ור' יהודה סבר צד חמור לא פריך לפי'. דירושלמי דעדים זוממין בדיבורן איתעביד מעשה : **ורבנן** האי לא תענה מאי עבדי ליה. דהא דקאמר לעיל גבי לא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה היינו אי לאו קרא דוהצדיקו אבל בתר דגלי לן קרא דוהצדיקו דשייך ביה מלקות יש לנו לומר דלקי מלא תענה ואם תאמר דלא לילקי משום. דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו והכא האי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד עדות נפשות מיהו יש לומר דעדיפא משני דלגבי מלקות גופיה איצטריך לאזהרה כדפרי' אבל לעיל גבי מאתים זוז קשה למה לי כדי רשעתו לומר דלא לקי תיפוק ליה דלא תענה הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו וכי תימא לגבי אזהרת ממון

זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם באו אחרים והזימום באו אחרים והזימום אפ"י מאה כולם יהרגו רבי יהודה אומר איסטטית היא זו ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא **{דברים יט-יח}** והנה עד שקר העד שקר ענה עד שתשקר גופה של עדות דבי ר' ישמעאל תנא **{דברים יט-טז}** לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות אמר רבא באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם חזינן אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה אין אלו זוממין ואם לאו הרי אלו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא קמשמע לן ואמר רבא באו שנים ואמרו בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא חזינן אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לאו הוו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחוש לגמלא פרחא קמ"ל ואמר רבא באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש ולא עוד אלא אפ"י אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא מאי קמ"ל תנינא לפיכך נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה סיפא מה שאין כן בגמר דין איצטריכא ליה באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני ולא עוד אלא אפ"י אמרו בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני אין אלו נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא הוא וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפ"י אמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובתרי בשבתא נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא: רבי יהודה אומר איסטטית היא זו כו' :

רפ"י להכרזה. לאמרינן בסנהדרין באלו הן הנחנקין (דף פט.) ארבעה כריכין הכרזה לאחר שנענשו ב"ד לריכין ב"ד להכריז כד וכך נהרג פלוני בב"ד על עבירה פלונית כדי לרדות את השומעין: מוישמעו ויראו נפקא. ואזהרה מלא יוסיפו: מתני' משלשין בממוז. כדמפרש ואזיל: גמ' מנהגי מילי. לכל אחד סופג את הארבעים: רשע בחייבי מיתות. אקר הוא רשע למות: בחייבי מלקות. אם בן הכות הרשע: כאשר זמם. שיקבל הגדון מלקות שלימה: ממזון מטטרף. והרי קיבל מה שראו להפסידו בין כולם: מתני' שיזימו את עצמן. שיזימו אותן בעסקי גופן ולא בעסקי ההורג וההרוג כדמפרש ואזיל: באו אחרים. שהעידו עליו כעדות הראשונים: והזימו. אלו השנים שהזימו את הראשונים הזימו גם את האחרונים: אפילו. אם הן מאה כתות זו אחר זו וכת אחת הזימתן כולן יהרגו: איסטטית היא זו. הכת הזאת כת של עדות סרה וסטיא היא כך נטלו ענה ביניהם להזים את כל הבא להעיד עליו: גמ' גופה של עדות. גופן של עדים: לענות בו סרה. בפרשת עדים זוממין כתיב סרה עדות המוסרת שהוסרו משם: צירה. טרקלין גדול: לנהורא צריא. שמא מאור עיניהם של אלו צריא ורופין למרחוק יותר ממנו: גמלא פרחא. מין גמלים יש שהם קלים במרוכתם כעוף הפורח: ולא עוד אלא אפי' אמרו. המזימין בערב שבת הרגו שהקדימו חובתו יותר מן הראשונים: הרי אלו הזוממין נהרגין ולא אמרינן בגברא קטילא אסהוד: מאי טעמא דבעידנא דקא מסהדי. כשבאו יום שלישי בשבת להעיד עליו אכתי גברא לאו בר קטלא שלא הועד עליו בבית דין ואילו הוה אתי ומודה הוה מיפטר נמלא שהם היו מחייבין מיתה את מי שאינו ראוי למות: מאי קמ"ל. דאע"ג דאיהו מיקטיל אינהו מיקטילי תנינא במתני' בפרקין (דף ו:): גבי שנים רואין. אותם מחלון זה כו' הוא והן נהרגים: מה שאין כן. בהזמת עדי גמר דין: ולא עוד כו'. שאע"פ שאלו האחרונים מאחרים את זמן גמר דינו מ"מ מודים הן שביום שבאו הזוממין להעיד עליו בשלישי בשבת כבר היה דינו נגמר מאתמול ובגברא קטילא אסהוד: וכן לענין תשלומי קנס. שהמודה בו פטור דינו נמי בזה כדיני נפשות ויש חילוק בין עדות גוף המעשה לעדות של גמר דין: הכי גרסינן באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב

וטבח ומכר ולא עוד אלא אפי' אמרו בערב שבת גנב וטבח ומכר משלמין
דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא: ופירושו מקום דהוה מאי
למיפטר נפשיה בהודאה אישתכח לאינהו הוה מפסדי ליה ודוקא קנס אכל בעדות
ממון פטורין שהרי לא היו מפסידין אותו כלום אחר שהוה מחויב ועומד: גברא
בר תשלומין הוא. כשהעידו אלו עליו כבר הייזבוהו בית דין ואי הוה מודי לא הוה
מיפטר: (רס"ו)

תוספות אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו עצמן. פי' עצמן של עדים שיאמרו
להם אתם במקום פלוני עמנו הייתם ולא שיזומו שיאמרו ההורג או הנהרג היה
עמנו: **דבעידנא** דאסהידו עדים לאו בר קטלא הוא. פי' משום דאי הוה מודה
מיפטר ולא נראה דזה לא מצינו דאם כן כל חייבי מיתות בית דין יכול להודות
ולפטור עצמו ונראה לפרש לאו בר קטלא הוא פירוש קודם שנגמר דינו הוא
דשמה לא יבואו עדים ואם יבואו עדים לא יהא עדותן קיים ועוד שאסור להורגו
עד שיגמר דינו וכשנגמר דינו כבר ודאי בר חיובא הוא הואיל וכבר באו עדים
ונתקבל עדותן וההורגו פטור: **וכן** לענין קנס. אבל ודאי לענין ממון לא
דכשמעידין דבחד בשבת גנב ובאו שנים ואמרו דבערב שבת גנב ובחד בשבת עמנו
הייתם ודאי אין משלמין ממון דבהיא שעתא דמסהדי גנבא בר חיובא אע"ג
דלגבי נפשות לא תדמנו לבר חיובא. דכל כמה דלא נגמר דינו (נמי הוי בר חיובא
משום שאינו ספק כל כך עדות) בממון [הוי] קרוב לודאי שיבואו עדים ויעידו
אבל בעדות נפשות דבעינן דרישה וחקירה אז ודאי אמרינן דקודם שנגמר דינו
לאו הוי בר חיובא: (תוספות)

דף **ה** **ב**

אי איסטטית היא זו אפי' כת ראשונה נמי לא אמר ר' אבהו שקדמו והרגו
מאי דהוה הוה אלא אמר רבא הכי קאמר אם אינה אלא כת אחת נהרגת
אי איכא טפי אין נהרגין הא בלבד קאמר קשיא ההיא איתתא דאתאי
סהדי ואישתקור אייתי סהדי ואישתקור אזלה אייתי סהדי אחריני דלא

אישתקור אמר ריש לקיש הוחזקה זו א"ל ר' אלעזר אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו זימנין הווי יתבי קמיה דרבי יוחנן אתא כי האי מעשה לקמיהו אמר ריש לקיש הוחזקה זו א"ל רבי יוחנן אם הוחזקה זו כל ישראל מי הוחזקו הדר חזיה לרבי אלעזר בישות אמר ליה שמעת מיילי מבר נפחא ולא אמרת לי משמיה לימא ריש לקיש דאמר כרבי יהודה ורבי יוחנן דאמר כרבנן אמר לך ריש לקיש אנא דאמרי לך אפיי לרבנן עד כאן לא קא אמרי רבנן התם דליכא דקא מהדר אבל הכא איכא הא דקא מהדרא ורבי יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפיי לרבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אטו כולי עלמא גבי הני הווי קיימי אבל הכא הני ידעי בשהדותא והני לא ידעי בשהדותא: [מתני'](#) אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג שנאמר [\[שמות כא-כג\]](#) נפש תחת נפש אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר [\[דברים יט-יט\]](#) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש תחת נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו תלמוד לומר נפש תחת נפש הא אינן נהרגין עד. שיגמר הדין: [גמ'](#) תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין אמר אביו בני לאו קל וחומר הוא אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא [\[ויקרא כ-יד/יז/כא/ט/יא/יב/יג/טו/יח\]](#)

א

-

ו

דף

אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות ואימתי בזמן שהתרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש: [גמ'](#) אמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כדי דיבור אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא מכדי תוך כדי דיבור היכי דמי כדי שאילת תלמיד לרב מאה טובא הווי אמר ליה כל חד וחד בתוך כדי דיבור של חבירו: רבי עקיבא אומר לא בא שלישי כו' ומה שנים כו': אמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה הרוג יציל כשהרגו מאחוריו נרבע יציל כשרבעו מאחוריו הורג ורובע יצילו אישתיק כי אתא לקמיה דרבא אמר ליה [\[דברים יט-טו\]](#) יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר: אמר רבי יוסי במה דברים אמורים וכו' מה יעשו שני אחים כו': היכי אמרינן להו אמר רבא הכי אמרי' להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתו נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אי אמרי למיחזי אתו מה יעשו שני אחין

שראו באחד שהרג את הנפש: איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב נחמן אומר הלכה כרבי:

רש"י בדיני נפשות. דכתיב והצילו העדה ומהדרינן אזכותא: אחד דיני ממונות. נמי עדותן בטלה: בזמן שהתרו בהן. ובדיני נפשות כי אמרינן בטלה בזמן שהקרוב או הפסול נסתתף בעדות מתחלה להיות מן המתרין בעובדי עבירה: אבל אם לא התרו בהן ולא כוונו להיות עדים בדבר לא בטלה עדות האחרים בשביל ראייתן של אלו דמה יעשו שני אחין שראו עם שלישי מן השוק באחד שהרג את הנפש: גמ' והוא שהעידו כולן בתוך כדי דיבור. התם קאמרה מתני' מאה קשנים אבל אם העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן כשתי כתות לכל דבר: וכל אחד ואחד. התחיל להעיד בתוך כדי דיבור של סיומו של הדיבור: הרוג יציל. לרבי יוסי לאמר אף בלא התרו שלא נתכוין להעיד הוא מציל את הנדון מפני קורבה הרוג נמי יציל את הנדון שהרי גם הוא ראה והוא קרוב אל כל עממו: כשהרגו מאחוריו. מתקיימין כל המקראות שמחייבין את הרוצח ליהרג: יקום דבר. כתיב בהאי קרא שעשאון לכולם קשנים דהיינו העדים אבל לא בעושי הדבר: היכי אמרינן להו. לקרוב ופסול למבדקינהו אם מתחלה לעדות נתכוונו: (רש"י)

תוספות אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות. פי' הקונטרס משום דכתיב והצילו העדה דמצוה לבטל העדות בקל כדי להציל הנפש וקשה לפירושו דא"כ דיני ממונות נילף מינייהו דהא כתיב משפט אחד יהיה לכם ועוד דבדיני ממונות נמי כתיב ע"פ שנים או ע"פ שלשה ונקיש ג' לב' לכך פירש ר"י דבדיני נפשות שייך שפיר למילף משנים דעדותן בטלה משום דמה שנים כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי ומעתה אינה מועלת לכלום הלכך בשלשה נמי כולם בטלים לגמרי אבל בדיני ממונות דבשנים נמי כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול השני אינו בטל לגמרי דחייב לו שבועה לכך. [שלשה] נמי נמצא אחד מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר עדים: אמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כדי דיבור. [פ"ה] ובהא קאמרה מתניתין דמאה קשנים אבל אם העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן שתי כתי עדים לכל דבר משמע דקאי אף לענין קרוב או פסול וקשה דהא משמע בסמוך דלענין דין דקרוב או פסול אינו תלוי בהעדאה בתוך כדי דיבור אלא בראיית מעשה גמרה עדותן אף כי העידו אחר תוך כדי דיבור דקאמר הרוג יציל לכך נראה דלא קאי רק אדין דעדים זוממין דקאמר עד שיזומו כולם ובהא קאמר דוקא כי העידו כולם בתוך כדי דיבור דזה הוי עדות אחד ובעינן עד שיזומו כולם אבל העידו מקצתן בתוך כדי דיבור ומקצתן אחר כדי דיבור א"כ הוי שתי כתות ולא בעינן עד שיזומו כולם אבל לענין נמצא אחד קרוב או פסול אף אם נמצא מהני שהעידו לאחר כדי דיבור עדותן בטלה וא"ת מ"ש ויש לומר שנא ושנא דדוקא גבי נמצא אחד מהן קרוב או פסול חשיב כחד עדות כשהעידו לאחר כדי דיבור משום שהם אומרים אמת וא"כ עדותן התחיל מראייה שלהם וראייה שלהם היתה בבת אחת עם העדים אבל בעדים זוממין שאינן אומרים אמת אם כן לא בא עדותן אלא כשיעידו בבית דין וכיון דלא העידו בבת אחת רק לאחר כדי דיבור לא חשיבין כחד עדות כן נראה למשי"ח: אלא מעתה הרוג יציל. פירוש שהוא בעל דין אי נמי מפני שהוא שונא ושונא פסול לעדות [ועיין תוס' יבמות כה. ד"ה הוא וכו' באריכות]: נרבע יציל. מפני שהוא שונא של רובעו בעל אונסו ולא נראה דהא מוכח פ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) דנרבע לאנסו כשר לעדות ויש ליישב דמנרבע לרצונו פריך דבהכי איירי קרא דכתיב ומתו גם שניהם דהיינו ברצון ולהכי פריך יציל הנרבע אפילו יש עדים הרבה בדבר ולא מפני ששונאו כיון שהוא לרצונו אלא מפני שהוא. קרוב לעצמו וקשה דבמסכת סנהדרין (שם) אמרינן פלוני רבעני לרצוני הוא ואחר מצטרפין להרגו וי"ל דהני מילי כי ליכא סהדותא מעלמא דרבעו לרצונו וליכא סהדותא אלא מהוא עצמו ואחר ולכך פלגינן לדיבוריה דלגבי דידיה לא

מהימנין ליה דקרוב הוא אצל עצמו אבל הכא דאיכא עדים שנרבע לרצונו ומעדותן נקרא רשע ופסול לעדות ואין אנו צריכין לעדותו כלל ועוד אמר הר' יוסף בכור שור דפריך הכי נרבע שהוא קרוב לרובע יציל וכן הרוג שהוא קרוב להורג יציל: היכי אמרינן להו. קאי אדיני ממונות בשלמא אדיני נפשות לא קשה היכי אמרינן כו' דניחזי אנן אם התרו בו הקרוב ופסול אם לאו אלא פריך בדיני ממונות דליכא התראה: לאסהודי אתיתו. קשה דאם כן לא יהרג אדם לעולם דהקרובים יבואו ויאמרו לאסהודי אתינן ופירש רבינו חיים כהן דאמרינן לעדים כשרים לאסהודי עם הפסולין אתיתו או למיחזי אתיתו בלא הפסולין ואי אמרי הכשרים למיחזי אתינו בלא הפסולים אז לא הוי עדותן בטלה אפילו אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול אבל אי אמרי לאסהודי אתינו עם הפסולין הוי עדותן בטילה ומכל מקום תימה קצת היאך יהיו גם העדים כשרים נאמנים לומר לאסהודי אתינן כדי לבטל העדות הווי ליה כחוזר ומגיד כיון שכבר העידו וי"ל דסברא דכיון דבאין לבית דין עם הכשרים עכשיו נראין הדברים שמתחלה כולו לאסהודי קא אתו דהוכיח סופן על תחלתן: שמואל אומר הלכה כרבי יוסי. קשה היאך מצינו ידינו ורגלינו כשנותנין גט שיש במעמד קרובים והיה לנו לומר דעדות הכשרים בטל והאי דומיא דדיני נפשות דשרינן אשת איש שיש בה מיתת בית דין וטעם דפרישית לעיל גבי עדות נפשות שייך נמי בגט וגם לרבי נמי קשה שפעמים יתכוין אחד מן הקרובים להעיד לכן נראה לר"י דגם לר' יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלא דוקא באותן שמעידים בפני ב"ד אבל בשביל ראייה לחודה לא וא"ת א"כ מאי פריך הרוג יציל והא אינו הולך להעיד בבית דין ואומר הר"י דודאי מתחלה היה סבור הש"ס לרבי יוסי כי נמי אינן באין להעיד בב"ד עדותן בטלה ומשני במקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר כשבאין לקיים הדבר בבית דין אמר רבי יוסי נמצא אחד מהן קרוב או פסול דעדותן בטלה ואם תאמר א"כ מאי פריך לעיל מה יעשו שני אחין וכו' והלא אין שום חששא אם לא יבאו להעיד בבית דין כדפירשתי ויש לומר משום דפעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שכבר העיד אחיו בב"ד ואפילו אירע לאחר כדי דיבור מכל מקום עדותן בטלה משום דמקשינן שלשה לשנים נמצא קרוב או פסול בזה אחר זה אע"פ דלענין הזמה בעינן תוך כדי דיבור: (תוספות)

ב - ו דף

מתני' היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ואם לאו הרי אלו שתי עדיות לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה רבי יוסי אומר לעולם אין נהרגין עד שיהו שני עדיו מתרין בו שנאמר **[דברים יז-ו]** על פי שנים עדים דבר אחר על פי שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: **גמ'** אמר רב זוטרא בר טוביא אמר רב מנין לעדות מיוחדת שהיא פסולה שנאמר **[דברים יז-ו]** לא יומת על פי עד אחד מאי אחד אילימא עד אחד ממש מרישא שמעינן לה על פי שנים עדים אלא מאי אחד אחד אחד תניא נמי הכי לא יומת על פי עד אחד להביא שנים שרואים אותו אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ואין רואין זה את זה שאין מצטרפין ולא עוד אלא אפילו בזה אחר זה בחלון אחד אין מצטרפין אמר ליה רב פפא לאביי השתא ומה אחד מחלון זה ואחד מחלון

זה דהאי קא חזי כולו מעשה והאי קא חזי כולו מעשה אמרת לא מצטרפי בזה אחר זה דהאי חזי פלגא דמעשה והאי חזי פלגא דמעשה מיבעיא א"ל לא נצרכא אלא לבועל את הערוה אמר רבא אם היו רואין את המתרה או המתרה רואה אותן מצטרפין ואמר רבא מתרה שאמרו אפילו מפי עצמו ואפילו מפי השד אמר רב נחמן עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות דכתיב לא יומת על פי עד אחד בדיני נפשות הוא דאין כשירה אבל בדיני ממונות כשירה מתקיף לה רב זוטרא אלא מעתה בדיני נפשות תציל אלמה תנן הוא והן נהרגין קשיא: רבי יוסי אומר וכו': א"ל רב פפא לאביי ומי אית ליה לרבי יוסי האי סברא והתנן רבי יוסי אומר השונא נהרג מפני שהוא כמועד ומותרה א"ל ההוא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד: דבר אחר ע"פ שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: הנהו לעוזי דאתו לקמיה דרבא אוקי רבא תורגמן בינייהו והיכי עביד הכי והתנן שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן רבא מידע הוה ידע מה דהוה אמרי ואהדורי הוא דלא הוה ידע

רש"י מהני' הרי אלו עדות אחת. ואם הוזה אחד מהם (או שנים) ולא הוזמו כולן אין נהרגין: שלא תהא סנהדרין שומעת. עדות העדים מפי התורגמן כריכין הדיינין שיהיו מכירין כלשון העדים ולא שיעמדו מליץ בינותם: גמ' עדות מיוחדת. אחד רואה אותו מחלון זה ואחד רואה מחלון זה ואין רואין זה את זה: לבועל את הערוה. שיש די בראיית כל אחד ואפ"ה לא מצטרפו: מפי עצמו. ההרוג עצמו התרה בו: אלא מעתה. דכשרים בעלמא ומצטרפי: בדיני נפשות. כששנים רואין מחלון זה ושנים מחלון זה והוזמה כת האחת תצטרף עדות זו להיות כולם ככת אחת להליל את הזוממין ואת הנדון שיהא עדותן בטלה כיון דבעלמא מצטרפת יש טעם כאן להלילו ורחמנא אמר והלילו העדה: ומי אית ליה לרבי יוסי. התראה כלל: והתנן רבי יוסי אומר השונא. שאמר בשוגג הרגתי נהרג מפני שהוא כמועד ומותרה: לעוזי. בעלי לשון אחרת שאין הדיינין מכירין בה: (רש"י)

תוספות היו שנים רואים אותו מחלון זה ושנים מחלון זה וכו'. ולא גרסי' במתני' אחד בחלון זה וכו': ואחד מתרה באמצע. תימה ואמאי הוצרך לומר ואחד מתרה שאין מן העדים ויש מפרשים דנקטיה משום רישא דקתני רואין אלו את אלו ומסתמא היינו ע"י המתרה שאומר לעדים לאלו ואלו ראו את המעשה הרע שזה עשה ונראה למשי"ח דנקטיה לאפוקי מדרבי יוסי דאמר בסיפא אינו חייב עד שיהו פי שנים עדים מתרין בו: שמקצתן רואין אלו את אלו. מצטרפין יחד אף אותם שאין רואים: הרי אלו עדות אחת. שאם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדות כולם בטלה וכן שאם נמצא אחת מהן זוממת אין נהרגין עד שיזומו כולם ובטלין נמי עדות כולם בהזמה אחת מהן דהזמה הוי כנמצא אחד מהן קרוב או פסול: הוא והן נהרגים. הן נהרגים אע"פ שלא הוזמו כת שניה כיון שהוזמו הן הוא נהרג משום כת שניה דלא בטלה עדות כת שניה בהזמת הראשונה כיון דהוי שתי עדיות יש מפרשים שצריך שתהא כל כת וכת רואה המתרה או המתרה רואה אותן אז מצטרף המתרה לזו ולזו דאם לא כן אין המתרה מצטרף עמהן ולא יהרג על פיהם דלעולם אינו נהרג א"כ המתרה מעדות שבאין לחייבו והא דקתני נמי נמצא אחת מהן זוממת שהוזם גם המתרה עמהם דהא מעדותן הוא כדפרישית ומ"מ הוה השתי כתות שתי עדיות כיון שאין כת זו רואה את זו וקשה למשי"ח מאי קאמר דאדרבה לא מיתוקמא מתני' אלא כשאין רואין המתרה וכן אין המתרה רואה אותן דאי רואין המתרה או המתרה רואה אותם הוה השתי כתות עדות אחת אע"פ שאין רואין זה את זה דהמתרה מצרפן כדקתני רישא בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו אלמא לא בעינן שיהא כל השנים שמכאן רואין את אלו מכאן אלא בחד סגי ועוד קשה לפי' דצריך שיהא המתרה מעדותן הא

אמרינן בגמ' מתרה שאמרו אפי' מפי עצמו אפי' מפי שד ואז ודאי לא הוי המתרה מעדותן כלל לכן נראה דודאי מיירי כשאין רואין המתרה ולא המתרה רואה אותם אלא שמעו המתרה שמתרה כן ובכן סגי דהא קיימינן לרבנן דפליגי ארבי יוסי דבסמוך ולא בעו פי שנים עדים מתרין בו כמו רבי יוסי: לעדות מיוחדת שהוא פסול. פי' אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ומילתא באפי נפשה היא ולא קאי אמתני' ולא מיירי בהכי: תניא נמי הכי וכו'. מייתי תניא נמי הכי דמלא יומת על פי עד אחד נפקא דאילו עיקרא דמילתא שמענו ממתניתין דנהי דמתניתין לא איירי באחד מחלון זה מ"מ מדאשמעינן בשתי כתות דחשבינן שתי עדיות כשאין רואין אלו את אלו מינה שמעינן דה"ה בכת אחת מכל מקום נראה יותר לפרש דעיקר מילתא מייתי דאי ממתניתין הוה אמינא דוקא בשתי כתות דכל חדא חשיב עדות באפי נפשה אבל בכת אחת מצטרפי שפיר וכן נראה דיותר דוחק לומר דלא מייתי תניא נמי הכי רק הפסוק כיון דליכא מאן דפליג עליה. כן נראה למשי"ח: אמר רבא אם הן רואין את המתרה או המתרה וכו'. מכאן מייתי המפרש ראה במתניתין גבי סיפא דקתני הרי אלו שתי עדיות דמכל מקום מיירי שהן רואין המתרה כדפרישי' ולא מילתא היא דהכא אעדות מיוחדת דברייתא קאי דקתני אחד מחלון זה וכו' שאין מצטרפין ועלה קאמר דאם העד מכאן [והעד מכאן] רואין המתרה או המתרה רואה אותן מצטרפין להיות עדות אחת גבי העד שמכאן והעד שמכאן אע"פ שאין רואין אלו את אלו דהמתרה מצרפן כמו מקצתן רואין אלו את אלו דמתניתין ותדע דאעדות מיוחדת דברייתא קאי דאי אמתניתין קאי דקתני הרי אלו שתי עדיות כדפירשתי אם כן הוה ליה למימר ואם לאו אין מצטרפין שזהו עיקר החידוש: או מתרה רואה אותן מצטרפין. פירוש על פיהם נהרג דלא חשיבא עדות מיוחדת ואם תאמר והיכי מהימני ליה למתרה לומר שראה אותן להרוג את זה דבשלמא כשרואין המתרה הרי הן שנים אבל מתרה רואה אותן קשיא ויש לומר דמיירי שיש עדים שמעידין שהמתרה רואה אותן אך לא ראו המעשה אותן העדים: בדיני נפשות הוא דלא כשירה הא בדיני ממונות כשירה. הקשה רבינו אברהם מאורלייני"ש דהא קרובים נפקא לן (סנהדרין כז:) דפסולין מלא יומתו אבות על בנים ודיני ממונות גמרינן מיניה (שם כח.) דכתיב משפט אחד יהיה לכם א"כ ה"נ נילף ממונות מנפשות להך מילתא דעדות מיוחדת ונראה דעל כרחך האי קרא לאו בדיני ממונות קאי דעד אחד מועיל לממון דלשבועה מיהא איתיה:

א

-

ז

דף

אילעא וטוביה קריביה דערבא הוה סבר רב פפא למימר גבי לוח ומלוה רחיקי נינהו א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אי לית ליה ללוה לאו בתר ערבא אזיל מלוה: מתני' מי שנגמר דינו וברח ובא לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב"ד של פלוני ופלוני ופלוני עדין הרי זה יהרג סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ סנהדרין ההורגת אחד בשבוע נקראת חובלנית רבי אליעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם רשב"ג אומר אף הן מרבין שופכי דמים בישראל: גמ' לפני אותו בית דין הוא דאין סותרין הא לפני בית דין אחר סותרין הא תני סיפא כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דין פלוני

ופלוני ופלוני עדין הרי זה נהרג אמר אביי לא קשיא כאן בארץ ישראל כאן בחוצה לארץ דתניא רבי יהודה בן דוסתאי אומר משום רבי שמעון בן שטח ברח מארץ לחוצה לארץ אין סותרין את דינו מחוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של ארץ ישראל: סנהדרין נוהגת כו': מנא ה"מ דתנו רבנן במדבר לה-כט והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ א"כ מה תלמוד לומר דברים יז-ח בשעריך בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובחו"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר: סנהדרין ההורגת וכו': איבעיא להו אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית או דלמא אורח ארעא היא תיקו: רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו וכו': היכי הוּו עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו ראיתם טריפה הרג שלם הרג אמר רב אשי אם תמצא לומר שלם הוה דלמא במקום סייף נקב הוה בבוועל את הערוה היכי הוּו עבדי אביי ורבא דאמרי תרוייהו ראיתם כמכחול בשפופרת ורבנן היכי דיינו כשמואל דאמר שמואל במנאפים משיראו כמנאפים:

רש"י חילעא וטוביה. עדי הלואה היו קרובין אל הערב: מתני' לפני אוחו בית דין. שנתחייב בו: אין סותרין. לחזור ולישא וליתן אולי יזכה: אילו היינו. בימים שסנהדרין לנו דיני נפשות לא נהרג זה אדם כדמפרש בגמרא שצדקו את העדים בדבר שלא ידעו להשיב: אף. אם היו עושים כן היו מרבין שופכי דמים שלא יראו מצ"ד: גמ' מפני זכותה של ארץ ישראל. אולי תועיל למלאך לו פתח של זכות: מה ת"ל בשעריך. שופטים ושופטים תתן לך וגו': אתה מושיב כו'. אתה חייב להשיב בכל פלך ופלך כו' פלך הפרכיא: אם תמצא לומר שלם הרג. שיאמרו דקנוהו לאחר מיתתו מכל שמונה עשרה טריפות: ראיתם כמכחול בשפופרת. ואין עדים מסתכלין בכך שפופרת קנה חלול שנותנין בו כחול לכחול עינים מכחול הוא קיסם דק שבו נוטלין הלכצו מתוך הקנה: ורבנן. דמחייבי מיתה על הערוה היכי דיינו באיזו עדות הם הורגים הואיל ולא הכי בדקי: משיראו כמנאפים. משנינהגו ענין ניחוף ששוכזין בקירוב בשר ונוהגים כדרך השמיים: (רש"י)

תוספות אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל. מכאן דיש ליזהר בעדי ממון שלא יהו קרובים לא ללוה. ולא לערב: דלמא במקום סייף נקב הוה. קשה לר"ת דאמרינן פ"ק דחולין (דף יא: ושם) ומפיק ליה מקרא דלא חיישינן להא דאזלינן בתר רובא ואומר ר"ת דודאי לא חיישינן אלא היה שואל להם (כדי) שאם (יכחישו זה את זה או) אמרו דלא ידעינן יבטל העדות מידי דהוה אסייף וארירן דאי. דלא שיילינן חייב. וזה אומר בסייף וזה אומר בארירן. אין זה נכון אע"ג דבסייף וארירן כו' אמרו אין אנו יודעין הרי זה נכון זה גרוע הואיל ובהרוג גופיה אין יודעים ומיהו טעם זה אינו מיושב ומאיזה טעם הוא זה דאם לא נשאל להם יהא חייב ואם נשאל ואמרו אין אנו יודעין יהיה פטור וראיה שהביא מסייף וארירן אין הנדון דומה לראיה דהתם כל כמה דלא שיילינן להו אין לבדות מהלב שיכחישו זה את זה אבל כשמכחישין בהדיא דומה שקר שדבר זה אדם רגיל לעלות בדעתו במה הרגו טפי מכליו שחורים או מכליו לבנים אבל דבר שפירש ר"ת בלא טעם הוא שכשאין שואלים להם ואין אנו יודעים אם טריפה הוא או שלם נהרג חייב ובשביל שנשאל להם ואמרו אין אנו יודעים יהיה פטור לכן נראה דהא דקאמר לא נהרג אדם מעולם לאו דוקא אלא רוב פעמים לא היה נהרג שעל ידי שהוא מרבה בבדיקות אי אפשר שלא יכחיש אחד מהם חבירו אבל אין לומר דר' עקיבא לטעמיה דחייש למיעוטא גבי חלב פוטור (בכורות כ:): דהא לא מצינו שום תנא דחייש למיעוטא טפי מרבי מאיר ואפ"ה מודה היכא דלא אפשר דלא חיישינן למיעוטא בפ"ק דחולין (דף

יא: והכא היינו דלא אפשר מיהו י"ל דאיכא למיקם עלה דמילתא כגון שהיה קרום של מוח מגולה וראו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו: כמכחול בשפופרת תימה עובד ע"ז ומחלל שבת מאי איכא למימר דהתם לא מצינו למיפטריה והא היכי קאמר לא היה אדם נהרג וי"ל דמ"מ קאמר שפיר לא היה אדם נהרג משום דלא שכיחי כולי האי כי אם ברוצח ועריות ועוד י"ל דאיכא למימר ראיתם שמחלל אינו טריפה דאם הוא טריפה א"כ אם תזימן לא יהיו חייבין מיתה משום דמצו למימר גברא קטילא בעינן למיקטל והויא ליה עדות שאי אתה יכול להזימה: (תוספות)

פרק שני - אלו הן הגולין

מתני' אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד בסולם ונפל עליו והרגתו הרי זה גולה אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו

רש"י מתני' היה מעגל במעגילה. טחין היו גגותיהן בטיט והגגות לא היו משופעין אבל הטיט משפועין מעט כדי שיוצבו המים וטחין אותן בחתיכת עץ עבה וחלקה ובה בית יד ודוחפה לכלל הקיפוע וחוזר ומושכה אליו וחוזר ודוחפה (לכלל) והטיט מתמרח ומחליק ודחייפתו קורחו מעגל ובמשיכתו קורחו מושך וקם העץ מעגילה: היה משלשל חבית. מן הגג: היה יורד. ההורג בסולם ונפל מן הסולם והרג בגופו את חבירו גולה לכל הני דרך ירידה נינהו וגבי גלות דרך ירידה בעינן כדמפרש בגמרא ויפל עליו: אבל היה מושך. ונשמטה מעגילה מידו ונפלה: (רש"י)

תוספות מתני' אלו הן הגולין וכו' היה מעגל במעגילה. בימיהן שהיו הגגים שוין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טוחין אותו בטיט ורוצים להשוות טיח הגג ולוקחין אבן עגולה ארוכה קצת ויש לו ב' שינים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג להשוות' (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: משלשל בחבית כו'. קצת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו כדקתני בסיפא ונראה לומר דנפלה שנשמט מידו ולכך לא רצה לומר נפסק דאם כן לא אתיין כרבי דאמר לקמן (דף ט:): נפסק אינו גולה: היה יורד בסולם. יש אומרים דתנא לא זו אף זו קתני לא זו מעגל דודאי יש לחייבו גלות דלמה לא נזהר אלא אף משלשל חבית דשפיר מיזהר שלא ישבר חביתו אם נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד בסולם דטפי מיזהר כדי שלא יפול אם הרג חייב: (תוספות)

היה עולה בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה אינו גולה זה הכלל כל שבדרך ירידתו גולה ושלא בדרך ירידתו אינו גולה: **גמ'** מנא ה"מ אמר שמואל דאמר קרא [\[במדבר לה-כג\]](#) ויפל עליו וימות עד שיפול דרך נפילה תנו רבנן [\[במדבר לה-יא/טו\]](#)

והאמר רב יצחק בר' יוסף אמר רבי יוחנן רבי ורבי יהודה בן רועץ וב"ש ור"ש ור"ע כולהו סבירי להו יש אם למקרא היינו דקאמר להו ועוד אמר רב פפא מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול באנו למחלוקת דרבי ורבנן פשיטא מהו דתימא ככח כחו דמי קמ"ל אלא כח כחו לרבי היכי משכחת לה כגון דשדא פיסא ומחיה לגרמא ואזיל גרמא ומחיה לכבאסא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול: **מתני'** הזורק אבן לרה"ר והרג ה"ז גולה ר"א בן יעקב אומר אם מכשיצאתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה ה"ז פטור זרק את האבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה שנאמר [\[דברים יט-ה\]](#) ואשר יבא את רעהו ביער מה היער רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם אף כל רשות לניזק ולמזיק להכנס לשם יצא חצר בעל הבית שאין רשות לניזק (ולמזיק) ליכנס לשם אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד: **גמ'** לרה"ר מזיד הוא אמר רב שמואל בר יצחק בסותר את כותלו איבעי ליה לעיוני בסותר את כותלו בלילה נמי איבעי ליה לעיוני בסותר את כותלו לאשפה האי אשפה ה"ד אי שכיחי בה רבים פושע הוא אי לא שכיחי בה רבים אנוס הוא א"ר פפא לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה בלילה ואין עשויה ליפנות בה ביום ואיכא דמקרי ויתב פושע לא הוי דהא אינה עשויה ליפנות בה ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויתב: רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו': ת"ר [\[דברים יט-ה\]](#) ומצא פרט לממציא את עצמו מכאן אמר רבי אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה פטור למימרא דמצא מעיקרא משמע ורמינהי [\[ויקרא כה-כו\]](#) ומצא פרט למצוי שלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב ברעה ויגאול ביפה אמר רבא הכא מענייניה דקרא והתם מענייניה דקרא התם מענייניה דקרא ומצא דומיא [\[ויקרא כה-כו\]](#) דזה השיגה ידו מה השיגה ידו מהשתא אף מצא נמי מהשתא הכא מענייניה דקרא ומצא דומיא דיער מה יער מידי דאיתיה מעיקרא אף ומצא נמי מידי דאיתיה מעיקרא: הזורק את האבן וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דמחטבת עצים דרשות דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים דמערכה ואפ"ה אמר רחמנא ליגלי א"ל כיון דאם מצא חטוב (אינו חוטב) לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה איתביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד לימא כיון דאילו גמיר לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע"ג דגמיר מצוה דכתיב [\[משלי כט-ז\]](#) יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי [\[דברים יט-ה\]](#) ואשר יבא את רעהו ביער (מה יער) דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל ואי סלקא דעתך מצוה מי סגיא דלא עייל אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא כל היכא דכתיב אשר דאי בעי הוא אלא מעתה [\[במדבר יט-כ\]](#) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא מת מצוה דלא סגי דלא מיטמא הכי נמי דפטור שאני התם דאמר קרא

רש"י הא דרב יצחק בר' יוסף בסנהדרין בשמעתא קמייתא (דף 7.): היינו. דקא הדר רבי ואמר ועוד למילפיה בגזירה שוה: פיסא. רגב גוש עפר כלישני"א בלע"ז: ואתר תמרי. והשיר תמרים: באנו למחלוקת דהיינו דומיא דמן העץ המתבקע: מהו דתימא. הא לרבי ככח כחו דמי ופטור שהרגב היה כח ראשון ונסירת התמרים היה כח שני קמ"ל שהרגב כגרזן והתמרים כקיסם הניתז: לגרמא. הוא עץ החריות שהתמרים תלוין אלכו: ומחיה לכובסא. הוא אשכול התמרים המקובלים יחד: מחני' ר"א בן יעקב. מפרש טעמא בגמרא: האב המכה את בנו. להטותו לדרך אחרת: ושלח ב"ד. המלקה ארבעים לחייב מלקות: גמ' ליפנות בה. בני אדם לנקביהם: ואיכא דמיקרי ויתבי. ליפנות ביום: ומלא. משמע שהוא פס ומלאו נסירת נשל הברזל: פרט לממלאי עכמו. אחרי כן הוליא הלה את ראשו מן החלון וקיבל האבן במאחו: ומלא פרט למאוי. במוכר קדה אחוזתו (ובא לגואלו) כתיב והשיגה ידו ומלא פרט למאוי אם היתה גאולה זו מאויה בידו כשמכרה אין כופין את הלוקח להחזירה לו ליפדות: השתא נמי. כי לא מלא חטובה אין החטובה מואה אלא עשיית הסוכה: לאו מואה. להכותו: לאו מילתא היא דאמרי. ראה טובה מזו היה לי להשיבו מן המקרא עכמו דלאו בחטובה דמאיה חייבי: דאי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא. אותו חייב כך הכתוב כרת אם נכנס למקדש בטומאה זו: ה"נ לפטור. מכרת: (רש"י)

תוספות היינו דקאמר להו ועוד. פירוש משמע דמעיקרא ה"א טעמא משום אם למסורת ובתר הכי קאמר ועוד כלומר אע"ג דס"ל שאם למקרא מ"מ הכא איכא למשמע מגזירה שוה ותימה דמעיקרא נמי לא תלי טעמא במסורת אלא משום דלא כתיב מעצו ואמר ה"ר יוסף בכור שור דהיא היא וה"ק וכי נאמר ונשל הברזל מעצו דאי כתיב כן אז הוי מיושב לומר יש אם למקרא לקרות ונשל כדקרי וכדאמרי רבנן והלא לא נאמר אלא מן העץ וא"כ אין לשון המקרא דקרינן ונשל מיושב על זה אלא ודאי מן העץ מוכיח דיש אם למסורת שהוא ונישל כמו והשיל וזה הלשון מיושב על מן העץ דמן העץ המתבקע והשתא ניחא הא דקאמר ועוד וכן. פירש בסנהדרין גבי יראה יראה דמשמע שפיר. מן המסורת דהיינו יראה משום דפשטיה דקרא משמע דכתיב בתריה את פני האדון וגו' א"כ משמע יראה זכורך פני האדון והיינו לפי המסורת אבל לפי המקרא דקרינן יראה ה"ל לפני האדון: מהו דתימא ככח כחו דמי. ולא דמי לעץ המתבקע דהתם נגע במה שבידו בשעת התזת העץ אבל הכא שכבר יצא מידו בשעת התזת תמרים דמי שפיר לכח כחו אימא לא ליחייב קמ"ל: לא צריכא אלא כו'. פירוש דמהשתא לא צריך לאוקומא בסותר דהוא הדין בזורק ממש: באשפה העשויה וכו'. והשתא מיירי ביום ובזורק לאשפה ולא בסותר כותלו וא"ת ולינקוט באינה עשויה ליפנות כלל וגם בלילה איכא דמקרי ויתבי וכדקאמר השתא וי"ל דא"כ אנוס הוא דלית ליה לאסוקי אדעתיה הוא דמקרי ויתבי כיון שאינה עשויה ליפנות כלל אבל השתא בעשויה ליפנות בלילה אית ליה לאסוקי גם ביום הוא דמקרי ויתבי: אף ע"ג דגמיר מצוה קא עביד כו'. וא"ת מ"מ קשה משליח ב"ד דכיון דאילו לקה כבר לאו מצוה קא עביד וכו' וי"ל דמ"מ איכא מצוה מתחילה מה שאין כן בחטיבת עצים דסוכה ואם מצאן חטובות לא היה שם חטיבת מצוה מעולם שהרי לא נחטבו לכך וליכא למימר נמי כיון דאילו לא חטא לאו מצוה היא וכו' דההיא לאו שליח ב"ד מיקרי ולא דמי לרבו ואביו דלעולם שמו זה על בנו וזה על תלמידו: (לעיל) בלא איבה פרט לשונא. תימה אמאי איצטריך האי קרא תיפוק ליה דכתיב במשנה תורה והוא לא שונא וצ"ע ושמא י"ל דבמשנה תורה נחזרת ונשנית בשביל דבר שנתחדש מיער והרבה פרשיות יש בענין זה במשנה תורה אבל לא קשה מולא אויב לו דבאלה מסעי דההוא איצטריך למימר אפילו לא אויב לו [לעדים ולדיינים] כדאמרי' בסנהדרין (דף כט.). (במשנה תורה כתיב נמי כי לא שונא הוא לו משום פרשה שנסנית) כך נראה למשי"ח: (תוספות)

טמא יהיה מ"מ ההוא מיבעי ליה לכדתניא טמא יהיה לרבות טבול יום טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים א"ל אנא מעוד (טומאתו) קא אמינא איכא דמתני לה אהא [\[שמות לד-כא\]](#) בחריש ובקציר תשבות ר"ע אומר אינו צ"ל חריש של שביעית וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר [\[ויקרא כה-ד\]](#) שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור אלא אפילו חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית וקציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה א"ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דחרישה דרשות דלמא חרישת עומר דמצוה ואפ"ה אמר רחמנא תשבות א"ל כיון דאם מצא חרוש אינו חורש לאו מצוה איתביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד ואמאי לימא כיון דאילו גמיר לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע"ג דגמיר נמי מצוה קא עביד דכתיב [\[משלי כט-יז\]](#) יסר בנד ויניחך הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי קצירה דומיא דחרישה מה חרישה מצא חרוש אינו חורש אף קצירה נמי (מצא קצור אינו קוצר) ואי ס"ד מצוה מצא קצור אינו קוצר מצוה לקצור ולהביא: מתני האב גולה על ידי הבן והבן גולה ע"י האב הכל גולין על ידי ישראל וישראל גולין על ידיהן חוץ מגר תושב וגר תושב אינו גולה אלא על ידי גר תושב: **גמ'** האב גולה ע"י הבן והאמרת יצא האב המכה את בנו דגמיר והאמרת אע"ג דגמיר מצוה קעביד בשוליא דנגרי שוליא דנגרי חיותא היא דלמדיה דגמיר אומנותא אחריתי: והבן גולה ע"י האב כו': ורמינהי [\[במדבר לה-יא/טו\]](#)

שאינן בה שוה פרוטה דא"ר אמי א"ר יוחנן הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה ולא מקשינן הכאה לקללה: חוץ מעל ידי גר תושב וכו': אלמא גר תושב עובד כוכבים הוא אימא סיפא גר תושב גולה ע"י גר תושב אמר רב כהנא לא קשיא כאן בגר תושב שהרג גר תושב כאן בגר תושב שהרג ישראל איכא דרמי קראי אהדדי כתיב [\[במדבר לה-טו\]](#) לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים וכתב [\[במדבר לה-יב\]](#) והיו לכם הערים למקלט לכם ולא לגרים אמר רב כהנא ל"ק כאן בגר תושב שהרג ישראל כאן בגר תושב שהרג גר ועובד כוכבים שהרגו נהרגין קתני גר דומיא דעובד כוכבים מה עובד כוכבים לא שנא דקטל בר מיניה ולא שנא דקטל דלאו בר מיניה נהרג אף גר לא שנא דקטל בר מיניה ולא שנא קטל דלאו בר מיניה נהרג אמר רב חסדא ל"ק כאן שהרגו דרך ירידה כאן שהרגו דרך עלייה דרך ירידה דישאל גלי איהו נמי סגי ליה בגלות דרך עלייה דישאל פטור הוא נהרג א"ל רבא ולא ק"ו הוא ומה דרך ירידה דישאל גלי איהו נמי סגי ליה בגלות דרך עלייה דישאל פטור איהו נהרג אלא אמר רבא באומר מותר א"ל אביי אומר מותר אנוס הוא א"ל שאני אומר מותר אומר מותר קרוב למזיד הוא ואזדו לטעמייהו דאיתמר כסבור בהמה ונמצא אדם כנעני ונמצא גר תושב רבא אומר חייב אומר מותר קרוב למזיד הוא רב חסדא אומר פטור אומר מותר אנוס הוא איתביה רבא לרב חסדא [\[בראשית כג\]](#) הנך מת על האשה אשר לקחת מאי לאו בידי אדם לא בידי שמים דיקא נמי דכתיב [\[בראשית כו\]](#) מחטוא לי ולטעמיך [\[בראשית לט-ט\]](#) וחטאתי לאלהים ולא לאדם אלא דינו מסור לאדם הכא נמי דינו מסור לאדם איתביה אביי לרבא [\[בראשית כד\]](#) הגוי גם צדיק תהרוג התם כדקא מהדרי עלויה [\[בראשית כז\]](#) ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא

רש"י שאין בה שוה פרוטה. שאם יש בה תשלומי פרוטה משלם ואינו לוקה דילפינן בכתובות באלו נערו (דף לז:); בפירוש ריבתיא תורה חובל בחבירו לתשלומין וכי אין בה שוה פרוטה לוקה שעבר על לא תוסיף פן יוסיף (דברים כה): ולא מקשינן הכאה לקללה. לומר שקם שאינו לוקה על קללתו דכתיב בעמך כך לא ילקה על הכאתו ופלוניתא היא כסנהדרין דאויכא דמקיש ואויכא דלא מקיש: חוץ מגר תושב. ומשמע דמתכווין ממעט ליה דלא הוא גולה ע"י הריגתו אלא נהרג ולא ישראל גולה עליו: ל"ק כו' גר תושב שהרג גר תושב. גולה דקתני בהדיא ורישא כשהרג את ישראל אינו גולה דלא סגי ליה בגלות: לפיכך. אשבע מלכות שנלטו בני נח קאי וקיי"ל אזהרתן זו היא מיתתן לפיכך גר תושב או עובד כוכבים שהרגו נהרגין ואפי' בשוגג שאין בני נח כריכין התראה כדאמרין

בסנהדרין (דף נז): מה עובד כוכבים ל"ף קטל בר מיניה. עובד כוכבים כמותו: לאו בר מיניה. ישראל: אף גר תושב לא שנה קטן בר מיניה. גר תושב כמותו: דלאו בר מיניה. ישראל: באומר מותר. נהרג דלאו בר גלות הוא: ואזדו לטעמייהו. רב חסדא דלא בעי לשנויי באומר מותר דקסבר אנוס הוא ורבא לאמר נהרג: כסבור בהמה. ה"ז באומר מותר שהיה לו ללמוד ואף זה היה לו לעיין ובגר תושב עסקינן: חייב. מיתה: מאי לאו בידי אדם. בדיני בני נח וזה אומר מותר היה כסבור אחות אברהם היא: לאלהים ולא לאדם. והלא יודע שהיא אשת איש: הגוי גם כליק תהרוג. קס"ז שהודה לו הקב"ה אלמא אנוס הוא: כדקא מהדרי ליה עילייה. לא הודה לדבריו שהשיב לו תשובה שחייב מיתה שאינו כליק בדבר שהיה לו ללמוד דרך ארץ כדמפרש ואזיל: (כ"ט)

תוספות אלמא גר תושב עובד כוכבים הוא. (אינו) מדקדק מדאתי למעוטי גר תושב לפי שאינו ממעט אלא גר תושב שהרג ישראל שאינו גולה אלא נהרג וכן ישראל שהרג גר תושב דפטור דכן מוכיח לשון מתני' דקתני הכל גולין ע"י ישראל וישראל ע"י כולן חוץ מגר תושב דלא הוי בכלל דהאי הכל דאין גולין ע"י ישראל וכן ישראל אינו גולה על ידו (אלא) קא סלקא דעתיה דכיון דישראל אינו גולה ע"י גר תושב ולא גר תושב ע"י ישראל אלמא גר תושב דינו כעובד כוכבים א"כ הוא הדין גר תושב לגר תושב מידי דהוה אעובד כוכבים לעובד כוכבים ולכן קאמר אימא סיפא וכו' ומשני רישא דוקא קאמר גר תושב לישראל אבל גר תושב לגר תושב לא וכדמיייתי בתר הכי מקראי ובתוספ' ראיתי שדחק לפרש דמעיקרא סלקא דעתיה דגר תושב וישראל גולין זה ע"י זה וחוף דגר תושב דקתני במתני' אתא למעוטי שאין גר תושב גולה ע"י הכל ולא הכל על ידו ולא ידענא מאי קאמר חדא דכל היכא דקתני חוף וכו' קאי אכל מה דלעיל מיניה ואף את"ל דהאי חוף אתי למעוטי דלא הוי בכלל ישראל לגלות ע"י הכל והכל על ידו (מ"מ קשה דהא לא קתני כללא גבי ישראל וחוף משמע דאתי לאפוקי מכללא ועוד דגר תושב לאו בכלל ישראל הוא ואמאי איצטריך לאפוקי וע"ק דא"כ דס"ד מעיקרא דישאל וגר תושב גולין זה ע"י זה מאי קאמר אלמא עובד כוכבים הוא אי עובד כוכבים לא יגלה ישראל על ידו ולא הוא ע"י ישראל: דרך עלייה דישאל פטור הוא נהרג. וא"ת אכתי לא הויא דומיא דעובד כוכבים דאפי' דרך ירידה נהרג וי"ל דמ"מ הוא דומיא דעובד כוכבים מה עובד כוכבים לא שנה בר מיניה ל"ש לאו בר מיניה כו' ובכך הוי סגי דומיא דעובד כוכבים בחדא מילתא: אמר ליה רבא לא כ"ש הוא ומה דרך ירידה וכו'. וא"ת אדרבה היא הנותנת דרך ירידה ניתן לישראל לכפרה דסגי ליה בגלות אבל דרך עלייה לא ניתן לישראל לכפרה חמור הוא ואינו גולה דלא סגי בגלות דה"נ אמרינן ברפ"ק (לעיל דף ב:): וי"ל דלית ליה האי טעמא דדרך עלייה לאו משום דלא סגי ליה בגלות אלא משום דקיל הוא ביותר מירידה דהוי אנוס ביותר והלכך לא מצי אמרת דחמור ביותר מירידה: ואזדו לטעמייהו. רב חסדא דמוקי לה דרך עלייה ואז נהרג ולא מוקי לה באומר מותר משום דס"ל דאומר מותר אנוס הוא ולא מיקטל ורבא אית ליה איפכא דדרך עלייה לא מיקטל. אבל אומר מותר מיקטל דהיה לו ללמוד ולא למד: כסבור בהמה ונמצא אדם. רבא אמר חייב דהיה לו לעיין אם אדם אם בהמה. וא"נ אומר מותר היה לו ללמוד וצ"ל שנמצא אדם גר תושב מדקאמר ונמצא גר תושב וכן הא דקאמר חייב איירי בגר תושב דאי בישראל לא מיחייב אגר תושב ועוד דאי בישראל א"כ חייב דקאמר רבא חייב גלות קאמר וזה אינו דהא לעיל ממעטינן אומר מותר מגלות אלא על כרחך מיירי שההורג נמי גר תושב ורבא דאמר חייב מיתה קאמר: דאומר מותר קרוב למזיד הוא. פי' משום דהיה לו ללמוד והכא נמי היה לו לעיין: ורב חסדא אומר פטור דאומר מותר אנוס הוא. וא"ת רב חסדא היכי מתרץ ברייתא דלעיל (דף ז:): דקתני פרט למזיד ואוקימנא דר"ל לאומר מותר ולדידיה הא אומר מותר לא הוי מזיד וי"ל דרב חסדא סבר דמ"מ קרי ליה מזיד משום דבמזיד נהרג שידוע בטוב שהוא הורג וא"ת דבריש פירקין (דף ז:): אמרינן בבלי דעת פרט למתכוין לבהמה והרג לאדם ולמה לי קרא תיפוק ליה משום דחשיב אומר מותר כדמשמע הכא ואומר מותר הוינא ממעט מבשגגה וי"ל דלעיל מיירי כגון דאיכא בהמה ואדם לפניו ונתכוין לבהמה והרג אדם אבל הכא שלאותו דבר שנתכוין נמצא שהוא אדם ומשום הכי קאמר רבא שהוא קרוב למזיד: אלא דינו מסור לאדם וכו'. לפי הגי' ה"פ אלא אע"ג דכתביב וחטאתי לאלהים מ"מ הוי דינו מסור לאדם פי' חייב בדיני אדם וקשה דלישנא לא משמע הכי לכן נראה כאידך גירסא אלא דינו מסור לשמים וכו' פי' אלא לכך נקט וחטאתי לאלהים דאע"ג דחייב אף בדיני אדם משום דדינו היה מסור לשמים לפי שלא היו שם עדים הלכך אין דינו מסור אלא לשמים ה"נ דכתביב מחטוא לי היינו דדינו מסור לשמים ולא לאדם לפי שלא. ידע מעולם שהיא אשת איש ולעולם חייב בדיני אדם. כך נראה למש"ח: התם כדאחדרו ליה. שלא היה צדיק כדמסיק ואזיל השב אשת האיש כי נביא הוא דה"ל ללמוד ורב חסדא לית ליה האי דרשא דכי נביא הוא אבל ליכא לפרושי דאחדרו ליה דכתביב ואם אינך משיב דע כי מות תמות שאחרי שהודיעו שהיא אשת איש א"ל הכי ומ"מ י"ל מדאיצטריך לומר לו כן ש"מ שהיה אומר לו שכך דינו גם למו שטעה לפי שהיה לו ללמוד ולא למד והא דקאמר אשת נביא הוא וכו' מילתא באפי נפשיה היא ולא משנויא הוא כמו לפירוש הקונט' והא דמסיק דהיה לו ללמוד כו' מיתוקמא שפיר גם כרב חסדא דמדרך ארץ יש לו ללמוד ומיהו נמי ניחא לשיטת

קונטרס:

ב - ט דף

אשת נביא הוא דתיהדר דלאו נביא לא תיהדר אלא כדאמר ר' שמואל בר נחמני דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן הכי קאמר ליה [\[בראשית כ-ז\]](#) ועתה השב (את) אשת האיש מכל מקום ודקאמרת הגוי גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא וגו' נביא הוא וממך למד אכסנאי הוא שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו כלום

שואלין אותו אשתך זו אחותך זו מכאן שבן נח נהרג שהיה לו ללמוד ולא למד: **מתני'** הסומא אינו גולה דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר גולה השונא אינו גולה רבי יוסי אומר השונא נהרג מפני שהוא כמועד רבי: שמעון אומר יש שונא גולה ויש שונא שאינו גולה זה הכלל כל שהוא יכול לומר לדעת הרג אינו גולה ושלא לדעת הרג הרי זה גולה: **גמ'** ת"ר

[במדבר לה-כג] בלא ראות פרט לסומא דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בלא ראות לרבות את הסומא מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב **[דברים יט-ה]** ואשר יבא את רעהו ביער אפילו סומא אתא בלא ראות מעטיה ורבי מאיר בלא ראות למעט בבלי דעת למעט הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ורבי יהודה בבלי דעת פרט למתכוין הוא דאתא: ר' יוסי אומר השונא נהרג כו': והא לא אתרו ביה מתניתין רבי יוסי בר יהודה היא דתניא רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אינו צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד: רבי שמעון אומר יש שונא גולה וכו': תניא כיצד אמר רבי שמעון יש שונא גולה ויש שונא שאינו גולה נשמת אינו גולה והתניא ר' שמעון אומר לעולם אינו גולה עד שישמט מחצלו מידו קשיא נפסק אנפסק קשיא נשמת אנשמת נפסק אנפסק לא קשיא הא באוהב והא בשונא נשמת אנשמת לא קשיא הא רבי והא רבנן: **מתני'** להיכן גולין לערי מקלט לשלש שבעבר הירדן ולשלש שבארץ כנען שנאמר **[במדבר לה-יד]** את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען וגו' עד שלא נבחרו שלש שבארץ ישראל לא היו שלש שבעבר הירדן קולטות שנאמר שש ערי מקלט תהיינה עד שיהיו ששתן קולטות כאחת ומכוונות להן דרכים מזו לזו שנאמר **[דברים יט-ג]** תכין לך הדרך ושלשת וגו' ומוסרין להן שני ת"ח שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו רבי מאיר אומר (אף) הוא מדבר ע"י עצמו שנאמר **[דברים יט-ד]** וזה דבר הרוצח רבי יוסי בר יהודה אומר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותו משם מי שנתחייב מיתה בב"ד הרגוהו ושלא נתחייב מיתה פטרוהו מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנאמר **[במדבר לה-כה]** והשיבו

אותו העדה אל עיר מקלטו וגו': **גמ'** תנו רבנן שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכוונות היו כמין שתי שורות שבכרם **[יהושע כז-ז]** חברון ביהודה כנגד **[דברים ד-מג]** בצר במדבר שכס בהר אפרים כנגד רמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן ושלשת שיהו משולשין שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכס ומחברון לשכס כמשכס לקדש ומשכס לקדש כמקדש לצפון בעבר הירדן תלת בארץ ישראל תלת אמר אביי בגלעד שכיחי רוצחים

רש"י מתני' מפני שהיא כמועד. כמותה עליו ועובר על התראה דודאי לדעת הרגו: ויש שונא שאינו גולה. ולא נהרג: כל הריגה שיכולין לומר על הריגה זו שלדעת היתה אינו גולה לפי שהשוד הוא על כד: שלא לדעת הרג. כשהריגה זו ודאי שלא לדעת שאין אדם יכול לומר עליה לדעת היתה גולה ובגמ' מפרש לה: גמ' בלא ראות פרט לסומא. דמשמע כאן לא ראה אצל רואה במקום אחר פרט לסומא שאינו רואה בשום מקום: פרט למתכוין. כדאמרן לעיל (דף ז'): להבחין בין שוגג למזיד. שלא יכול לומר לא הייתי יודע שאסור: נפסק. החבל ונפל עליו חזן לומר בא לדעת זה: נשמת. החבל מידו ונפלה עליו אינו גולה שיש לומר לדעת עשה: לעולם אינו גולה. לא אוהב ולא שונא נפסק אלא נשמת: מחלו. הוא מעגילה שפעמים שטחין במחללים שהוא כלי אומנות של בונים ובלע"ז טרואיל"ה: הכי גרסי' נשמת אנשמת לא קשיא הא באוהב הא בשונא נפסק אנפסק לא קשיא הא רבי והא רבנן. הא דקתני נשמת גולה באוהב ללא חשיד דעביד מדעת ודקתני נשמת אינו גולה בשונא דקתני בהדיא דברייתא יש שונא שאינו גולה ומפרש מילתיה נשמת אינו גולה: נפסק אנפסק לא קשיא הא רבי והא רבנן. הא דקתני נפסק גולה אפי' בשונא וכל שכן באוהב רבנן ואלביא דר' שמעון הוא דאמר נשמת הברזל מקתו והרג גולה ונפסק החבל דומיא דנשמת הברזל מקתו היא שנשאר האגד בידו והא דקתני נפסק אינו גולה רבי היא דאמר נשמת הברזל מקתו אינו גולה והוא הדיו לחבל הנפסק עד שישמט מחלו מידו שאין נשאר בידו כלום דומיא דמן העץ המתבקע ולרבי אליבא דר' שמעון חזן לך שונא גולה כד מלאתי גירסא בתשובת הגאונים וכן עיקר וגירסת הספרים משושטת היא וטעו לדמות נשמת החבל לנשמת הברזל ואי אפשר להעמידה ולפרש נפסק אנפסק לא קשיא הא באוהב הא בשונא דהא על כרחך הא דתני נפסק גולה בשונא מפורשת והיאך תאמר הא דתני נפסק אינו גולה באוהב השתא בשונא גולה באוהב לא כל שכן וכי יש לך לומר שגולה בשונא ואינו גולה באוהב ועוד נשמת אנשמת לא קשי' הא רבי והא רבנן היאך תאמר הא דתני נשמת אינו גולה רבי היא דאמר נשמת אינו גולה אפי' באוהב אם כן חזן הטעם מפני שיכול לומר לדעת נהרג ור' שמעון הלי טעמא בהכי: מתני' עד שלא נבחרו שלש שבארץ כנען. היינו כל ארבע עשרה שכבשו וחלקו ואח"כ הבדילן יהושע: לא היו שלש. שהבדיל משה בעבר הירדן קולטות: וידברו אליו. אל גואל הדם ואומרין לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים בשגגה בא מעשה לידו: בתחלה. כלומר תחלת משפט כל הרוצחים ואפילו מזידין ויליף טעמא דסיפרא דבי רב מוארב לו וגו' ונס אל אחת וגו': גמ' ומכוונות היו. אלו נגד אלו בשתי שורות כמו שתי שורות שבכרם: ושלשת את גבול ארץ וגו' שיהו משולשות. כלומר שמתחלקת הארץ חלקות רחבה של ארץ ישראל לארבעת רבעים כמו שמפרש והולך שיהא מדקומא שבארץ ישראל לחברון כמחברון לשכס כו': בעבר הירדן תלת כו'. בתמיה נחלת שני שבטים שלש כמו נחלת עשרה שבטים: בגלעד. שהיא בעבר הירדן שכיחי רוצחים: (רש"י)

תוספות ורבי יהודה הוא מבעי ליה פרט למתכוין וכו'. דר' מאיר סבר פרט למתכוין וכו' שמעינן משגגה ותרתי שמע מינה וההיא דברייתא דלעיל אתיא כר' יהודה: נשמט אנשמט לא קשיא כאן באוהב כאן בשונא נפסק אנפסק לא קשיא הא רבי הא רבנן. וא"ת לרבי היכי משכחת לה שונא שיגלה דבנשמט אוהב גולה ולא שונא ואם בנפסק אפי' אוהב אינו גולה ואין. זו סברא לומר דלית ליה לרבי דר' שמעון דהוי רביה ויש לומר דמכל מקום משכחת לה כגון שנפל מן הגג עליו דידוע לכל שלא נפל מדעת שהרי היה בסכנת מות: משולשות. שיהא מתחלת ארץ ישראל עד ראשונה כמו מראשונה לשניה שלחלוקה שוה היה א"י ובאמצע היו ערי מקלט וכן יש לפרש ההיא דמגילה (דף יט. ושם) דקאמר נקראת אגרת שאם תפרה הכל שלשה חוטין גידין כשרה ובלבד שיהא משולשין ופירושו הוי כי הכא שצריך שמתחלת התפירה עד חוט של גידין כמו עד שניה של גידין ומשניה עד שלישית כמו משלישית עד סוף התפירה ולא כדברי המפרשים משולשות אחד בתחלה ואחד באמצע ואחד בסוף: בגלעד שכיחי רוצחים. פי' ולהכי הוצרכנו לערי מקלט לפי כשהורגים מזיד בלא עדים הקב"ה מזמנן לפונדק אחד כדאמר' לקמן (דף י:): (תוספות)

דכתיב [הושע ו-ח] גלעד קרית פועלי און עקובה מדם מאי עקובה מדם א"ר אלעזר שהיו עוקבין להרוג נפשות ומאי שנא מהאי גיסא ומהאי גיסא דמרחקי ומאי שנא מציעאי דמקרבי אמר אביי בשכס נמי שכיחי רוצחים דכתיב **[הושע ו-ט]** וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה וגו' מאי חבר כהנים א"ר אלעזר שהיו מתחברין להרוג נפשות ככהנים הללו שמתחברין לחלוק תרומות בבית הגרנות ותו ליכא והא כתיב **[במדבר לה-ו]** ועליהם תתנו ארבעים ושתיים עיר אמר אביי הללו קולטות בין לדעת בין שלא לדעת קולטות שלא לדעת אינן קולטות וחברון עיר מקלט הוא והכתיב **[שופטים א-כ]** ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה אמר אביי פרוודהא דכתיב **[הושע כא-יב]** ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפנה וקדש עיר מקלט הואי והכתיב **[יהושע יט-לה]** וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת [וגו'] וקדש ואדרעי ועין חצור ותניא ערים הללו אין עושין אותן לא טירין קטנים ולא כרכים גדולים אלא עיירות בינוניות אמר רב יוסף תרתי קדש הואי אמר רב אשי כגון סליקום ואקרא דסליקום גופא ערים הללו אין עושין אותן לא טירין קטנים ולא כרכין גדולים אלא עיירות בינוניות ואין מושיבין אותן אלא במקום מים ואם אין שם מים מביאין להם מים ואין מושיבין אותן אלא במקום שווקים ואין מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין נתמעטו אוכלוסיהן מוסיפין עליהן נתמעטו דיוריהן מביאין להם כהנים לויים וישראלים ואין מוכרין בהן לא כלי זיין ולא כלי מצודה דברי רבי נחמיה וחכמים מתירין ושיון שאין פורסין בתוכן מצודות ואין מפשילין לתוכן חבלים כדי שלא תהא רגל גואל הדם מצויה שם א"ר יצחק מאי קרא **[דברים ד-מב]** ונס אל אחת מן הערים האל וחי עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא אמר ר' זעירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון א"ר יוחנן הרב. שגלה מגלין ושיבתו עמו איני והא א"ר יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין שנאמר **[דברים ד-מג]** את בצר במדבר וגו' [וכתיב בתריה] **[דברים ד-מד]** וזאת התורה לא קשיא הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה ואי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגריס בבי רב ולא הוה קא יכול שליחא [דמלאכא דמותא] למיקרב לגביה דלא הוה שתיק פומיה מגירסא סליק ויתיב ארזא דבי רב פקע ארזא ושתיק ויכיל ליה א"ר תנחום בר חנילאי מפני מה זכה ראובן לימנות בהצלה תחלה מפני שהוא פתח בהצלה תחלה שנאמר **[בראשית לו-כא]** וישמע ראובן ויצילהו מידם דרש רבי שמלאי מאי דכתיב **[דברים ד-מא]** אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה [שמש] אמר לו הקב"ה למשה הזרח שמש לרוצחים איכא דאמרי א"ל הזרחת שמש לרוצחים דרש רבי סימאי מאי דכתיב **[קהלת ה-ט]** אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה רבינו שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבאה לידי אקיימנה ומי אוהב בהמון לא תבואה למי נאה ללמד בהמון מי שכל תבואה שלו והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב **[תהילים קו-ב]** מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה [ללמד] [למלל] גבורות ה' מי שיכול להשמיע כל תהלתו ורבנן ואיתימא רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה כל האוהב [ללמד] בהמון לו תבואה יהבו ביה רבנן עינייהו ברבא בריה דרבה [סימן אשי ללמוד רבינא ללמד] רב אשי אמר כל האוהב ללמוד בהמון לו תבואה והיינו דא"ר יוסי בר' חנינא מאי דכתיב **[ירמיה נ-לו]** חרב אל הבדים ונואלו חרב על צוארי שונאיהם של ת"ח שיושיבין ועוסקין בתורה בד בבד ולא עוד אלא שמתפשין כתיב הכא ונואלו וכתוב התם **[במדבר יב-יא]** אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאין שנאמר ואשר חטאנו ואיבעית אימא מהכא **[ישעיה יט-יג]** נואלו שרי צוען רבינא אמר כל האוהב ללמד בהמון לו תבואה והיינו דאמר רבי הרבה תורה למדתי מרבותי ומחבירי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולן א"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב **[תהילים קכב-ב]** עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה וא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב **[תהילים קכב-א]** שיר המעלות לדוד שמחתו באומרים לי בית ה' נלך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע שמעתי בני אדם שהיו אומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה

לרגל ושמחתי אמר לו הקב"ה [\[תהילים פד-יא\]](#) כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנד להקריב לפני על גבי המזבח: ומכוונות להם דרכים וכו': תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר

רש"י עוקבין. אורבין: מהאי גיסא ומהאי גיסא דמרחקי. חברון וקדש רחוקות מגבולי הארץ. שני רביעי הארץ וההורג בסוף הגבול כריך לנוס רביעי הארץ: ומ"ש מליעאי דמקרבני. ההורג בין חברון לשכם ובין שכם לקדש קרוב למקלט מיכן ומיכן: בין לדעת בין שלא לדעת. בין שברח עם לדעת קליטה בין [שלא] ברח עם [שלא] לדעת [קליטה] שלא היה יודע שהיא קולטת: פרוודהא. כפרים וחארים הסמוכות לה ונקראות על שמה נתנו לכלב: וערי מצר. כרכים גדולים שהיו בנחלת נפתלי הגלים כר וגו': ערים הללו. ערי מקלט: טירין קטנים. לפי שאין מזונות מזויין עם: ולא כרכים גדולים. שהכל נקבצים עם תמיד ויהא רגל גואל הדם מטיה עם ויארוב לו: כגון סליקוס. עיר מצר ויש כפר סמוך הנקרא אקרא דסליקוס כך קדש העיר מצר ועיר בינוני סמוכה לה הנקראת על שמה: ואם אין עם מים. כשנפלו בגורל בימי יהושע לזוים הביאו להם אמות מים אחרי כן מן הנהרות הרחוקים: במקום שווקים. שימלאו מזונות לקנות: במקום אורכוסין. שהיו כפרים וישבו סמוכים להם שלא יבואו גואלי הדם מרובים על העיר בחיל: כלי זיין. שלא יקנה גואל הדם עם זיין ויהרוג שאם יביא כלי זיין ממקומו ירגישו בו: וכלי מזודה. אף בהם הורגין חיות: מאי קרא. דמתקנינו להו לרואחין דבר שפריכין . לו: לחלמיד שאינו הגון. שלא יביאורו עונותיו לידי הריגה בשוגג ויגלה דאמרי' לקמן (עמוד ב) שאינו מצי אלא ברשעים: לימנות בהלכה תחלה. שפתח הכתוב בו בערי מקלט תחלה: הזרח שמש לרואחים. להכין להם חיותם כגון הנך מיילי דלעיל: הזרחת שמש לרואחים. בהבלה זו ויפה עשית: ללמד בהמון. לדרוש ברבים: שכל תבואה שלו. שקדי במקרא במשנה ובהלכות ובאגדות: ורצון ואיתומא רב מרי אמרי מי אוהב בהמון וגו' האוהב ת"ח לו תבואה. התורה מחזרת עליו ועל זרעו כדלמרינן בעלמא (שבת דף כג:): האי מאן דרחיס רבנן הויין ליה בני רבנן: ויהבו רבנן עינייהו ברבה. שהיה אוהב תלמידי חכמים ביותר והיו לו בנים ת"ח: רב אשי אמר כו'. בדרב אשי גרסי' ללמוד דרבינא גרסי' ללמד: ללמד בהמון. עם חברים רבים: נואלו שרי זוען. נשאו שרי נוף. אלמא הנואל נשא לחטוא: ללמד בהמון. מרבה תלמידים: לו תבואה. לפי שעל ידיהם ירבה הפלפול ונתון לב לתרץ קושיותיהם: בשעריד. בשביל שעריד: מאלף עולות כו'. מקרא כתוב אלף עולות יעלה שלמה וגו' (מלכים א ג:): (רש"י)

דף ב

מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם אמר רב כהנא מאי קרא [\[דברים יט-ג\]](#) תכין לך הדרך עשה [לך] הכנה לדרך רב חמא בר חנינא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא [\[תהילים כה-ח\]](#) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך אם לחטאים יורה ק"ו לצדיקים ר"ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא [\[שמות כא-ג\]](#) ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו וגו' [\[שמואל א כד-יד\]](#) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וגו' במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב"ה מזמין לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם זה שהרג בשוגג יורד בסולם ונפל עליו והרג זה שהרג במזיד נהרג זה שהרג בשוגג גולה אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו מן התורה דכתיב [\[במדבר כב-ב\]](#) לא תלך עמהם וכתוב [\[במדבר כב-ב\]](#) קום לך אתם מן הנביאים דכתיב [\[ישעיה מח-ז\]](#) אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך (זו) תלך מן הכתובים דכתיב [\[משלי ג-ד\]](#) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן אמר רב הונא רוצח שגלה לעיר מקלט ומצאו גואל הדם והרגו פטור קסבר [\[דברים יט-ג\]](#) ולו אין משפט מות בגואל הדם הוא דכתיב מיתבי ולו אין משפט מות ברוצח הכתוב מדבר אתה אומר ברוצח או אינו אלא בגואל הדם כשהוא אומר [\[דברים יט-ד\]](#) והוא לא שונא לו מתמול שלשום הוי אומר ברוצח הכתוב מדבר הוא דאמר כי האי תנא דתניא ולו אין משפט מות בגואל הדם הכתוב מדבר אתה אומר בגואל הדם הכתוב מדבר או אינו אלא ברוצח כשהוא אומר [\[דברים יט-ו\]](#) כי לא שונא הוא לו מתמול שלשום הרי רוצח אמור הא מה אני מקיים ולו אין משפט מות בגואל הדם הכתוב מדבר תנן מוסרין לו שני ת"ח שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו מאי לאו דמתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא לא דתניא וידברו אליו דברים הראוים לו אומרים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים בשגגה בא מעשה לידו ר"מ אומר הוא מדבר ע"י עצמו שנאמר [\[דברים יט-ד\]](#) וזה דבר הרוצח אמרו לו הרבה שליחות עושה אמר מר בשגגה בא מעשה לידו פשיטא דאי במזיד בר גלות הוא אין והא תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותם משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו

שנאמר [\[דברים יט-ב\]](#) ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת מי שלא נתחייב פטרוהו שנאמר [\[במדבר לה-כה\]](#) והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנא' [\[במדבר לה-כה\]](#) והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה רבי אומר מעצמן הן גולין כסבורין הן אחד שוגג ואחד מזיד קולטות והן אינן יודעין שבשוגג קולטות במזיד אינן קולטות וא"ר אלעזר עיר שרובה רוצחים אינה קולטת שנאמר [\[יהושע כ-ד\]](#) ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו ולא שהושוו דבריהן לדבריו וא"ר אלעזר עיר שאין בה זקנים אינה קולטת דבעינן זקני העיר וליכא איתמר עיר שאין בה זקנים רבי אמי ור' אסי חד אומר קולטת וחד אומר אינה קולטת למאן דאמר אינה קולטת בעינן זקני העיר וליכא למאן דאמר קולטת מצוה בעלמא ועיר שאין בה זקנים ר' אמי ורבי אסי חד אמר נעשה בה בן סורר ומורה וחד אמר אין נעשה בה בן סורר ומורה למ"ד אין נעשה בה בן סורר ומורה בעינן [\[דברים כא-ט/ב\]](#) זקני העיר ההיא וליכא למאן דאמר מביאה עגלה ערופה מצוה בעלמא א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים

רש"י מקלט היה כתוב על פרשת דרכים. בכל מקום שהיו שני דרכים מפוצלים אחד פונה לעיר מקלט היה עץ תקוע בצורתו דרך וכתוב בו מקלט: פתח ליה פיתחא. כשהיה רוצח לדרוש בפרשת רוצחים היה מתחיל כן: והאלהים אנה לידו. זה שאמר הכתוב כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים ילא רשע משל הקדמוני היא התורה שהיא משל הקב"ה שהוא קדמונו של עולם והיא אמרה מרשעים ילא רשע והיכן אמרה והאלהים אנה לידו והיאך הקב"ה ממציא משכול לאדם לחטוא אל"ל ע"י שהיו שניהם רשעים ההורג והנהרג ההורג היה חייב גלות ואין עד בדבר והוא לא גלה והנהרג היה חייב מיתה ואין עד בדבר ולא נהרג לפיכך הקב"ה מזמנן לפונדק אחד כו': במה הכתוב מדבר. והאלהים אנה לידו: נופל עליו והורגו. ויש עדים ויגלה על כרחו: בדרך הלך. בדרך אשר תבחר לילך: אם ללצים. כל אדם להתחבר: הוא יליץ. אין מעכבין בידו: ומאלו גואל הדם. בדרך בהליכתו: גואל הדם הכתוב מדבר. וה"ק פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח והשיגו והכהו נפש ולא יתיירא מ"ד כי לו אין משפט מות וסוף המקרא האומר כי לא שונא הוא וגו' מוסב על ראשו פן ירדוף גואל הדם אני אומר כך להכין לו הדרך כי לא שונא היה לו ולא הרגו מדעת: בצורת הכתוב מדבר. וה"ק פן ירדוף והשיגו והכהו והוא לא היה ראוי למות כי לא שונא היה להרוג ולא הרגו מדעת: הרי רוצח אמור כו'. שאין לו משפט מות ולא היה כריך לכתוב בשבילו ולו אין משפט מות: הרבה שליחות עושה. דברים שאינן נעשים ע"י האדם נעשים ומתקבלים על ידי הרבה שְׂלוּחִים: פשיטא. כיון שהוא גולה ולחי בשוגג הרג לחי במזיד הרג וכי גולה היה: ה"ג לחי במזיד כר גלות הוא בתמיהה: בתחלה. תחלה משפטן של רוצחים ועיקרו זהו אחד שוגג ואחד מזיד כו' ויליף טעמא מקרא וכי יהיה איש שונא לרעהו וארבע לו וקם עליו וגו' משמע אם הורגו בכוונה ינוס וכתוב בתורה ושלחו זקני עירו וגו': רבי אומר. לא אמר הכתוב שיגלה אל"ל הוא טועה וגולה ולימד הכתוב שיקחוהו משם ויהרגוהו: ודבר באזני זקני העיר ההיא. מקרא בספר יהושע: מצוה בעלמא. מצוה שיהו אם זקנים ומיהו כי אין בה זקנים נמי קלטה: בן סורר ומורה. כתיב (דברים כא) והוציאו אותו אל זקני עירו: (רש"י)

תוספות והא תניא רבי יוסי בר יהודה אומר וכו'. וא"ת ואמאי לא מיייתי ממלתיה דר' יוסי בר יהודה דמתני' וי"ל דמתני' איכא למימר דלא חייבים קאמר אלא מאליהם היו גולין בשביל שהיו טועים כדקאמר רבי הכא בברייתא אבל בברייתא מוכח שפיר דחייבין קאמר מדמיייתי פסוק גבי מזיד אבל דמתני' לא מיייתי קרא גבי מזיד כן נראה למשי"ח ועוד נראה דע"כ בברייתא ליכא למימר דמאליהן קאמר. דע"כ היינו רבי: . חד אמר מביאין עגלה ערופה. תימה דהא תנן (סוטה דף מד:) עגלה ערופה אין מודדין אלא מעיר שיש בה ב"ד וי"ל דהתם מיירי כגון דאיכא עיירות טובא ובחדא מינייהו יש ב"ד כיון דמצוי לאוקומי קרא דמקיימי ליה אבל הכא מיירי כגון שאין שם ב"ד בכל העיירות הסמוכות הלכך אמרינן דמ"מ מודדין מינייהו: (תוספות)

דף **יא** **א**

בלשון עזה דכתיב [\[יהושע כ-א\]](#) וידבר ה' אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם וגו' מפני שהן של תורה למימרא דכל דיבור לשון קשה אין כדכתיב [\[בראשית מב-ל\]](#) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות והתניא [\[מלאכי ג-טז\]](#) נדברו אין נדברו אלא לשון נחת וכן הוא אומר [\[תהילים מז-ד\]](#) ידבר עמים תחתינו דבר לחוד ידבר לחוד: (סימני' רבני' מהמנ"י וספר"י) פליגי בה רבי יהודה ורבנן חד אומר מפני ששיהם וחד אומר מפני שהן של תורה [\[יהושע כד-ב\]](#) ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים פליגי בה ר' יהודה ור' נחמיה חד אומר שמנה פסוקים וחד אומר ערי מקלט בשלמא למ"ד ח' פסוקים היינו דכתיב בספר תורת אלהים אלא למ"ד ערי מקלט

מאי בספר תורת אלהים ה"ק ויכתוב יהושע בספרו את הדברים האלה הכתובים בספר תורת אלהים ספר שתפרו בפשתן פליגי בה ר' יהודה ור"מ חד אומר כשר וחד אומר פסול למ"ד פסול דכתיב [\[שמות יג-ט\]](#) למען תהיה תורת ה' בפיך ואיתקש כל התורה כולה לתפילין מה תפילין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידין אף כל לתופרן בגידין ואידך כי איתקש למותר בפיך להלכותיו לא איתקש אמר רב חזינן להו לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה: **מתני'** אחד משוח בשמן המשחה ואחד המרובה בבגדים ואחד שעבר ממשיחותו מחזירין את הרוצח רבי יהודה אומר אף משוח מלחמה מחזיר את הרוצח לפיכך אימותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם

שימותו: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא [\[במדבר לה-כה\]](#) וישב בה עד מות הכהן הגדול וכתב [\[במדבר לה-\]](#)

[\[כה\]](#) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וכתב [\[במדבר לה-כה\]](#) ואחרי מות הכהן הגדול ור' יהודה כתיב קרא אחרינא [\[במדבר לה-לב\]](#) לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן (וגו') ואידך מדלא כתיב הגדול חד מהנדך הוא: לפיכך אימותיהן של כהנים וכו': טעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב [\[משלי כו-ב\]](#) כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא (א"ל) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו ואיכא דמתני כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למעבד הכא אמרינן טוביה חטא וזיגוד מנגיד התם אמרי שכס נסיב ומבגאי גזיר אמר (ליה ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מינייה דר' יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה תלתא יומי אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' בחנם היא באה מנלן מאחיתופל שבשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למישטפא לעלמא אמר מהו לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתיה ליכא דאמר ליה מידי אמר כל היודע דבר זה ואינו אומרו יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לכל העולם כולו לא כל שכן א"ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה ואפ"ה כתיב [\[שמואל ב יז-כג\]](#) ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקם וילך אל ביתו (ו) אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וגו' א"ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מנלן מעלי דקאמר ליה [עלי] לשמואל [\[שמואל א ג-יז\]](#) כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר ואף על גב דכתיב [\[שמואל א ג-יח\]](#) ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו [ואפ"ה] כתיב [\[שמואל א ח-ג\]](#) ולא הלכו בניו בדרכיו וגו'

רס"ז כלשון עזה. ככל יהושע כתיב ויאמר ה' וכו' נאמר וידבר ה' אל יהושע ודיבור לשון עז הוא: מפני שהן של תורה. אבל שאר חמיכות שאמר לא אמר דבר לקיים מצוה הכתובה בתורה חוץ מזו: ידבר עמים. ינהל עמים תחתיו: מפני שזיהם. שלא הפריסם לאחר שחלקו מיד עד שנאמר לו מפי הקב"ה: פליגי בה. בפירושא דהאי קרא מה כתב יהושע בס"ת: חד אמר שמנה פסוקים. מוימת שם משה עד סופא וחד אמר בפרשת ערי מקלט הוא אומר שכתובה בספר יהושע: למען תהיה תורת וגו'. ורשיה דקרא משתעי בתפילין ואיתקש הכא תורה לתפילין: כי איתקש למותר בפיד. דכתיב בהאי קרא בפיד מן המותר בפיד שאין נכתבין על עור בהמה טמאה: להלכותיהן. לדבר שאינו כתוב בתורה ובתפילין גופייהו לא גמרינן ליה אלא מהלכה למשה מסיני לא לפי' בהיקשא: דבי חביבי. דודי אחי אבא והוא רבי חייה: מתני' אחד כהן משוח בשמן המשחה. הם כהנים גדולים שהיו עד יאשיהו: ואחד המרובה בבגדים. הם שמישו מיאשיהו ואילך שנגזר שמן המשחה כלאמרינן בהוריות (דף יב). ואזוב לא נמשחו כהנים ולא היתה ניכרת כהונה גדולה בהם אלא כריבוי בגדים שמשמש בה' בגדים: ואחד שעבר ממשיחותו. שאירע פסול בכ"ג ושימש אחר תחתיו וכשנתרפא כהן חזר לעבודתו ועבר זה ממשיחותו: מחזירין את הרוצח. במיתתו כמו שנאמר ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח משוח מלחמה. כהן המשוח לומר במלחמה כרכי המלחמה אל ירך לבדכם וכל הענין (דברים כ): גמ' וישב בה עד מות הכהן הגדול. הא חד כי בעיר מקלטו ישב עד . מות הכהן הגדול הא תרי ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח הא תלתא: שהיה להן לבקש רחמים על דורן. הלכך לאו קללת חנם היא: הכא אמרי. בבבל אומרינן משל זה על אדם שזוקק בשביל סרחון של אחרים: טוביה חטא וזיגוד מנגיד. משום היא דלמרי' בערבי פסחים טוביה חטא וזיגוד אסהיד ביה ביחדיי שלא היה עד שני בדבר ונגדי' רב פפא לזיגוד א"ל טוביה חטא וזיגוד מנגיד ומאז היתה למשל: התם אמרי'. בא"י אומרינן משל זה: שם נסיב מבגאי גזר. שם בן חמור לקח את דינה בת יעקב והנהגה שו ופאר בני העיר שלא נהגו מלו עצמן ונטערו. מבגאי שם איש מבני העיר: שכרה דוד שיתין. יסודות של בית המקדש ובגמרת ירושלמי (סנהדרין פ"י) מנינו תימוליוס של בית המקדש והוא יסוד כלשון יוני: קפא תהומא. קף התהום בגמרת ירושלמי (ס) שמאל שם חרס שהגביה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן שאני כבוס על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו ונטלו: מי שרי למכתב שם. פן ימחקהו המים ועובר משום ואבדתם את שם (דברים יב) ולא תעשון כן וגו' (ס): נשא אחיתופל כו'. יש תימה בדבר שהרי לא קנה דוד את הגורן מארונה היבסי עד מעשה דהסתה שהיתה לאחר מיתה אחיתופל ג' שנים ולפי דברים הללו כריכין אנו לומר שאע"פ שלא קנה הגורן יודע היה מנעוריו מיום [שנמשח] וישבו הוא ושמואל בנויה הרמה ודקו בספר יהושע ומאלו מקום לבית המקדש כדכתיב עד אמאל מקום וגו' וכדדרשינן ליה בזבחים באיזהו מקומן (דף נד): וחסר היסודות ברשותו: ימחה על המים. דכתיב בסוטה (במדבר ה) ומחה אל מי המרים והרבה הזכרות בפרשה ואפ"ה כתיב ומחה כו'. וקללה זו בחנם היתה שלא היה מקללו אלא אם אינו אומר: אפי' על תנאי. ולא נתקיים התנאי אע"פ היא באה דהא קללה על תנאי היתה אם תכחד ממני ולא נתקיים שכל כיחד ואע"פ נתקיימה הקללה דכתיב ולא הלכו בניו בדרכיו וגו' וזו

דף יא ב

אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב [\[בראשית מג-ט\]](#) אם לא הביאותיו אליך וגו' וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב [\[דברים לג-ו\]](#) יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר עצמותיו של יהודה היו מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה [\[דברים לג-ז\]](#) וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה עאל איבריה לשפא לא הוה קא מעיילי ליה למתיבתא דרקיע [\[דברים לג-ח\]](#) ואל עמו תביאנו לא הוה קא ידע למישקל ומיטרח בשמעתא בהדי רבנן [\[דברים לג-ט\]](#) ידיו רב לו לא הוה ידע לפרוקי קושיא [\[דברים לג-י\]](#) ועזר מצריו תהיה איבעיא להו במיתת כולן הוא חוזר או דלמא במיתת אחד מהן ת"ש נגמר דינו בלא כ"ג אינו יוצא משם לעולם ואם איתא ליהדר (ביה) בדהנך בדליכא: [\[מתני' משנגמר דינו מת כ"ג ה"ז\]](#) אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כ"ג ומנו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני נגמר דינו בלא כ"ג וההורג כ"ג וכ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי' ישראל צריכים לו ואפי' שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר [\[במדבר לה-ה\]](#) אשר נס שמה שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר

רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו: [\[גמ' מ"ט\]](#) אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא: אם עד שלא נגמר דינו וכו': מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא [\[במדבר לה-כה\]](#) וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו מאי הוה ליה למעבד היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש אמר אביי נקטינן נגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם דכתיב [\[במדבר לה-לב\]](#) לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן ואיזהו ישיבה שהיא בארץ הוי אומר זו קבורה תנא מת קודם שמת כ"ג מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב [\[במדבר לה-כח\]](#) ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו איזהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה נגמר דינו ונעשה כהן בן גרושה או בן חלוצה פליגי בה רבי אמי ור' יצחק נפחא חד אומר מתה כהונה וחד אומר בטלה כהונה לימא בפלוגתא דר"א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן היה עומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר"א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע מכשיר מאן דאמר מתה כר' יהושע ומאן דאמר בטלה כרבי אליעזר

רש"י וחסרתהי לך. לשון נידוי הוא שיהא מנודה לאביו: מאי דכתיב יחי ראובן וגו' וזאת ליהודה. מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בצרכת יהודה כלשון וזאת ליהודה אלל לפי שהיו עצמות כל השבטים שלדן קיים ושל יהודה מגולגלין אמר לשון זה יחי ראובן כלומר ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי וזאת תהיה ליהודה שהם מגולגלין. עצמות כל השבטים יאלו ממזכרים ונשארו בניהם במדבר וזהו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג) והעליתם עצמותי מזה החכם עם עצמותיכם: על איבריה לשפא. נכנסו עצמותיו למקום חיבורם ששפו משם כמו דשף מדוכתיה (חולין דף מב: נד:). לשפא אישלוויי"ף דורא: למשקל ולמטרת. לישא וליתא: ידיו רב לו. יהי בו כח לריב ריבו לעצמו נגד חביריו: ליהדר בהנך. במיתת מרובה בעגדים או בשעבר ממשיחותו אלל לאו ש"מ כולהו: מתני' ה"ז אינו גולה. מפרש טעמא בגמ' מק"ו: חוזר במיתתו של שני. יליף טעמא בגמ': נגמר דינו בלא כ"ג. שלא מינו אחר תחתיו עד שנגמר דינו של זה לגלות: גמ' שנמשח בימיו. משנעשה זה רוצח: מאי הוה ליה. להאי כהן למיעבד מאחר שעדיין לא היה כ"ג כשהרג זה למה הוא נענש: תנא מת. רוצח בערי מקלט ומת כ"ג אחר זמן: לשבת בארץ. בתוך הקרקע: ונעשה כ"ג בן גרושה. יאל עליו עדות שהוא חלל: מתה כהונה. הרי הוא כמת ואין הרואה גולה: בטלה כהונה. איגלחי מילתא למפרע שלל היה כ"ג והוה ליה האי רוצח נגמר דינו בלא כהן גדול ואינו חוזר לעולם: (רש"י)

תוספות אפילו על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה. יש מדקדקין מכאן דנידויים שלנו אפי' אותם שיש להם זמן אין לנדות עצמן מספק שהרי הכא התנה בדבר שלא היה בידו לקיים דשמא היה מעכו יוסף או יקראנו אסון בדרך ולכך חל מעיקרו גם הנידוי על התנאי אבל שאר תנאים דבידו לקיים כגון שמנדין את האדם שלא יעשה הדבר ודאי לא חל הנידוי כלל מעיקרו דכיון דבידו הוא משעת הנידוי אנו יודעים בוודאי שלא בדעתו לעשות הדבר ודאי לא חל הנידוי כלל מעיקרו: מי גרם לראובן שהוה יהודה. תימה

דהא אמרינן במדרש וישב ראובן אל הבור מהיכן שב מבית אביו שישב בתענית על מעשה בלהה וזה היה קודם מעשה דיהודה וי"ל דמ"מ לא הודה ברבים עד מעשה דיהודה: מי גרם לראובן שהודה. ולכל יש לנו סמך מן המקרא יהודה אתה יודוך אחיך ומתרגמינן את הודית כך יודוך אחיך פירוש הודית ולא בוש כך יודוך אחיך שבשביל שהתחלת להודות בא ראובן והודה: אמר אביי ק"ו ומה מי שגלה כו'. תימה מהאי דינא נילף נמי לנגמר דינו בלא כ"ג שלא יגלה כלל ומה מי שגלה כבר לפני מיתת כ"ג יוצא במיתתו של כ"ג מי שלא גלה לפני מותו אינו דין שלא יגלה אחר מותו דהכי אמרינן בערכין (דף כט: ושם) מכורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר ונפקא לן מהאי דינא דאינה נמכרת כלל אחר הבאת סימנין עד עולם ונראה דלא קשיא מידי דהא מיתת הכהן כפרה הוא כדאמר בסמוך וכפרה לא שייכא אלא למי שמחויב בבריא והלכך דוקא לפי שנגמר ונתחייב גלות ואח"כ מת כ"ג מכפרת מיתת כ"ג שלא יגלה כלל מק"ו כדקאמר הש"ס אבל נגמר דינו בלא כ"ג שכבר מת כ"ג קודם גמר דין של זה ודאי ליכא למילף מק"ו דהיאך תכפר מיתת כ"ג וליכא למימר דתתכפר לו מיתת כ"ג השתא כשנגמר דינו דהא לא מיכפרא אלא בשעת מיתה ולאחר כך ובשעת מיתה לא היה זה חייב ולא דמי לההיא דערכין דמכורה כבר יוצאה וכו' דהתם משעת הבאת סימנין מתחלת גדלותה ושוב לא יפסיק ממנה הגדלות לעולם ולכך שייך למילף שפיר דלא תמכר כלל אחר התחלת סימנין עד עולם כן נראה למשי"ח: מידי גלות קא מכפרא. תימה אין ה"נ מדאמר בריש מכילתין (דף ב:) הם שלא עשו מעשה לגלו כי היכי דתהוי להו כפרה אלמא גלות מכפרת וי"ל דהכא כפרה לפטרו מגלות קאמר דהא בעי למילף דמי שלא גלה עדיין דמיתת כ"ג תועיל לפטרו מגלות מק"ו הלכך שפיר משני מידי גלות מכפרת מיתת כ"ג מכפרת פירוש מיפטרא מגלות שהרי אפילו לא גלה אלא יום אחד ומת הכ"ג הוא חוזר ואילו לא מת הכהן אפילו שהיה שם זמן מרובה אינו יוצא על כרחך כפרה זו במיתת כהן תלויה כדפירשתי כן נראה למשי"ח: (תוספות)

א

-

יב

דף

אליבא דרבי אליעזר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דר' יהושע מאן דאמר מתה כרבי יהושע ומאן דאמר בטלה עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דכתיב [\[דברים לג-יא\]](#) ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה אפי' חללין שבו אבל הכא אפי' רבי יהושע מודה: נגמר דינו וכו': אמר רב יהודה אמר רב שתי טעיות טעה יואב באותה שעה דכתיב [\[מלכים א ב-כח\]](#) וינס יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח טעה שאינו קולט אלא גגו והוא תפס בקרנותיו טעה שאינו קולט אלא מזבח בית עולמים והוא תפס מזבח של שילה אביי אומר בהא נמי מיטעא טעה טעה שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר היה אמר ריש לקיש שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות דכתיב [\[ישעיה סג-א\]](#) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה טועה שאינה קולטת אלא בצר והוא גולה לבצרה טועה שאינה קולטת אלא שוגג והוא מזיד היה טועה שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך הוא אמר ר' אבהו ערי מקלט לא נתנו לקבורה דכתיב [\[במדבר לה-ג\]](#) ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חיותם לחיים נתנו ולא לקבורה מיתבי שמה שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו רוצח שאני דגלי ביה רחמנא: כשם שהעיר קולטת וכו': ורמינהו [\[במדבר לה-כה\]](#) וישב בה בה ולא בתחומה אמר אביי לא קשיא כאן לקלוט כאן לדור לדור תיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש אמר רב ששת לא נצרכה אלא למחילות: רוצח שיצא חוץ לתחום וכו': ת"ר [\[במדבר לה-כו\]](#) ורוצח גואל הדם את הרוצח מצוה ביד גואל הדם רשות ביד כל אדם דברי רבי יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי מי כתיב אם רצח ורבי עקיבא מי כתיב ירצח אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם והרגו נהרג עליו כמאן לא כר' יוסי הגלילי ולא כר"ע הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר' אליעזר אומר [\[במדבר לה-יב\]](#) עד עמדו לפני העדה למשפט מה ת"ל לפי שנאמר [\[במדבר לה-כז\]](#) ורוצח גואל הדם את הרוצח יכול מיד ת"ל עד עמדו לפני העדה למשפט ורבי יוסי עקיבא האי עד עמדו לפני העדה למשפט מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה לכדתניא רבי עקיבא אומר מנין לסנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש שאין ממיתין אותו עד שיעמוד בב"ד אחר ת"ל עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בב"ד אחר ת"ר [\[במדבר לה-כז\]](#) אם יצא יצא הרוצח אין לי אלא במזיד בשוגג מנין ת"ל אם יצא יצא מ"מ והתניא [\[וההורגו\]](#) במזיד נהרג בשוגג גולה לא קשיא הא כמאן דאמר אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם הא כמאן דאמר לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אמר אביי מסתברא כמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם שלא יהא סופו חמור מתחלתו מה תחלתו במזיד נהרג בשוגג גולה אף סופו במזיד נהרג בשוגג גולה תני חדא אב שהרג בנו נעשה לו גואל הדם ותניא אידך אין בנו נעשה לו גואל הדם לימא הא רבי יוסי הגלילי והא ר"ע ותסברא בין למ"ד מצוה בין למ"ד רשות מי שרי והאמר רבה בר רב הונא וכן תנא דבי רבי ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללתו חוץ ממסית שהרי אמרה תורה [\[דברים יג-ט\]](#) לא תחמול ולא תכסה עליו אלא לא קשיא הא בבנו והא בבן בנו: [\[מתני' אילן שהוא עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום או עומד חוץ לתחום ונופו נוטה בתוך התחום הכל הולך אחר הנוף: גמ' ורמינהי אילן שהוא עומד \(בתוך הפנים\) ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ מעשר אערי](#)

מקלט קא רמית מעשר בחומה תלה רחמנא ערי מקלט בדירה תלה רחמנא בנופו מתדר ליה בעיקרו לא מתדר ליה ורמי מעשר אמעשר דתניא בירושלים הלך אחר הנוף בערי מקלט הלך אחר הנוף אמר רב כהנא לא קשיא הא ר' יהודה והא רבנן דתניא

רש"י אליבא דרבי אליעזר כ"ע לא פליגי. כלומר מאן דאמר משה ודאי כרבי יהושע אמר ולא כרבי אליעזר דאליבא דרבי אליעזר ליכא למ"ד משה כיון דלגבי עבודותיו אמר פסולות למפרע ודאי אין זה כהן; כי פליגי אליבא דרבי יהושע. כלומר אין אנו כריכין לומר מ"ד בטלה כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע דאליבא דרבי יהושע איכא למימר דפליגי: פועל ידיו תרעה. עבודותיו כשירות אצל לענין שאר דבריו אינו כהן: טעה יורא. בדקשא דמעס מזבחי תקחנו ולא מעל מזבחי וכסבור דהיינו מעל מזבחי: מזבח בית עולמים. דכתיב מזבחי המיוחד ליה: ה"ג והוא הפס במזבח של במה שעשה דוד לפני הארון שהיה באהל אשר נטה לו דוד בעיר דוד כדכתיב וינס יורא אל האהל ה' ומיניו בדברי הימים שעשה דוד מזבח לפניו ואי אפשר לומר מזבח של שילה שהוא היה בימי דוד ושלמה. (היה בגבעון): שרו של רומי. סמאל שיבחה לבכרה שבתחלה יפרע ממנו כשיגיע הקץ להחרב כדכתיב (ישעיה כד) יפקוד ה' על כבא המרום במרום ואחר כך על מזבחי האדמה על האדמה: חמוץ בגדים. מדמו של סמאל ואף על פי שאין המלכים בשר ודם כתב בו הכתוב כעין הריגת האדם לשבד את האזן מה שהיא יכולה לשמוע: לא נתנו לקבורה. ללוים שהן שלהם: תיפוק ליה. דאין בונין בית במגרש דא"כ הוה ליה מגרש עיר: אין עושין. שדה של לויים: מגרש. שנתנו ללוים אלפים אמה סביב העיר כדכתיב (במדבר לה) ומזותם מחוץ לעיר וכתוב מקיר העיר וחוצה אלף אמה וגו' הא כיצד אלף אמה מגרש שאין בו לא בית ולא שדה והשאר שדות וכרמים: למחילות. תחת הקרקע שאין אוכלות במגרש כלום מלמעלה ואי לאו דכתיב בה ולא בתחומה הייתי אומר ידור בתחומה במערה: ורלח. איכא לפרושי לשון לויים כמו (שמות לו) ועשה כללאל ואהליאב ואיכא לפרושי לשון רשות כמו ועשה ה' להם וגו' (דברים לא): סופו חמור מתחלתו. סופו אלתו חוץ לתחום תחלתו הרציחה: אב שהרג את הבן. בנו השני נעשה גואל הדם של אחיו והורג את אביו: הא דתניא נעשה. רבי יוסי הגלילי היא דאמר מרוא לגואל הדם: לכל אין הבן נעשה וכו'. לכל עבירות שבתורה אין הבן נעשה שליח ב"ד על אביו לא להלקוחו ולא לנדוהו חוץ ממסית: ה"ג אלל לא קשיא הא בבנו הא בבן בנו. הא דתניא אין בנו נעשה גואל הדם בבנו של רואה קאמר והא דתניא בנו נעשה לו גואל הדם בבנו של הרג קאמר שהוא בן בנו של רואה ואינו מוזהר על כבודו: מתני' הכל הולך אחר הנוף. אפי' הוא בעיקרו שבתוך התחום הרי הוא כיואל חוץ לתחום ואם עיקרו חוץ לתחום ונפו בתוך התחום אף העיקר קולט: גמ' אילן שהוא עומד בפנים. בירושלים ולענין אכילת מעשר שני בירושלים היא שנויה: מכנגד החומה וכו'. אלמא לא נופו שדינן בחר עיקר ולא עיקר בחר נוף: בחומה תלה רחמנא. דכתיב (דברים יב) לפני ה' אלהיך תאכלנו: בדירה תלה רחמנא. דכתיב (במדבר לה) כי בעיר מקלטו ישב ונפו ראוי לדירה יותר מעיקרו: בירושלים לענין מעשר הלך אחר הנוף: (רש"י)

תוספות אילן שהוא מכנגד החומה ולפנים כלפנים. תימה דבשילהי כיצד צולין (פסחים דף פה: ושם) אמרי' דגוגות לא נתקדשו ואם כן. (הו) מעשר שני אין אוכלין על האילן וי"ל דמיירי שענפיו מועטין שאין בהן ארבע' דלא חשיבי והוי כאילו עומדת באויר כנגד הקרקע עוד יש לומר דמיירי [אפי'] באילן שענפיו מרובין ואויר ירושלים כירושלים: (תוספות)

דף **יב** **ב**

ר' יהודה אומר במערה הולך אחר פתחה באילן הולך אחר נופו אימור דשמעת ליה לר"י גבי מעשר לחומרא עיקרו בחוף ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי פריק בעיקרו נמי לא מצי פריק עיקרו מבפנים ונופו מבחוץ כי היכי דבנופו לא מצי אכיל בלא פדייה בעיקרו נמי לא מצי אכיל בלא פדייה אלא גבי ערי מקלט בשלמא עיקרו בחוף ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי קטיל ליה בעיקרו נמי לא מצי קטיל ליה אלא עיקרו בפנים ונופו בחוף כי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל ליה הא גואי קאי אמר רבא בעיקרו דכולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל קאי בנופו ויכול להורגו בחצים ובצורות דכ"ע לא פליגי דמצי קטיל ליה כי פליגי במהוי עיקרו דרגא לנופו מר סבר הוי עיקרו דרגא לנופו ומר סבר לא הוי עיקרו דרגא לנופו רב אשי אמר מאי אחר הנוף אף אחר הנוף: **מתני'** הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה ובן לוי גולה מעיר לעיר: **גמ'** ת"ר [שמות כא-ג]. ושמת לך מקום וגו' ושמת לך בחייך מקום ממקומך

אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל מגלין במדבר להיכן מגלין למחנה לוייה מכאן אמרו בן לוי שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו פלכו קולטו אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא [\[במדבר לה-חב\]](#) כי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו כבר: [מתני'](#) כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אף על פי כן יקבל מהן שנאמר [\[דברים יט-ד\]](#) וזה דבר הרוצח

רש"י רבי יהודה. לענין מעשר אמרה למילתיה: הלך אחר פתחה. כולה בפנים ופתחה לחוץ כלחוץ כולה בחוץ ופתחה לפנים כלפנים: באילן הלך אחר נופו. ומתניתין דהכא. וברייחא רבי יהודה ומתני' דאילן שהוא עומד בפנים כו' רבנן ושינויא קמא ליתא: אימור דשמעת ליה כו'. כלומר היכי בעית לאוקמא להא דתניא בירושלים הלך אחר הנוף כו' כו' יהודה הניחא אי תנא זה חדא בירושלים הלך אחר הנוף ולא תנא זה בערי מקלט הלך אחר הנוף מצינו מוקמת לה כרבי יהודה אבל השתא מאן ציית לך אימור דשמעת ליה לרבי יהודה גבי מעשר באילן הלך אחר הנוף משום דאיכא למימר לחומרא בין עיקרו בפנים ונופו בחוץ בין עיקרו בחוץ ונופו בפנים דגבי מעשר איכא בין בפנים בין בחוץ חדא לחומרא וחדא לקולא חומר בפנים מבחוץ שבחוץ יכול לפדותו ובפנים אינו יכול לפדותו דקלטו ליה מחילתא וחומר בחוץ מפנים שאינו נאכל בחוץ בלא פדייה ובפנים אוכלו בלא פדייה ואיכא למימר כי אמר רבי יהודה הלך אחר הנוף לחומרא אמרה דמפרש ואזיל: עיקרו בחוץ ונופו בפנים כו'. הלך אחר הנוף לענין פדייה: עיקרו בפנים ונופו לחוץ. הלך אחר הנוף לענין אכילה דמישדי עיקרו בחר נופו ואסור לאוכלו בעיקרו אר"כ פדאו מקודם שנכנס: אלא בערי מקלט. על כרחך עיקרו בפנים ונופו לחוץ לא משכחת לה אלא לקולא: אמר רבא בעיקרו כולי עלמא לא פליגי כו'. לעולם כדקא משנינן הא רבי יהודה והא רבנן דלרבנן לא שדינן לא נוף בחר עיקרו ולא עיקרו בחר נוף לא במעשר ולא בערי מקלט כדקתני קמייחא מכנגד החומה ולפנים כלפנים ורבי יהודה פליג ואמר שדי עיקרו בחר נופו ודקאמרת דלמא לחומרא קאמר אנו נמי לחומרא אמרינן לה לענין מעשר כדאמרן ולענין מקלט היכא דעיקרו בחוץ ונופו בפנים דחומרא הוא שדי עיקרו בחר נופו ואם רואה בעיקרו לא מצי קטייל ליה והיכא דעיקרו בפנים ונופו בחוץ דקאמר בה רבי יהודה הלך אחר הנוף לאו למישדי עיקרו בחר נופו ולמימר דכי היכי בנפופו מצי קטייל ליה בעיקרו נמי מצי קטייל דבעיקרו שבפנים כולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטייל והיכא דקאזי רואה בנופו שבחוץ ויכול גואל הדם לעמוד חוץ לתחום ולהורגו בחיים ובכרורות כולי עלמא לא פליגי דמצי קטייל דלכולי עלמא נוף בחר עיקר לא שדינן כי פליגי דקאמר ר' יהודה הלך אחר הנוף למהוי עיקרו דרגא לנופו שיכנס גואל הדם בתוך התחום ויעלה דרך העיקר ויהרגנו בנופו קאמר וכי הך קולא אית ליה לר' יהודה דהא לאו עיקר שדי בחר נוף אלא כל חד כדקאזי: רב אשי אמר מאזי אחר הנוף. דקאמר מתני' דהכא וכן ברייתא בערי מקלט אף אחר הנוף ורבי יהודה היא וכולהו לחומרא ולענין מעשר כדשנינן ולענין מקלט אף אחר הנוף קאמר דהיכא דעיקרו בחוץ ונופו בפנים שדי עיקרו בחר נופו לחומרא ולא הימא כדקאזי קאי אבל היכא דעיקרו בפנים ונופו בחוץ שדי עיקרו בחר נופו ומשום דככולי גמרא שדינן נוף בחר עיקר אכטריד הכא למימר דלענין מקלט זמנין דשדינן עיקר בחר נוף לחומרא: מתני' הרג באותה העיר. רואה שגלה לעיר מקלט וחזר והרג באותה העיר בשוגג: גולה משכונה לשכונה. בתוך העיר כי מן העיר אינו ראוי לאלת מפני ראייתה ראשונה: וכן לוי. שהוא מיושבי העיר והרג בשוגג גולה מעיר לעיר שהוא ראוי לאלת מן העיר שלא גלה שם: גמ' ושמתי לך בחייד. כאן הבטיחו הקדוש ברוך הוא למשה שיזכה למתוה זו בחייו שהבדיל שלש ערים: מקום ממקומך. שתהא מחנה לוייה קולטת ואף ערי מקלט יהיו ערי לוייה: פלך. מדינה: מאזי קרא. דפלכו קולטו ודמתני' נמי דקתני גולה משכונה. לשכונה: בעיר מקלטו. קרא יתירא הוא דמצי למכתב כי שם ישב: מתני' אם אמרו לו אעפ"כ. אנו רואים לכבדך יקבל מהם: (רש"י)

תוספות אימור דשמעת ליה לרבי יהודה לחומרא. וצריך עיון מנא ליה דלא אמרינן גם להקל וי"ל דמסברא אית ליה דלא פליגי רבי יהודה ורבנן כולי האי כי אם בחומרא בעלמא: גבי מעשר לחומרא עיקרו בחוץ ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי פריק כו'. פי' לא אזלינן בתר נוף לקולא לומר דכי היכי דבנופו דבפנים מצי אכיל בלא פדייה הכי נמי בעיקרו מבחוץ מצי אכיל ליה בלא פדייה אלא לחומרא דוקא לומר דלא מצי פריק ליה בעיקרו ומשמע דפשיטא ליה דבנוף גופיה מצי אכיל דנהי דשדינן עיקר בתר נוף לחומרא מ"מ נוף לא שדינן בתר עיקרו גם לחומרא: מר סבר עיקרו הוי דרגא כו'. קצת קשה מנא ליה לאפלוגי רבנן ארבי יהודה בהא ויש לומר דמשמע מתוך הברייתא דפליגי לרבי יהודה בתרתי בין במעשר בין בערי מקלט מדנקט ערי מקלט גבי ירושלים: רב אשי אמר מאזי אחר הנוף. פי' רב אשי בא למידק הא דפרכינן אלא עיקרו בפנים ונופו לחוץ הכא נמי דבעיקרו מצי קטייל וקאמר דאף אחר הנוף קתני מתני' דגם אחר הנוף אזלינן היכי דהוי חומרא כמו דעיקרו בחוץ ונופו בפנים דשדינן עיקרו בתר נופו ואף בעיקר לא מצי קטייל וה"ה דאזלינן בתר עיקר למישדייה נופו בתר עיקרו לחומרא כגון בעיקרו בפנים ונופו לחוץ דאף בנופו לא קטלינן דאזלינן בתר עיקרו וקשה דא"כ כי היכי דקתני הולך אחר הנוף דהיינו אף אחר הנוף ה"ה דהוה מצי למתני הכל הולך אחר העיקר ועוד קשה דהא לעיל גבי מעשר כי קאמר דאזלינן בתר הנוף לחומרא משמע דמכל מקום פשיטא ליה דדין נוף עצמו לא היה בטל כלל דלא שדינן ליה בתר עיקרו כדפרישית לעיל ולכך ניחא פירוש הר"ם דודאי דין נוף עצמו לא היה בטל לעולם גם לחומרא כדפרישתי והכי קאמר אף לאחר הנוף שדינן ליה עיקר לחומרא כמו עיקרו בחוץ ונופו בפנים כי היכי דנופו לא מצי קטייל בעיקר נמי לא מצי קטייל והוא הדין דעיקר אזיל בתר נפשיה שיש לעיקר דין עצמו כגון דעיקרו בחוץ ונופו בפנים ונופו בחוץ אע"ג דבנופו מצי קטייל כדפריש דלעולם יש לו נוף דין עצמו גם להקל מכל מקום דעיקר מבפנים לא מצי קטייל דלא שדינן עיקר בתר הנוף לקולא רק לחומרא אבל הקונטרס פירש אף אחר הנוף משום דככולי הש"ס שדינן לנוף בתר העיקר אצטריך למימר הכא גבי מקלט דזימנין דשדינן עיקר בתר הנוף לחומרא לפי זה ניחא קצת הא דנקט אחר הנוף טפי מאחר העיקר מיהו גם זה קשיא דהא לענין מעשר לא שדינן

לעולם בתר עיקרו כדפ"ל לכך ניחא לפי' הר"ם: פלכו קולטו. קשה דהא אמרינן כבר גולה מפלך [לפלך] ועוד הא קאמר בן לו' גולה מעיר לעיר ויש לומר דאם גולה מעיר לעיר יהיה רשאי לילך בכל העיר ובתחומיה ואם יגלה לפלכו פלכו קולטו בו שלא יצא משכונה לשכונה: (תוספות)

א

-

יג

דף

מעלים היו שכר ללוים דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר לא היו מעלים להן שכר וחוזר לשררה שהיה בה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה: **גמ'** אמר רב כהנא מחלוקת בשש דמר סבר [\[במדבר לה-יב\]](#) לכם לקליטה ומר סבר לכם לכל צרכיכם אבל בארבעים ושתים דברי הכל היו מעלין להם שכר א"ל רבא הא ודאי לכם לכל צרכיכם משמע אלא אמר רבא מחלוקת בארבעים ושתים דמר סבר [\[במדבר לה-י\]](#) ועליהם תתנו כי הנך לקליטה ומר סבר ועליהם תתנו כי הנך מה הנך לכל צרכיכם אף הני נמי לכל צרכיכם אבל בשש דברי הכל לא היו מעלים להן שכר: חוזר לשררה שהיה בה כו': תנו רבנן [\[ויקרא כה-מא\]](#) ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב למשפחתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו דברי ר"י ר"מ אומר אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו אל אחוזת אבותיו וכן בגולה כשהוא אומר ישוב לרבות את הרוצח מאי וכן בגולה כדתניא [\[במדבר לה-כח\]](#) ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו לארץ אחוזתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו דברי רבי יהודה ר"מ אומר אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו גמר שיבה שיבה מהתם:

רש"י מעלים היו. הערים שכר ללוים שרוצחים שוכרים מהם את בקי הדירה: חוזר לשכרה שהיה בה. אם היה נשיא או ראש בית אב חוזר לגדולתו כשיקוב לעירו במיתת כה"ג: גמ' מחלוקת בשש. ערי מקלט: לכם. לרוצחים נאמר והיו לכם הערים למקלט: וקב אל משפחתו. בעבד עברי כתיב כשיולד חפשי בשש או ביובל: למה שהחזיקו אבותיו. לשכרה: אל אחוזת אבותיו כאבותיו. סיפא דמילתיה דרבי מאיר היא ומביא ראיה לדבריו מסוף המקרא שחוזר לגדולתו שנאמר ואל אחוזת אבותיו אל כל חזקת אבותיו: וכן בגולה. כמחלוקת בעבד עברי כך מחלוקת ברואה שגלה וחזר במיתת הכהן ומהכא יליף דכשהוא אומר כאן יקוב קרא יתיירא דמאי למכתב וקב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ולשחוק: לרבות את הרואה. דמופנה לזון הימנו גזירה שיה נאמר כאן יקוב ונאמר ברואה יקוב הרואה אל ארץ אחוזתו כדמפרש ואזיל מאי וכן בגולה ומסקנא גמר שיבה שיבה מהתם: (רש"י)

תוספות מעלים היו שכר ללוים. פי' רוצחים הבאים ודרים שם צריכין להעלות מס וארנונא ללוים דלא תימא גזירת המלך על הלוים לעבד אותם בעירן: לכם לכל צרכיכם. דאין צריכים להעלות שום דבר ללוים: גמר שיבה שיבה. נראה דהיינו דוקא לרבי מאיר דאצטרך לג"ש אבל לרבי יהודה הא איכא קרא בהדיא גבי רוצח ו"כ הא דקתני לעיל וכן בגולה כו' ממילתא דר' מאיר הוא: (תוספות)

פרק שלישי - אלו הן הלוקין

מתני' ואלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אלמנה וגרושה חייבין עליה משום שני שמות גרושה וחלוצה אינו חייב אלא משום אחת בלבד: הטמא שאכל את הקדש והבא אל המקדש טמא ואוכל חלב ודם ונותר ופגול וטמא והשוחט ומעלה בחוץ והאוכל חמץ בפסח והאוכל והעושה מלאכה ביום הכפורים והמפטם את השמן והמפטם את הקטורת והסך בשמן המשחה והאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב

רבי שמעון אומר כל שהוא וחכמים אומרים כזית אמר להן רבי שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה אמר להן אף חטה אחת כברייתה: **גמ'** חייבי כריתות קא תני חייבי מיתות ב"ד לא קתני מתניתין מני רבי עקיבא היא דתניא אחד חייבי כריתות ואחד חייבי מיתות בית דין

רש"י מתני' אלו הן הלוקין. אלו לאו דוקא דהנא ושייר לוקין טובא אלא הנא חייבי כריתות לאשמועינן דיך מלקות בחייבי כריתות והנא אלמנה וגרושה לאשמועינן אלמנה וגרושה חייב עליה משום שתי שמות וכו' והנא טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ללא מפרש לאו לידה בהדיא וכן הקדש שלא נפדה ואידי דהנא הקדש הנא מעשר שני בהדיא דתרווייהו מלקות לידהו משום מחוסרי פדייה וכן ברובן יש דבר חדש נתינה. מן הגבעונים היא ומלקות משום לא תתחתן עם (דברים ז): אלמנה וגרושה. שנתאלמנה מאיש אחד ונתגרשה מאיש אחר חייב עליה שתי מלקות משום שתי אזהרות ששתייהן מפורשות במקרא ואזהרה אתרווייהו קיימא: גרושה וחלוצה. גרושה היא חלוצה אינו חייב עליה אלא משום גרושה שהחלוצה אינה כתובה אלא מרבויה מייחין לה לה דתניא בקדושין (דף עה.) גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ולשה: טמא שאכל את הקודש. אזהרתו מפרש בגמרא: נותר. כתיב ביה (שמות טו) ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא ואזהרת פגול נמי מהכא מדכתיב כי קדש הוא כלומר מפני שהוא קודש שנפסל למדנו מכאן כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו והכי אמרינן לקמן ואזהרת טמא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (ויקרא ז): והשוחט. קדשים בחוץ או המעלה קדשים בחוץ אזהרת מעלה השמר לך פן העלה וגו' (דברים יב) אזהרת שוחט ילפינן בזבחים שפרק השוחט והמעלה (דף קו.) איכא דיליף מלא יזבחו עוד וגו' ואיכא דיליף לה מגזירה שיה דהבאה הבאה שוחט ממעלה: האוכל ביום הכפורים. ויליף אזהרתיה שפרק בתרא דיומא (דף פא.): המפטם את השמן. העושה שמן בדוגמת שמן המשחה ואזהרתיה ובמהכונתו לא תעשו כמוהו (שמות ט) וכן בקטורת ובמהכונתה לא תעשו לכם (שם): והסך בשמן המשחה. מאותו שעשה משה במדבר דכתיב על בשר אדם לא ייסך (שם): אכל טבל. אזהרתיה מולא יחלבו את קדשי בני ישראל אשר ירימו בעתידין לתרום הכתוב מדבר והכי מפרש לה בסנהדרין באלו הן הנשרפין (דף פג.). ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו. אף הוא טבל: ומעשר שני שלא נפדה. והוא אוכלו חוץ לירושלים וכתיב לא תוכל לאכול בשעריך וגו' (דברים יב): הקדש שלא נפדה. אזהרתו אינו מפורשת כל כך ונראה בעיני דמהכא אתא דתניא (סנהדרין ס) הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים באזהרה ואמרי'. מאי טעמיה דרבי אחיאי חטא חטא מתרומה ורבנן מיעט רחמנא ומתו בו ולא במעילה ממיתה הוא דמעטיה וגזירה שיה דקיימא קיימא וילפינן אזהרה דמעילה מאזהרה דתרומה דכתיב בה וכל זר לא יאכל קדש ורוב הלכות מעילה היא למדה מתרומה כחורת כהנים בגזירה שיה זו: באוכל נמלה גרסינן שהוא חייב. משום שרץ השורץ על הארץ: גמ' חייבי כריתות קתני. כל חייבי כריתות שאין בהן מיתה ב"ד הוזכרו בשנתנו לענין מלקות ואחד מכל חייבי מיתות בית דין לא הוזכר בה ללקות אם התרו בו למלקות: (כ"ט)

תוספות מתני' ואלו הן הלוקין הבא על אחותו כו'. תנא ושייר טמא ששימש זר שאכל תרומה ובעל מום ששימש אונן מקריב מזיח חושן מכבה גחלת על גבי מערכה אלא לא חשיב לאוי גרידי אלא באותן שיש בהן חידוש והא דקא חשיב כריתות דאין בהן מיתות ב"ד לאשמועינן דאע"ג דאיכא כרת לוקין ואין צריך למצוא בהם חידוש בהנך כריתות דקתני ובקונטרס דחק למצוא בהם חידוש אלמנה לכהן גדול נקט משום דבעי למיתני אלמנה וגרושה חייב משום שתי שמות: גרושה וחלוצה אינו חייב אלא אחת. פי' הקונטרס משום גרושה דחלוצה מייית לה ואשה גרושה משמע לפירושו דבחלוצה לחודא איכא מלקות דאורייתא וזה אינו דהא אמרינן בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עה.) (אחות) חלוצה דרבנן והא דלעיל תנא וחלוצה אגב גרושה תניא אי נמי מכת מרדות דרבנן ובהא כיון דהיא גם גרושה לוקה בה מלקות דגרושה שהיא דאורייתא ולא לקי מכת מרדות דרבנן: (תוספות)

דף יג - ב

ישנו בכלל מלקות ארבעים דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר חייבי כריתות ישנו בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן חייבי מיתות ב"ד אינו בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה אין ב"ד של מטה מוחלין להן ר' יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות מ"ט דר' ישמעאל דכתיב [דברים כח-כט] אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת וכתוב [דברים כח-כט] והפלא ה' את מכותך הפלאה זו איני

יודע מה היא כשהוא אומר [\[דברים כה-ב\]](#) והפילו השופט והכהו לפניו הוי אומר הפלאה זו מלקות היא וכתוב [\[דברים כה-ג\]](#) אם לא תשמור לעשות את כל וגו' אי הכי חייבי עשה נמי אם לא תשמור כתיב וכדרכי אבין א"ר אילעי דאמר רבי אבין א"ר אילעי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי [\[דברים כה-א/ג/ט/ח/ח\]](#)

א

-

יד

דף

כדאמרינן מעיקרא שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להן מאי אמרת הא לא עבד תשובה לא פסיקא מילתא לכרת רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות ורבנן כרת באחותו למה לי לחלק וכדרכי יוחנן דאמר רבי יוחנן שאם עשאו כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ורבי יצחק לחלק מנא ליה נפקא ליה [\[ויקרא יח-ט\]](#) מואל אשה בנדת טומאתה לחייב על כל אשה ואשה ורבנן נמי תיפוק ליה מהא אין הכי נמי ואלא כרת דאחותו למה לי לחייבו על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו פשיטא הרי גופין מוחלקין הרי שמות מוחלקין אלא לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו והיכי משכחת לה ברשיעא בר רשיעא ור' יצחק הא מנא ליה נפקא ליה מק"ו דתניא אמר ר"ע שאלתי את רבן גמליאל רבי יהושע באיטליז של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר"ג הבא על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו מהו [\[אינו\]](#) חייב על כולן אלא אחת או חייב על כל אחת ואחת אמרו לו זו לא שמענו אבל שמענו הבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שחייב על כל אחת ואחת ונראין דברים מק"ו ומה נדה שהיא שם אחד חייב על כל אחת ואחת כאן ששלשה שמות לא כל שכן ואידך ק"ו פריבא הוא מה לנדה שכן גופין מוחלקין ולאידך נמי האי ודאי ק"ו פריבא הוא אלא נפקא ליה [\[ויקרא כ-ז\]](#) מאחותו דסיפא ואידך אחותו דסיפא למה לי לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין עונשין מן הדין ואידך איבעית אימא גמר עונש מאזהרה ואיבעית אימא נפקא ליה

רש"י כדאמרינן מעיקרא. טעמיה דר' עקיבא משום שתי רשעיות הוא ודקאמרת חייבי כריתות נמי שתי רשעיות הן דלכתי עונש כרת עליו לא פסיקא מילתא לכרת הואיל והוא תלוי בתשובה: ורבנן. רבי ישמעאל ור"ע: לחלק. לפי שכלל כל העניות בכרת אחת הייתי אומר אם עשאו כולם בהעלם אחד אינו חייב לכל אחת ואחת כרת באחותו לחלק דהוי דבר שהיה בכלל ולא מן הכלל ללמד על עצמו שמתחייב עליה לענמה אם עשאה עם חברותיה ולא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל מה אחותו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין עליה בפני ענמה אף כל שהיא ערוה חייבין עליה בפני ענמה: מואל אשה. דמאי למכתב ולנדה לא תקרב: לחייבו על אחותו ועל אחות אביו כו'. אם בא על שלשתן בהעלם אחד: הרי שמות מוחלקין. ק"ו אזהרה בכל אחת והרי הן כשאר כל העניות: כשעשה בר רשיעא. הבא על אמו והוליד שתי בנות וחזר ובא על אחת מהן והוליד בן ובא הבן על אחת אמו שהיא אחותו ואחות אביו: כאלו. במקום שמוכרין הבשר במקולין: מאחותו דסיפא. ערות אחותו גלה [\[ויקרא כ\]](#): שאין עונשין מן הדין. שהרי ענש על כל אחת אמו שאלה בת אביו ובת אביו שאלה בת אמו שאלה בת אביו וכן אמר ר"ע לומר כי"ש שענש על כל אחת אביו ובת אמו אלא אם אמרת כך ענשת מן הדין לכך נאמר אחותו דסיפא: גמר עונש מאזהרה. דלענין אזהרה כתיב אחותך היא יחידה להזהיר על אחותו בת אביו ובת אמו שנאמר [\[ק"ו\]](#) ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא ומה אזהרה לא חלק בין אחותו בת אביו שאלה בת אמו וזבת אמו שאלה בת אביו ולאחותו שהיא בת אביו ובת אמו אף בעונש ענש על אחותו בת אביו ואמו כאחותו דבת אביו שאלה בת אמו ובת אמו שאלה בת אביו [\[רש"י\]](#)

תוספות קשה לישנא דקום עשה דמשמע דליכא בהן שום לאו הקשה הר"ר שלמה מדורווי"ש [\[ד"מ קשה\]](#) נהי דקרבן לא בעי אזהרה מ"מ הני דליכא אלא חד כרת כמו מפטם וסך דלא ידעינן דחלוקין לחטאות אלא משום שהם לאוין מוחלקין לרבי אלעזר דאמר רבי אושעיא ואצטריכו לחלק א"כ לא לילקי עלייהו כי היכי דבעינן למימר אי קרבן בעי אזהרה דלא ליקי אלאו דכריתות וי"ל דמ"מ נהי דאצטריכו לחלק בשביל זה לא נמנע מללמוד ממנו מלקות כיון דידעינן בהו חיוב קרבן בלא לאו. נהי דחילוק לא ידענא אלא מלאוין מ"מ ילקו: לאפוקי הני. פסח ומילה דבקום עשה ניהו קשה ל"ל היקשא לאפוקי פסח ומילה תיפוק ליה מדאמרינן בת"כ וועשה אחת יצא מסית ומדיח אביו ומקלל אביו ואמו ועדים זוממין שאין בהן מעשה דאין בהן קרבן וה"ה פסח ומילה דאי מימנע ולא עביד ליכא מעשה ושמא י"ל דאצטריך דרשא דהכא משום דבת"כ איכא דרשא אחריית דמפרש מסית ומדיח דלאו בני קרבן ניהו משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים דיש בו כרת ופסח ומילה הוו בכרת והוה אמילא דהויין בקרבן מיהו ממילה קשה למה לי קרא דהא לא היא בכרת דומיא דעבודת כוכבים דהא לעולם לא יתברר שהיא בכרת עד שימות דלעולם יכול למול עצמו ולפיטר מברית וי"ל דלעולם כל זמן שלא מל עונש כרת עליו: ההוא מיבעי ליה לחייבו על אחותו שהיא בת אביו ובת אמו. וא"ת ל"ל בקדושים תיפוק ליה גבי אזהרה כתיב אחותך היא יתירה לאחותו בת אביו ובת אביו וכתוב [\[ויקרא יח\]](#) ונכרתו הנפשות העושות וי"ל דונכרתו לא קאי אלא אעריות המפורשות בהדיא ונהי דבקרא כתיב ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא מ"מ מיירי טפי מאחותו שהיא מאשת אביו ובת אביו אבל בת אביו ובת אמו [\[ומאונסים\]](#) לא ידעינן אלא מיתורא דקרא אחותך היא: ואידך. רבי יצחק גמר עונש מאזהרה. תימה דכריתות פ"ק [\[דף ג.\]](#) א"ר יצחק עונשין מן הדין דקאמר לר' יצחק כדאית ליה ולרבנן כדאית להו לומר דאין עונשין מן הדין וכן לקמן בפרקין [\[דף יז:\]](#) דקאמר אפי' למאן דאמר עונשין מן הדין כן ופי' דהיינו ר' יצחק ותימה דבכל שינויי דהכא משמע דשפיר אית ליה לר' יצחק דאין עונשין מן הדין ונראה דלהאי שינויא דקאמר גמר עונש מאזהרה סבר ר' יצחק עונשין מן הדין דהכי פירושא גמר עונש מאזהרה משום דאיכא קל וחומר להענישן וכיון דהשוים באזהרה הוא הדין נמי בעונש כיון דאיכא קל וחומר להענישן ומעתה אמר רבי יצחק בכל דוכתי נמי עונשין מן הדין דהיינו היכא שאין צריך לענין אזהרה ועונש מאזהרה דכי היכי דהשוים לענין אזהרה הוא הדין לענין עונש אלא כדפי' דדוקא משום דאיכא להענישו מן הדין קאמר גמר [\[גמר\]](#) עונש מאזהרה כך נראה למשני"ח וצריך עיון: הכי גריס רש"י ואידך סבר לה כר"א דאמר שני לאוין וכרת אחד חלוקים לקרבן והלכך במפטם וסך דחלוקין בלאוין ידעינן שחלוקין לחטאות וא"ת כיון דלאוין מוחלקין א"כ ל"ל אחותו דסיפא דדריש לחלק תיפוק ליה דלאוין מוחלקין ופי' בקונטרס דכיון דאתא להכי בעריות נמי לא בעי חילוק ולא אצטריך ליה למדרש אל אשה דלעיל ולא דריש אחותו לחלק ואייתר ליה עיקר [\[קרא דכרת\]](#) באחותו לדונו בכרת ולא במלקות ואחותו. דסיפא לאחותו שהיא בת אביו ובת אמו לומר שאין עונשין ואחותו דרישא לא אצטריך ליה ולדרשא אחרייתא אתיא אי נמי אורחיה דקרא הוא עוד יש מפרשים דשפיר אצטריך דרשא לאחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו דנהי דאיכא לאוין מוחלקין מ"מ הואיל והם גוף אחד אימא לא לחייב אלא אחת דלא דמי למפטם וסך שהם עבודות מוחלקות ושפיר אתי מרבי אלעזר אבל בפרק קמא דכריתות [\[דף ג.\]](#) משמע כפירוש הקונטרס דפריך אהא מילתא וכי מאחר דלאוין מוחלקין בו כרת באחותו למה לי פי' דדרשינן מינה חילוק בעריות ואליבא דר"א תיפוק ליה חילוק משום דלאוין מוחלקין כמו מפטם וסך ומאי פריך והא לא דמי כדפירשתי לכן נראה כפירוש הקונטרס: [\[תוספות\]](#)

מאחורו דרישא ואידך ההוא מיבעי ליה לחלק כרת למפטם ולסך ואידך סבר כר' אלעזר א"ר הושעיא דאמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא כל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחד חלוקין הן לקרבן ואי בעית אימא לא סבר לה כר' אלעזר ונפקא ליה [\[ויקרא כ-יח\]](#) מואיש אשר ישכב את אשה זוה ואידך ההוא מיבעי ליה לכדריב יוחנן דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מנין שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה שנאמר ואיש אשר ישכב את אשה זוה וגלה את ערותה וגו' מלמד שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה: וטמא שאכל את הקדש: בשלמא הבא למקדש טמא כתיב עונש וכתוב אזהרה עונש דכתיב [\[במדבר יט-ג\]](#) את משכן ה' טמא ונכרתה אזהרה [\[במדבר ה-ג\]](#) ולא יטמאו את מחניהם אלא טמא שאכל את הקדש בשלמא עונש כתיב [\[ויקרא ז-ב\]](#) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה אלא אזהרה מנין ריש לקיש אומר [\[ויקרא יב-ד\]](#) בכל קדש לא תגע רבי יוחנן אומר תני בדללא אתיא טומאתו כתיב הכא וטומאתו עליו ונכרתה וכתבי התם [\[במדבר יט-ג\]](#) טמא יהיה עוד טומאתו בו מה להלן עונש ואזהרה אף כאן עונש ואזהרה בשלמא ריש לקיש לא אמר כרבי יוחנן גזירה שוה לא גמיר אלא ר' יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ההוא אזהרה לתרומה וריש לקיש אזהרה לתרומה מנא ליה נפקא ליה [\[ויקרא כב-ד\]](#) מאיש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב אי זהו דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה ואידך ההוא לאכילה והא לנגיעה וריש לקיש האי בכל קדש לא תגע להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לטמא שנגע בקדש דאיתמר טמא. שנגע בקדש ריש לקיש אומר לוקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה ריש לקיש אומר לוקה בכל קדש לא תגע רבי יוחנן אומר אין לוקה ההוא אזהרה לתרומה הוא דאתא טמא שנגע בקדש מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה אזהרה (לאוכל) אתקוש קדש למקדש ואכתי להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לטמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים דאיתמר טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים ריש לקיש אומר לוקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה ריש לקיש אומר לוקה בכל קדש לא תגע לא שנה לפני זריקה ולא שנה לאחר זריקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה רבי יוחנן לטעמיה דאמר קרא טומאתו טומאתו וכי כתיב טומאתו לאחר זריקה הוא דכתיב ההיא מבבל קדש נפקא תניא כוותיה דריש לקיש בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל אתה אומר אזהרה לאוכל או אינו אלא אזהרה לנוגע ת"ל בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו' מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף כל דבר שיש בו נטילת נשמה ואי בנגיעה מי איכא נטילת נשמה אלא באכילה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו

רש"י מאחורו דרישא. דמזי למנכח כי יקח את בת אביו או בת אמו... למפטם וכו'. דהו נמי שני לאוין וכרת אחד והאריך לנו לחלק ביניהם כמו שהאריך חילוק בעניות אם אינו ענין כאלו תנאו ענין להו: ה"ג לה להך שיטתא ההוא מיבעי ליה לחלק כרת למפטם וכו' ואידך סבר לה כר"א א"ר הושעיא כו' ואיבעית אימא נפקא ליה מואיש אשר ישכב את אשה זוה וגו' ואידך ההוא מיבעי ליה כו'. והכי פירושא ואידך ס"ל כר"א דלמר עלה שהלאוין מחלקין לחטאות ועל מפטם וכו' אמרי' גמס' כריתות (דף נ) שכן שני לאוין על עשר אדם לא ייבד ובמתכותו לא תעשו כמותו וכרת אחת איש אשר יקח כמותו ואשך יקח ממנו וגו' חילוק חטאו' ביניהם שהלאוין מחלקין לחטאות וכיון דלחו להכי בעיות נמי לא בעי חילוק ולא מנטידין ליה למדרג אל אשה דלעיל ואייתר ליה עיקר קרא דכרת בלחורו לדנו בכרת ולא במלקות ואלוהו דסיפא לייבד על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ואחותו דרישא לייבד על אחותו בת אביו ונת אמו לומר שאין עונשין מן הדיון ואיבעית אימא אי נמי לא סבר לה כר' אלעזר נפקא ליה חילוק בעיות מן ואיש אשר ישכב את אשה זוה וגו' דכתיב ביה כרת יחידא לומר שחייבין עליה לעלמה וממנה תלמד כל הכלל ואם אינו ענין לגופה דהא נפקא לן מואל אשה לחלק על כל אשה תנאו ענין לשאר שני לאוין וכרת אחת כגון מפטם וכו': קי"א מדוה דרך ערותה. לפאוקי דרך דופן דלא: אלא אזהרה מנלן. ליכא לומר מבקשים לא יאכל וגו' דלא מייירי בקדשים אלא בתרומה דכתיב ביה איש איש מזרע אהרן דבר השאו צרעו של אהרן ומוקמינן ליה בתרומה שהיא שוה באנשים ובנשים ואף החוזרת שאינה חוזרת לחזה ושוק חוזרת לתרומה: מבכל קדש לא תגע. ודרשין ליה לקמן אזהרה לאוכל: תני בדללא. שם חכס: כתיב וטומאתו עליו. בטמא שאכל את הקדש וכתוב עוד טומאתו בו בבא אל המקדש טמא: גזירה שוה לא גמיר. ולא למדה מרבו: ששאו צרעו של אהרן. באנשים ובנשים אבל קדשים אינן נאכלין אלא לזכרים וכי תימא איכא חזה ושוק ליתא בחוזרת כגון אלמנה וגרושה וזרע אין לה דלמר מר חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק והכי מפרשין לה ביבמות (דף פז): ההוא אזהרה לתרומה. לנגיעת תרומה: טמא שנגע בקדש כו'. תירוולא הוא דמתרין ר"ל: מלחיתקש קדש למקדש. בהאי קרא בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תגע ודרשין לקמן מה מקדש יש באזהרה נטילת נשמה שהבא אל המקדש טמא בכרת אף אזהרת קדש דבר שיש בו נטילת נשמה והיינו אכילה שעונש עליה כרת דאיכו בניגועה ליכא כרת: ר' יוחנן לטעמיה. דלמר אזהרה לאוכל קדש בטומאתו נפקא טומאתו טומאתו והוא וטומאתו עליו דכתיב בעונש קדש לאחר זריקה הוא דתניא בתורה כהנים ומייתוין לה במנחות צ"ל שגיש' (דף כה): יכול יהו חייבין עליו משום טומאה קודם זריקה תלמוד לומר כל שהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וגו' הניחך לטהורים חייבין עליו משום טומאה שאין נותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה: ההוא מבכל. מרבויה דבכל דיש ריש לקיש אף לפני זריקה: תניא כריש לקיש. דליף אזהרה לטמא שאכל את הקדש מבכל קדש לא תגע: כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו. הא אחא לאשמעינן דאפיטו למאן דלמר לאו הניתה לעשה אין לוקין עליו כדתינא. לא תהיורו והנותר תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו שנתה הכתוב את העשה להיות ענשו של לאו והקונו לומר לא תעשה כך ואם עשית עשה זאת והפטר ואשמעינן רבי יוחנן הני מילי בעשה הבא אחר הללו שאין אחא יכול לקיימו אלא לאחר עבירת הללו אבל עשה שקדם את הללו והפטר אחר עבירת הללו לא נפטר מן המלקות: (רש"י)

תוספות ההוא לתרומה הוא דאתא. ותימא דהיכן מצינו חומר בתרומה מבקשים דבכל קדש לא תגע מוקי לה רבי יוחנן לנגיעת תרומה אלמא לקי ובנגיעה קדש לא לקי ותירין הר"ר שלמה מדריי"ש ג"ע דהכי קאמר ההוא לנגיעת תרומה הוא דאתא לאשמעינן דפוסל תרומה עד מלאת ימי טהרה שהיא כטבול יום ולא קאמר דאיכא מלקות בנגיעת תרומה אבל מכל מקום קשה דאיך קאמר רבי יוחנן דקרא דכתיב ביה קדש דמייירי לתרומה וי"ל משום דגבי האי קרא כתיב עד מלאת ימי טהרה ובקדשים עד לאחר כפרה אי נמי על כרחך צריך לאוקמה בתרומה דלקדשים נפקא לן מגזירה שוה דטומאתו טומאתו גמיר ליה: כל לא תעשה שקדמו. עשה לוקין עליו. תימא דהא לאו דגזילה שקדמו עשה דוהשיב הגזלה אשר גזל ואפ"ה אין לוקין עליו וי"ל דשאני גבי לאו דגזילה שאין לקיים העשה אלא לאחר גזולה והלכך לאו שניתק מעליו הוא אבל קדמו קאמר הכא לאו דוקא קדמו אלא היינו דשיידך העשה קודם שעבר הלאו: (תוספות)

למקדש טעמא אלא מאי טעמא קא הדר ביה משום דקשיא ליה אונס דתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אמאי לא תעשה שקדמו עשה הוא ולילקי אמר עולא לא יאמר לו תהיה לאשה באונס וליגמר מוציא שם רע ומה מוציא שם רע שלא עשה מעשה אמר רחמנא דברים כב-יט/כט

ב טו דף

מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן האמר ליה רבי יוחנן לתנא תני בטלו חייב ולא בטלו פטור דתני תנא קמיה דרבי יוחנן כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב א"ל מאי קא אמרת קיים פטור לא קיים חייב ביטל חייב לא ביטל פטור תני ביטלו ולא ביטלו ורבי שמעון בן לקיש אומר קיימו ולא קיימו במאי קא מיפלגי בהתראת ספק קא מיפלגי מר סבר התראת ספק שמה התראה ומר סבר התראת ספק לא שמה התראה ואזדו לטעמיהו דאיתמר שבועה שאוכל כבר זה היום ועבר היום ולא אכלה רבי יוחנן ור"ל דאמרי תרויהו אינו לוקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה

רפ"ז מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן. מי האריך לדקוש כל ימיו בעמוד והחזר ר' יוחנן שאמר לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו וקשיא ליה אונס שגירש דקתני אינו לוקה והאריך לעשותו לאו שניתק לעשה: האמר ליה רבי יוחנן לתנא. לקמן תני בטלו חייב לא בטלו פטור אבל ר"ל דתני קיימו ולא קיימו לא דריש ליה לעמוד והחזר אלא לפני הגירושין לומר כל ימיו היה לו לאשה ולא יכלהנה ולדידיה לאו שקדמו עשה ולא שניתק לעשה שזון ואין לוקין עליהן אלא קיים העשה מיד כשיהיה ר"ל להחזיר: א"ל מאי קאמרת. אז בקיים תיתי פטור בלא קיים תיתי חייב ואע"פ שלא ביטל ואזי כשיטל תיתי חייב פטור בלא ביטל ורבי יוחנן אומר אותו ואע"פ שלא קיים: ה"ג תני בטלו ולא בטלו. בטל עשה שבה חייב לא בטל עשה שבה פטור: קיימו ולא קיימו. קיימו פטור לא קיימו כשאומרים לו קיים מלקין אותו ורבי יוחנן מוקים לה למתניתין בלאו הניתק לעשה דליתו בלאו שקדמו עשה ספירא ליה ולוקין ולקיש בין יתק בין קדמו עשה שזון: רבי יוחנן סבר התראת ספק שמה התראה. ואע"פ דכל לא תעשה שניתק לעשה לדבריו התראת ספק היא שהי כשעובד על הללו כריך להתרות בו והוא אמר שגמר הללו בעיטול העשה הלוי וכשמתקין בו אל תגרש ספק הוא שמה לא יבטל את העשה להדידה כהנה ולכשזדירה ויבטלנו קאמר דלקי אלמא התראת ספק שמה התראה: ויש לקיש סבר התראת ספק לא שמה התראה. הלכך אם היה גמר הללו תלוי בעיטול העשה לא היה לוקה עליו אלא הללו משגירש נגמר והוא ליה התראת ספק והוא ניקן להיות תחת המלקות ולכשיבא לבית דין או קיים או ילקה או קשיא לרבי יוחנן נמי איכא למומר כהתראת דלאו ויתרו בו כשבא לבטל את העשה שהוא עוקר הללו לעולם התראה בשעה שגירש על אזהרתו בניגון ואפילו היא תלויה בדבר אחר כלאמרינן בשבועות (דף כח): שבועה שלא אוכל כבר זו אם אוכל זו אכליה לתנאים והדר אכליה לאיסוריה התראת דלאו היא אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאים היא התראת ספק אלמא התראה כשעת איסור בעינן ואע"פ שאין הללו נגמר עד שיכלה את של תנאי: דלמרי תרויהו אינו לוקה. ומיהו טעמיה דמר לאו כי טעמיה דמר: אוכל ולא אכל. עבר על שבועתו כשהוא יושב ובעל ואין כאן מעשה והתראת ספק נמי היא שהי תלה זמן לשבועתו כל היום: (רפ"ז)

תוספות אלא דוקא כשמקיים העשה אחר שעבר הלאו בתוך כדי דיבור וכן פ' הקונטרס בפרק שילוח הקן (חולין דף קמא). ומיהו קצת דשה א"כ צריך לפרש את דקתני מחזיר ואינו לוקה שמחזיר מיד בתוך כדי דיבור אחר הגירושין וכן המשלח ואינו לוקה ולא משתמע הכי כלל דהא משמע דמהדר אתקנתא היאך יפטר ממלקות שיחזיר או ישלח ואפי' אחר כדי דיבור נמי משמע שבה לשאלו עליו לבית דין אם יש לו תקנה דאי דוקא בתוך כדי דיבור הכי הוה ליה למימר אם החזיר אינו לוקה ושמה יש לישב פירוש הקונטרס דשמעתין דהכא ליכא למימר דשפיר הוה כל ימיו בעמוד והחזר דמשמע לעולם אף כשבא לב"ד כל זמן שבידו להחזיר אפילו מן ההחזיר כשבא לב"ד דהא דרשין ליה מיתורא דכל ימיו דהכי קאמר לא יוכל לשלחה שילוחין שיהו שילוחיה כל ימיו דהיינו באינו מחזיר כלל: מידי הוא טעמא אלא לר' יוחנן האמר ליה רבי יוחנן לתנא תני ביטלו חייב ולא ביטלו פטור. משמע אבל רבי שמעון בן לקיש דאית ליה קיימו ולא קיימו לית ליה תירוצא דבעמוד והחזר דדריש כל ימיו תהיה לו לאשה ולא ישלחנה וא"ל לילקי גם כי החזירה דהאי אינו לאו הניתק לעשה הוא שקדמו עשה ללאו לריש לקיש דלית ליה דרשה דעמוד והחזר קאי ופי' בקונטרס דלריש לקיש לאו שקדמו עשה ולא שניתק לעשה שזון ואין לוקין עליו אלא קיים העשה מיד כשיהיה לו בית דין להחזירה וקשה לריש לקיש דסבירא ליה לאו שניתק לעשה ולא שקדמו עשה שזון ואין לוקין עליו אלא קיים העשה מיד כשיהיה לו בית דין להחזירה וקשה לריש לקיש כיון דאית ליה לאו שקדמו עשה אין לוקין עליו וי"ל דמירי שמהירין אותו לצאת ואומר שלא יאמר מיד לקי לריש לקיש דסבר קיימו ולא קיימו וא"ל מאי פריך לעיל כתיבא ותנינא תנינא טמא שבה אל המקדש דלקי ואמאי לא דחי אותה דכי נמי לאו שקדמו לעשה אין לוקין הכא לקי כשמהירין לו ב"ד לצאת ואומר שלא יאמר שמה דהאי טעמא דפרישנא לא שייך אלא לריש לקיש דאמר קיימו ולא קיימו אבל הכא דמיינא תנינא היינו אליבא דר' יוחנן דאית ליה ביטלו ולא ביטלו וא"כ כי נמי מזהירין לא יאמר ולא מיחייב כיון דעדיין לא ביטל ודוחק הוא האי תירוצא ולכך פי' הר"ר שלמה מדרו"ש הניחא למ"ד ביטלו קאי אתקנתא דלעיל דלייק ממתני' דהטמא הבא אל מקדש דלאו שקדמו לעשה לוקין דאי אין לוקין דמשום שניתק לעשה וכל כמה שלא בטלו חשיב ניתק כל כמה שבידו או"כ כיון שאם ירצה לצאת היאך לקי הא לא משכחת ביטלו אלא למ"ד תני קיימו ולא קיימו א"כ היכי דייק לאו שקדמו לעשה לוקין עליו כי נמי אין לוקין משום דחשיב ניתק לעשה הכא לוקין דמשכחת ליה לא קיימו משנכנס למקדש טמא והזהירו לו שיצא ואינו יוצא ועוד ראה להאי פירושא דקאי לעיל כדפי' דאי כפי' דפי' דקאי אעמוד והחזר קשה דכיון דכל ימיו דרשין כל ימיו בעמוד והחזר קאי א"כ מאי פריך למ"ד קיימו נהי דבשאר לאו הניתק לעשה לקי בשלא קיימו כשיהיה ב"ד מ"מ הכא גלי קרא דלא לקי כשלא קיימו כיון דהוה בעמוד והחזר כל ימיו ומיהו י"ל דלא מיסתברא ליה להעדיפו משאר לאו הניתק לעשה שבש"ס משום דדרשין ביה כל ימיו. כך הקשה משי"ח ותירץ וצ"ע: במאי קא מיפלגי בהתראת ספק דרבי יוחנן אית ליה שמה התראה וריש לקיש אית ליה לאו שמה התראה. ופי' לכך לא תני ריש לקיש בטלו חייב כיון שלקח האם מעל הבנים ושחטה דלא לקי משום דהוי התראת ספק ושמה על יבטל העשה וכל אימת דלא ביטל עשה פטור ולא לקי. והוי משכחת ליה התראת דואי כגון שהתרו בו בשעה שמבטל ותי' רש"י דלעולם בעינן התראה בשעה שעובר על אזהרתו ואפילו היא תלויה בדבר כדאמרינן בשבועות (דף כח): גבי שמעתא דכברות ולכך נמי אמר רשב"ל ביטלו ולא ביטלו ולכך אמר קיימו פטור לא קיימו חייב וא"ל קיים שילוח האם כשביית דין הזהירו לו לא לילקי דבשעה שעבר התראת ספק היא דשמה קיים העשה וישלחנה תכף לאחר שנטלה וי"ל דהשתא מיהא עובר בלא תקח האם דהא לא קרי מחוסר מעשה וא"כ יש לנו לומר שלא יקיימנה אם הוא עושה לעולם מה שהוא עושה עתה שלא משלחה שעובר בלאו ואינו מקיים העשה דהכי נמי אמרינן בניזיר שהיה שותה דלוקה על כל אחת (לקמן דף כא). דלא הוי התראת ספק משום דשמה ישאל על נזירותו משום דכיון שהוא עומד בזיונו שמועלים יעמוד כמו שהוא עכשיו ולא ישאל להם לעולם והלכך לקי לו כמה דלא שאל ופירי הוי התראת דואי הכא נמי יש לנו לומר דלעולם לא קיים העשה והוי התראת דואי אבל לרבי יוחנן דתני מלקות בבטול העשה הוי ליה מחוסר מעשה דכל אימת דלא עשה שום דבר ולא ביטל שום דבר לא ילקה ופי' קשה להבין והשתא לא מפרש הש"ס טעמא אמאי לא אמר ר' יוחנן קיימו ולא קיימו כריש לקיש דודאי בטלו ולא בטלו מסתברא טפי ולא הוצרך לומר טעמא אלא רשב"ל אמאי לא אמר כר' יוחנן: ועבר היום ולא אכלה רשב"ל אומר פטור דהוי התראת ספק. ואם תאמר למאי דפרישית דאי עומד לעולם כאשר הוא עושה עכשיו עובר ולא הוי התראת ספק א"כ הכא נמי לא הוי התראת ספק ויש לומר מ"מ אינו מתחייב עדיין סמוך להתראה לעבור דדוקא גבי נזיר ששתה יין מיד ועובר אמרינן דיש לנו לומר שלא נשאל כאשר אינו נשאל עכשיו: (תוספות)

משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ר"ל אומר אינו לוקה משום דהוי התראת ספק וכל התראת ספק לא שמה התראה ותרוייהו אליבא דרבי יהודה דתניא [\[שמות יב-ג\]](#) ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגו' בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה ר' יוחנן דייק הכי טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה אלמא התראת ספק שמה התראה ור"ל דייק הכי טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ור"ש בן לקיש נמי הא ודאי התראת ספק הוא סבר לה כאידך תנא דר' יהודה דתניא הכה זה וחזר והכה זה קילל זה וחזר וקילל זה הכה שניהם בבת אחת או קילל שניהם בבת אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור ורבי יוחנן נמי הא ודאי לאו שאין בו מעשה הוא סבר לה כי הא דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יצחק א"ר יוחנן ר' יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מן הנשבע ומימר והמקלל את חברו בשם קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה אי לר"ש בן לקיש תרי תנאי אליבא דרבי יהודה אי לרבי יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה תנן התם הנוטל אם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח ור"א משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה א"ר יוחנן אין לנו אלא זאת ועוד אחרת א"ל ר' אלעזר היבא א"ל לבי תשכח נפק דק ואשכח דתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני ביטלו ולא ביטלו בשלמא גבי שילוח הקן משכחת לה אלא אונס ביטלו ולא ביטלו היכי משכחת לה אי דקטלה קם ליה בדברא מיניה אמר רב שימי מחזונהא כגון שקיבל לה קידושין מאחר אמר רב אי שוויתיה שליח איהי קא מבטלא ליה אי לא שוויתיה שליח כל כמיניה ולא כלום היא אלא אמר רב שימי מנהרעדא כגון שהדירה ברבים הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למ"ד יש לו הפרה מאי איכא למימר דמדירה לה על דעת רבים דאמר אמימר הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ותו ליכא והא איכא (סימן גז"ל משכ"ץ ופא"ה) גזל דרחמנא אמר [\[ויקרא טז-ג\]](#) לא תגזול [\[ויקרא ה-בג\]](#) והשיב את הגזלה משכון דרחמנא אמר [\[דברים כד-ב\]](#) לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו השב תשיב לו העבוט כבא השמש ומשכחת לה בקיימו ולא קיימו וביטלו ולא ביטלו התם כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם מתקיף לה רבי זירא הא איכא משכונו של גר ומת הגר

רש"י משום דה"ל לאו שאין בו מעשה. אבל משום התראת ספק לא הוה מפטר דהתראת ספק שמה התראת ספק. משום דהויא לה התראת ספק. אבל משום לאו שאין בו מעשה לא הוה מפטר דקסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ותרוייהו אליבא דרבי יהודה. דלמר גבי נותר איכתיב לנתוקי לאו לעשה אע"ג דהתראת ספק היא ולאו שאין בו מעשה הוא ר' יוחנן דייק מינה אלמא התראת ספק שמה התראת ור"ל דייק מינה אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולקמיה פריך דתרוייהו איכא למידק מיניה: הא ודאי התראת ספק היא. הך נותר ואיכא למידק נמי מינה התראת ספק שמה התראת: כי אידך תנא. דלמר לא שמה התראת: הכה זה כו'. מי שגירש את אשתו ונישאת וילדה ספק בו ט' לראשון ספק בו ז' לאחרון הכה זה וחזר והכה זה שפתי התראת דהויא לה כל דחא התראת ספק: בבת אחת. בהתראת אחת כבוד כדי דיבור דהויא לה התראת ודאי דממנה נפק חד מינייהו אבוהו: חוץ מנשבע וממימר ומקלל את חברו בשם. של הקב"ה וטעמא מפרש בתמורה בפ"ק ואי קשיא הא דלעיל נמי נשבע הוא ואמאי פטר ליה ר' יוחנן משום לאו שאין בו מעשה בהדיא מוקמינא לה להא דקתני נשבע דבר שאין בו מעשה לוקה בשבועה דלשעבר כגון אכלתי ולא אכל כל לא אכלתי ואכל אכל צארכי ולא אכל כל לבי וטעמא מפרש בשבועות ובתמורה מקראי: קשיא דרבי יהודה דרבי יהודה. לתרוייהו: לר"ש. דקשיא ליה התראת ספק תרי תנאי אליבא דר' יהודה: לר' יוחנן. דקשיא ליה לאו שאין בו מעשה: הא דידיה והא דרביה. לר' יהודה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו והא דתניא אין לוקין עליו משום ר' יוסי הגלילי אמר: לוקה ואינו משלח. קסבר שלח מעיקרא משמע לא תקח האם אלא שחנה קודם לקיחה וע"ג דכתיב בתר לא תקח לאו למימרא דאם לקחת שלח וניהוי לאו שניתק לעשה אלא לאו שקדמו עשה הוא: ור"א כו'. קסבר שלח אחר לא תקח משמע כדכתיב והוא ליה ניתק לעשה ואם לקחת שלח: זה הכלל כל מצות לא תעשה כו'. אין לוקין עליה אלא יקיים העשה ויפטר: א"ר יוחנן אנו אין לנו כו'. כלומר משלח ואינו לוקה הא לא שלח לוקה וכדי יוחנן ביטלו ולא ביטלו איה ליה ומשמע ליה משלח דקתני משלח לכשילדה ואינו לוקה ואינו יהא לוקה כשהיכנה ויבטל את העשה בידיה והיינו דקאמר אנו אין לנו כו' כלומר אע"ג דקתני מתני' זה הכלל כו' דמשמע כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה שות לו אנו אין לנו כדכתיב שיהא פטור המלקות תלוי בקיום העשה אלא בין קיים בין לא קיים פטור אלא זו ועוד אחרת דמשכחת בהו דלכי על ידי ביטול העשה דאילו כדכתיב לא משכחת ביטולו אלא בהני תרי: מחזיר ואינו לוקה. אף כן תלה פטורו של מלקות בקיום העשה: הניחא למאן דתני. לא קיימו לוקה משכחת ביה מלקות בלא קיימו: אלא למאן דתני ביטולו. לוקה היכי משכחת לה: הניחא בשינוח הקן משכחת לה. ביטולו כשחטתה אלא הכא היכי משכחת לה: בדרכה מיניה. מיתה ואין בו מלקות: כל כמיניה. בתמיה וכי כל הימנו שתקדש על ידי קבלתו: הניחא למאן דלמר כו'. פלוגתא היא במסכת גיטין בהפולח גט (דף לה): על דעת רביס. שמאל בה עון שפסורה לו והדירה על דעת רביס ועל דעת בית דין: ותו ליכא. מצות לא תעשה שיש בה קום עשה ללוקי עליה: משכון. משכחת לה ביטולו שטרפו: הרי משכונו של גר. ורשפו בחיי הגר ומת הגר ואין לו יורשין דליתיה בתשלומין: (רש"י)

תוספות אי דקטלה קם ליה בדברא מיניה. ואם מתה א"כ לא בטלה איהו ואם תאמר דלמא מיירי דקטלה ומ"מ לא הוי קם ליה בדברא מיניה דמיירי שהרגה בשוגג וי"ל דא"כ היינו כמו מתה מאליה כיון דהרגה שלא במתכוין כך הקשה מש"ח ותירץ: כגון שהדירה ברבים. פי' הקונט' שמצא לה עון שאסורה לו והדירה ולא נראה דא"כ אינו מצוה לקיימה אלא נראה שהדירה בלא שום עון ושפיר חל עליה כגון דאמר קונס תשמישך עלי כדאיתא בנדרים (דף. טא:); והא איכא העבט תעביטנו לא תבוא אל ביתו השב תשיב לו ומשכחת לה כו'. וא"ת והא הוי עשה שקדמו לאו דהשבת העבט שייך קודם שיעבור לילך אל ביתו לעבוט עבוטו דבמשכנו ברשות שייך השבת העבוט. וי"ל דדרשינן בפרק אלו מציאות (ב"מ לא:); מיתורא דהשב תשיב דקאי למשכנו שלא ברשות א"כ על כרחך שייך עשה דהשב תשיב לו לאחר שעבר כדאמרינן לעיל אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו: התם איתא בתשלומין. כששרפו וחייב ממון הלכך לא משכחת ביה בטול דכל אימת דיש לו ממון לא ילקה ויש ספריים דגרסי ואינו לוקה ומשלם כלומר הכא על כרחך אינו לוקה הואיל ומיפטר בתשלומין אבל ליכא לפרושי דתרתיה לא עבדינן ליה מלקות וממון משום כדי רשעתו והלכך משלם ואינו לוקה דזה אינו חדא דא"כ אדרבה יש לנו לומר ילקה ולא ישלם דבפ' אלו נערות (כתובות דף לב:); אמר ר' יוחנן דהיבא שמצינו ממון ומלקות מילקא לקי

התם גברא בר תשלומין הוא ושיעבודא דגר הוא דקא פקע והא איכא פאה דרחמנא אמר **[ויקרא כג-כב]** לא תכלה פאת וגו' לעני ולגר תעזוב אותם וגו' דמשכחת לה בקיימו ולא קיימו ביטלו ולא ביטלו דתנן מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרין לא הפריש מן העומרין מפריש מן הכרי עד שלא מירח מירחו מעשר ונותן לו כדרכי ישמעאל דאמר אף מפריש מן העיסה ולר' ישמעאל נמי משכחת לה דאכל עיסה אלא זאת ועוד אחרת אהא אבל אונס לא דהיכא אמרינן על דעת רבים אין לו הפרה לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה כי הא דההוא מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי אדריה רב אחא ואהדריה רבינא דלא אשתכח דדייק כוותיה: והאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים וכו': אמר רב יהודה האי מאן דאכל ביניתא דבי כרבא מלקינן ליה משום **[ויקרא יא-כט/מא/מב/מג]**

קורא את השם ואינו צריך להפריש מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר ודאי טובלו ומר סבר ודאי אינו טובלו אמר ליה אביי אי הכי אדמיפלגי בספיקו ליפלגו בודאי אלא דבולו עלמא ודאי טובלו והכא בהא קא מיפלגי מר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני של דמאי כיון דמונא הוא אפרושי מפריש ורבנן סברי כיון דטריחא ליה מילתא לא מפריש: כמה יאכל מן הטבל וכו': אמר רב ביבי אמר רבי שמעון בן לקיש מחלוקת בחטה אבל בקמח דברי הכל כזית ורבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו תנן אמר להם ר' שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה אמר להן אף חטה אחת כברייתה חטה אין קמח לא לדבריהם קאמר להו לדידי אפילו קמח נמי אלא לדידכו אודו לי מיהת דחטה אחת כברייתה ורבנן ברייתא נשמה חטובה חטה לא חטובה תניא כותיה דרבי ירמיה רבי שמעון אומר כל שהוא למכות לא אמרו כזית אלא לענין קרבן: **[מתני' האוכל בכורים לא כל שכן הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מבכורים עד שלא קרא עליהן שהוא לוקה [דברים יב-יז] ונדבותיך זו תודה ושלמים אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל אוכלן חוץ לחומה לוקה בכורים זריקה שהוא לוקה [דברים יב-יז] בקרך וצאנך זו חטאת ואשם אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אם לפני זריקה הוא לוקה [דברים יב-יז] בקרבן וצאנך זו חטאת ואשם אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אם לפני זריקה קל וחומר מתודה ושלמים אם לאחר זריקה קל וחומר מבכור הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מחטאת ואשם אפילו לאחר זריקה חוץ לקלעים שהוא לוקה [דברים יב-יז/כו]**

תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה: **[גמ' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי רבי עקיבא סתימתאה אבל חכמים אומרים בכורים הנחה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן ולימא זו דברי רבי שמעון סתימתאה הא קא משמע לן דרבי עקיבא כרבי שמעון סבירא ליה מאי ר' שמעון דתניא [דברים יב-יז] ותורתו ידך אלו בכורים אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל אוכלן חוץ לחומה לוקה בכורים לא כל שכן הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מבכורים עד שלא קרא עליהן שהוא לוקה [דברים יב-יז] ונדבותיך זו תודה ושלמים אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר הא לא בא הכתוב אלא לאוכל בתודה ובשלמים לפני זריקה שהוא לוקה [דברים יב-יז] ובכורות זה הבכור אמר ר' שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אם לפני זריקה קל וחומר ממעשר אם לפני זריקה הוא לוקה [דברים יב-יז] בקרבן וצאנך זו חטאת ואשם אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אם לפני זריקה קל וחומר מתודה ושלמים אם לאחר זריקה קל וחומר מבכור הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מחטאת ואשם אפילו לאחר זריקה חוץ לקלעים שהוא לוקה [דברים יב-יז/כו]**

אלא לאוכל מן העולה לאחר זריקה אפילו בפנים שהוא לוקה אמר רבא דילידא אימיה כר"ש תיליד ואי לא לא תיליד ואע"ג דאית להו פירכא מאי חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים אדרבה מעשר חמור שכן אסור לאונן ומאי חומרא דתודה ושלמים ממעשר שכן טעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אדרבה מעשר חמור שכן טעונין כסף צורה ומאי חומרא דבכור מתודה ושלמים שכן קדושתו מרחם אדרבה תודה ושלמים חמורים שכן טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ומאי חומרא דחטאת ואשם מבכור שכן קדשי קדשים אדרבה בכור חמור שכן קדושתו מרחם ומאי חומרא דעולה מחטאת ואשם שכן כליל אדרבה חטאת ואשם חמירי שכן מכפרי וכולהו חמירי מעולה דאית בהו שתי אכילות אלא מאי דילידא אימיה כרבי שמעון דלמאי דסבירא ליה לדידה מסרס ליה לקרא ודריש ליה וכו' מזהירין מן הדין הא אפילו למאן דאמר עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין איסורא בעלמא והאמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לרבי שמעון לוקה חמש חמשה איסורין הוו והא אנת תנן אלו הן הלוקין

[רש"י] לאוכל עולה. אפי' לאחר זריקה ואפי' כהן שהוא לוקה ואזהרת עשה חשכון בה בעלמא (ויקרא ח) וערכו בני אהרן וגו' כליל היא ולא לאכילה. דילידא אימיה כר' שמעון תיליד. כל שאינו יולדת תפקש רחמים יהי רצון שיהא כר' שמעון: ואע"ג דאית ביה פירכא. למילתיה כדמשכת פירכא בכולהו ואזוי: בכורים. מותרים לאונן לר' שמעון ביבמות דפרק הערל (דף עג:); אונן. יום מיתה מתו: טעון כסף צורה. לפדיונו דכתיב (דברים יז) וזרית הכסף בידך דבר שיש עליו זריקה: בכור אינו טעון לא סמיכה ולא נסכים. דקתנן במנחות ב' שתי מדות (דף כג.). אלא מאי היא דילידא אימיה כו'. הואיל ואית פירכא למילתיה מהו שבתו: דלמאי דסבירא ליה מסרס לקרא ודריש ליה. לפי דעתו שהחמירם שהוא מוצא באתו שהוא מוצא חמורים נחאין לו חומר סרס את המקרא לזושו בהפך למטא חיסורין שמתא שם דרשו כסדרו לא היה יכול ללמוד ממנו החיסורין הללו בכל אחד ואחד ששם דרש תחלה ובכורות זה הבכור וכי מה בא ללמדנו אם לאוכל חוץ לחומה ק"ו ממעשר אם לאוכל לפני זריקה ק"ו מתודה ושלמים אין זה נכון שעדיין לא מנאחו בתודה ושלמים ועל כרחו היה צריך לומר הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מן הבכור לפני זריקה שהוא לוקה ומעתה אין לו אזהרה לאוכל ממנו לאחר זריקה והוא זר וכן בכולן זה אחר זה: וכי מזהירין מן הדין. דקאמר אם לאוכל חוץ לחומה קל וחומר ממעשר כו' ותו אם לפני זריקה קל וחומר מתודה למנא חולטו חוץ לחומה ותו דקאמרת קל וחומר אין מזהירין מן הדין ואין כאן חוץ לחומה קל וחומר ממעשר כו'. דהא ר' יצחק דאית ליה באחרונה בת אביו ובה אמו עונשין מן הדין וגבי אזהרה איכא קרא יתיירא: איסורא בעלמא. האי קרא מייית בכולהו אזהרה בק"ו לאיסורי בעלמא קאמר ולא למלקות: זר שאכל מן העולה כו'. דוקא זר קאמר ואע"ג דכהן לגבי עולה זר הוא הכהן זר דוקא קאמר דאי כהן בשר ליה חד לאו דהא חמש דקאמר חד משום חוץ לחומה דלתי

בקל וחומר ממעשר וחד משום לפני זריקה דלתי בקל וחומר מתודה ושלמים וחד משום זר גמור אפי' ללחך זריקה דלתי בקל וחומר מבכור וכ"פ לפני זריקה וחד משום חובל חוץ לקלעים דלתי בקל וחומר מחטאת ואשם וחד משום חובל עולה ופליטו כהן וכתוך הקלעים וכל שכן זר חוץ לקלעים וחוץ לחומה אלמלא לוקה חמס; משום חמסה לחסורים. קאמר וכל ללקות עליהן; והאנן תנן אלו הן הלקות. וקתני בכורים ואוכל קדשי קדשים חוץ לקלעים: (כ"פ י')

תוספות דלמא דסבירא ליה לדידיה מסרס ליה לקרא ודריש ליה. דאילו היה דורש המקרא כסדרו לא היה נפקא ליה מקרא כדדריש השתא כדפ"ה ואם תאמר אכתי אמאי משבח לר' שמעון בכך אדרבה קשה מנלן למדרש הכי ולסרוסי לקרא ויש לומר דשפיר קדריש דעל כרחך בכור לא אתא לקודם זריקה אפי' שנכתב קודם לתודה דמכל מקום אי להכי אתא לישתיק מיניה וילפינן ליה שפיר מתודה שנכתב בסוף כך נראה למשי"ח וכדפירש בתוספות דעל כרחך תודה אתיא לקודם זריקה דאיסורא אחרינא ליכא לאוקמא בה דליכא לאוקמי. (בה) אחר זריקה דשרי לזרים והלכך ליכא למימר דמוקמינן בכור שנכתב קודם לפני זריקה דאתי בקל וחומר מתודה וכולהו דמסתבר דהא מכל מקום על כרחך צריך לאוקמי תודה לפני זריקה אפי' ע"כ. דחד צד חמור הוא אצל עולה מכל מקום לא אתא אלא להכי כדפירש ואם כן סוף סוף משמע בכבור: איסורא בעלמא. איתא בכלולהו הא דמורבא אזהרה לכל חד וחד והוי בדבר חדש היינו איסורא בעלמא אבל עיקרא דמלקות דכל חד וחד אתא חוץ לחומה ואתי ק"ו דר' שמעון ומגלה בכלולהו איסור בכל חד וחד בכדוש בכבורים עד שלא קורין ובתודה עד שלא זרק ואם תאמר ומנלן לר' שמעון לפרושי איסור חדש בהו הא צריכא למלקות חוץ לחומה ומאי קאמר בכבורים חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אלא לא בא הכתוב אלא לאוכל עד שלא קרא עליהן הא שפיר איצטריך למלקות דחוץ לחומה וכן לכולהו ויש לומר דמסתברא ליה לר' שמעון דכל קרא אתא לשני דברים לאיתווי איסור חדש וגם לאיתווי נמי למלקות חוץ לחומה והכי קאמר אם ללמדנו בכבורים איסור לחוץ לחומה הרי קל וחומר ממעשר אלא לאורויי איסור דעד שלא קרו וגם נמי אתו למלקות לחוץ לחומה והא דקתני בתודה ושלמים אלא לאוכל לפני זריקה לוקה לאו דוקא לוקה אלא איסור בעלמא ובכולהו לוקה לאו דוקא ומריך והא אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה כו' לר' שמעון לוקה חמש חד משום חוץ לחומה דאתי בקל וחומר ממעשר וחד משום לאו לפני זריקה כו' אלמא דר' שמעון מלקות קאמר ולא איסורא ומשני מאי חמש חמש איסורי וליכא מלקות אלא באוכל חוץ לחומה גרידא והא אנן תנן אלו הן הלקות פירש הקונטרס וקתני בכורים עד שלא קרא עליהן וקדשי קדשים חוץ לקלעים מה שהזכיר בקונטרס קדשי קדשים קשה דמזה לא משני מידי כדפירש הקונטרס גופיה במסקנא לכ"פ לפרש דהש"ס לא פריך אלא מבכורים דמקדשי קדשים לא פריך הש"ס דהתם איכא אזהרה כמו שאפרש מבשר בשדה טרפה כדפ"ה קונטרס בסמוך אבל מקדשים קלים לא פריך הש"ס דהתם עיקר מלקות איכא מפשטיה דקרא בלא שום ייתור מכדי כתיב והבאתם שמה לכתוב לא תוכל לאוכלם וקאי אקרא דלעיל שהם מפורשים בו הלכך לאוכל חוץ לחומה לקי לא בעי קרא שהרי כולן מפורשים בו ולכך לא הוי לאו שבכללות מחדר פרושי בכל חד למה לי שמע מינה ליחודי לאו לכל חד וחד כאילו כתוב בכל אחד פעם שניה לאו דחוץ לחומה וכיון דאינו ענין לו תננה ענין לדבר אחר הלכך בכורים לאוכל עד שלא קרא עליהן אתא וכן לכל חד וחד למילתיה לדבר חדש ואם תאמר בכל הקדשים הכתובים בכאן דייך אם תתן הלאו ענין למלקות לפני זריקה כבולן חוץ מבכורים אפי' ג' דילפינן מקל וחומר אין מזהירין מן הדין דבשלמים ותודה ע"כ צריך לאוקמי קודם זריקה דלא שייך בהו איסור דבכורים ופרש"י אין הכי נמי דהא דפטרין לכולהו איצטריך באוכל לפני זריקה והא דר' שמעון מפרש בכבור לאזהרה לאוכל אחר זריקה לאוכל לאוכל חוץ לקלעים דתני חוץ לקלעים לוקה היינו משום בשר בשדה טרפה לא תאכלו הוא דנפקא כדלקמן ולוקה חמשה דאמר רבא חמש איסורי קאמר וצריך לומר הכא כדפירשית לעיל דרמינן ליה לר"ש דבכור אתי לאזהרה דאיסורא לאחר זריקה והא איצטריך ללקות לאוכל. [חוץ לחומה לפי] שאין עונשין מן הדין אלא משמע ליה דלאו דבכור ודכולהו אתו לשני דברים חדא לאיסור וחדא למלקות לפני זריקה ולכך אמר ר"ש דלאו דבכור לא הוצרך לאיסור לפני זריקה דמקל וחומר תודה למדנו אלא איסור דלאחר זריקה וכן בחטאת ועולה ע"כ וטובא קשה דמנא ליה הא לר"ש דאזהרה דכל חדא אתו משום איסור ומלקות דהא אזהרה דבכורים לא אתי אלא למלקות בכבורים דעד שלא קרא ולשום איסור חדש לא אתי ותודה נמי לא אתי אלא למלקות דלפני זריקה ומגלה דאינן אתו בשביל איסור חדש דבכל חד אימא דלא אתי אלא משום מלקות דלפני זריקה גרידא ותו מאי קאמר בתודה ובכולהו אי חוץ לחומה קל וחומר ממעשר היה לו לומר דמגופיה אתא דמצוי למכתב לא תוכל לאוכלם דבשביה זר לא. היה לו למחדר ולפרש ועוד קשה לישנא דר"ש דאמר אלא לאוכל מבכור אחר זריקה שלוקה ואינו אלא איסור בעלמא ועוד קשה דכיון דהא דמרבין איסורין בעלמא הוא כדפירש (תוספות)

דף יח - א

אלא קרא יתירא הוא מכדי כתיב **[דברים יב-ו]** והבאת שם ואכלת לפני ה' אלהיך במקום וגו לכתוב רחמנא לא תוכל לאוכלם מיהדר מפרש בהו רחמנא למה לי אלא ליחודי להו לאוי לכל חד וחד גופא אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לרבי שמעון לוקה חמש ויליקי נמי משום **[שמות כט-לג]** וזר לא יאכל כי קדש הם הני מילי היכא דלכהנים חזי הכא דלכהנים נמי לא חזי ויליקי נמי משום **[שמות כב-ל]** ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר הני מילי היכא דבפנים חזי הכא דבפנים נמי לא חזי ויליקי נמי כדר' אליעזר דאמר ר' אליעזר **[שמות כט-לג]**

דף יח - ב

כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו הני מילי היכא דקודם פסולו חזי הכא דקודם פסולו נמי לא חזי ויליקי נמי כאידך דר' אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר כל שהוא בכליל תהיה ליתן לא תעשה על אכילתו אין הכי נמי ורבא מהאי קרא קאמר אמר רב גידל אמר רב (סימן כז"א) כהן שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה לוקה מאי טעמא דאמר קרא **[שמות כט-לג]** ואכלו אותם אשר כופר בהם לאחר כפרה אין לפני כפרה לא לאו האבא מכלל עשה לאו הוא מתיב רבא **[דברים יד-ו]** וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת ששע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו אותה תאכלו ואין בהמה אחרת תאכלו ואי כדקאמרת **[דברים יד-ז]** את זה לא תאכלו למה לי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב גידל אמר רב זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור מאי טעמא דאמר קרא ואכלו אותם אשר כופר בהם כל היכא דקרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן ביה וזר לא יאכל קדש וכל היכא דלא קרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם לא קרינן ביה וזר לא יאכל אמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיא בכורים הנחה מעבכת בהן קרייה אין מעבכת בהן ומי אמר ר' אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא הפריש בכורים קודם לחג ועבר עליהן החג ירקבו מאי לאו משום דלא מצו למיקרי עליהן ואי ס"ד קרייה אין מעבכת בהן אמאי ירקבו כדריבא זירא דאמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעבכת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעבכת בו ר' אחא בר יעקב מתני לה כדריבא אסי אמר רבי יוחנן וקשיא ליה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן ומי אמר רבי יוחנן בכורים הנחה מעבכת בהן קרייה אין מעבכת בהן והא בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן בכורים מאימתי מותרין לכהנים ואמר ליה הראוין לקרייה משקרא עליהן ושאיין ראוין לקרייה משראו פני הבית קשיא קרייה קשיא הנחה והנחה קרייה לא קשיא הא רבי שמעון הא רבנן הנחה והנחה נמי לא קשיא הא רבי יהודה והא רבנן מאי רבי יהודה דתניא ר' יהודה אומר **[דברים**

כ"ג: והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר **[דברים כ"ד]** והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו זו תנופה ומאן תנא דפליג עליה דרבי יהודה ר' אליעזר בן יעקב היא דתניא **[דברים כ"ד]** ולקח הכהן הטנא מידך לימד על הבכורים שטעוין תנופה דברי רבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב אתיא יד יד משלמים כתיב הכהן הטנא מידך וכתבי **[ויקרא ז-ל]** ידיו תביאנה את אשי ה' מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד מניח כהן ידיו תחת ידיו בעלים ומניף אמר רבא בר אדא אמר ר' יצחק בכורים

רש"י בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו. דכתיב בוותר לא יאכל כי קדש הוא נחו טעם דלכרי כי קדש הוא שנפסל וכמו כן כל הקדשים שנפסלו: ה"מ היכא דקודש פסולו חזי. כוונה: אותה תאכלו [דכתיב] כל בהמה מפרסת פרסה וגו' אותה תאכלו ולא בהמה תאמץ שאין סימניו הללו בהו חלמא לאו הבא מכלל עשה עשה: קרינא ביה וזר לא יאכל. דהוא סיפיה דהאי קרא וכל זר לא יאכל קדש לאו בקדשים משתעי אלא בתרומה כדכתיב ברישא דענינא איש איש מזרע אהרן דבר השוא בזרעו של אהרן: בכורים לפני החג בני קרייה נינהו לאחר החג לאו בני קרייה נינהו דכתיב בתר קרייה ושמחה בכל הטוב מעשרת ועד החג שהוא זמן שמחה לקיטת פירות מביא וקורא מן החג ועד תחומה מביא ואינו קורא [בכורים פ"א משנה ו]: הפירש לפני החג. חלה עליהן חובת קרייה ועבר עליהן החג שאינו ראוין עוד לקרייה ירקבו: כדכרי זירא. לעולם בראוין לקרייה לא מעכבא קרייה אבל צאלו שעבר זמנו ואינו ראוין עוד לקרייה מעכבא קרייה כדכרי זירא: דלמיר כל הראוי לביאה כו'. במסכת מנחות (דף קג:) תנו עלי ששים ואחד עשרון מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד דעד ששים יכולין ליבבל בכלי אחד ואחד קיס להו לרבנן דלאוין נבללין ופה והיונן בה ופי אכין נבללין מאי הוה והאנן תנו אס לא כלל כשר ומשני רבי זירא כל הראוי לביאה און ביולה מעכבת בו כו': מתני לה. להא דרבי אלעזר אמר רבי ארשעיא כדכרי אסי אמר רבי יוחנן דרב אסי אמרה משמיה דרבי יוחנן: הראוין לקרייה. מעשרת ועד החג: משירא פני הבית. משוינסו לעזרה והנחה לא מעכבת כלל: הא רבי יהודה. לרבי יהודה לא מעכבא הנחה דלרבי והנחתו יתירא לחנופה ואין מקרא שנו בהנחה לעכב ולרבנן דלא דרשי ליה להכי מיבעי להו לשנות בהנחה לעכב: והנחתו זו תנופה. קרי ביה והנחתו לשון ולא נחם אלהים וגו' (שמות יג) שהוא מנחה אותו לרביע רוחות ומעלה ומוריד: מאן תנא דפליג עליה. למימר הנחה מעכבא: רבי אליעזר בן יעקב היא. דנפקא ליה תנופה מקרא אחרינא: מה להלן בעלים. דהואו בעלים משתעי דכתיב יבא את קרבנו לה' מזבח שלמים וסמיד ליה ידיו תביאנה: **(רש"י)**

תוספות כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן כו'. ואם תאמר אמאי לא משני מש"ה לא לקי דהוי לאו שבכללות דכולל פסול דיוצא וטמא ופסולין אחרים וי"ל דלפירוש הקונטרס דלעיל ניהא דפירש דלוקה דקאמר אינו רוצה לומר כ"א איסור בעלמא ומש"ה פריך נהי דמלקות לא הוי משום לאו שבכללות מ"מ איסורא מיהא איכא ולילקי דקאמר לאו דוקא אבל לפירוש ר"י דלעיל קשה דפירש דלוקה דוקא קאמר כדפי' א"כ ולילקי דקאמר הכא דוקא קאמר ואמאי הלא הוי לאו שבכללות כדפי' ויש לומר דאין הכי נמי היה יכול לשנויי אבל עדיפא מיניה משני דלא מיירי כלל מזר שאכל חטאת לפני זריקה דפטור והא דאמר לעיל ר"ש (דף יז.) אם לאוכל חטאת לפני זריקה קל וחומר מתודה איסור בעלמא ולא מלקות: ואמר ליה ראוי לקריאה משקרא עליהן. ואז דוקא מותר ואי לא אסורים אלמא קריאה מעכבת: הנחה והנחה לא קשיא הא רבי יהודה הא רבנן דתניא רבי יהודה אומר כו'. ומדאוקי רבי יהודה והנחתו לתנופה ואם כן אין כאן שנוי כתוב לעכב בהנחה ומסתברא דלא מעכב וקשה הרי קריאה דלא שנה הכתוב לעכב ומעכב לרבי שמעון ומנא ליה לרבי יהודה דהנחה דלא שנה הכתוב לעכב דלא מעכב ומש"ה תירץ דלא קשה דהא גם לר"ש לא היתה קריאה מעכבת אי לא משום דגלי קרא מלא תוכל לאכול בשעריך כדלעיל כך נראה למש"ה: ומאן תנא דפליג ארבי יהודה רבי אליעזר ברבי יעקב הוא דתניא וכו'. פירוש דאפי' תנופה מג"ש וא"כ והניחו והנחתו תרוייהו להנחה מעכבת וקשה דבפרק חרש פרש"י בין והניחו בין והנחתו מיירי בתנופה וראייה דהתם מוכח דבעי ב' תנופות ומוכח מן והניחו והנחתו לכך פי' הר"ר אברהם בר יצחק דר"א בן יעקב ס"ל הכי דתרי קראי מיירי בתנופה ושתי תנופות היו ולא מיירי כלל בהנחה דהנחה לא מעכבת והא [דקאמר] מאן דפליג עליה דר' יהודה הכי קאמר דמפיק ליה לתנופה מקרא אחרינא ורבנן דאית להו הנחה מעכבת היינו תנא קמא בר פלוניתה דר' יהודה דמסתב בכורים פ"ג (משנה ו) תניא עודה בסל קורא והגדת היום עד שהוא גומר כל הפרשה כולה ואית ליה דליכא תנופה כלל ותרי קראי בהנחה מעכבת וקאמר ר' יהודה התם קורא עד ארמי אבד אבי וגו' הגיע לארמי מוריד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידיו תחתיו ומניפו וקורא כל הפרשה כולה וגומרה ובמילתיה דר' יהודה יש לתמוה דבשמעתין מפיק תנופה מוהנחתו שכתוב אחר כל הקריאה ואם כן מנליה דמתחלת הקריאה הוא מניף ותו מנליה לרבי יהודה דכהן היה מניף דבקרא והנחתו לא כתיב ביה כהן ובקרא קמא דכתיב ולקח הכהן הטנא לא כתיב בהן תנופה: בכורים מאימתי חייבים עליהם. זר מיתה וכהן מלקות חוץ לחומה שמצותו בפנים בעזרה: **(תוספות)**

דף יט א

מאימתי מחייבין עליהן משיראו פני הבית כמאן כי האי תנא דתניא רבי אליעזר אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הן כהקדש לכל דבריהם אמר רב ששת בכורים הנחה מעכבת בהן קרייה אין מעכבת בהן כמאן כי האי תנא דתניא רבי יוסי אומר שלשה דברים משום שלשה זקנים רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בזמן הזה בירושלים ויאכלנו ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ושני טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח בכורים יוכיחו מה לבכורים שכן טעונים הנחה ת"ל **[דברים טז-ז]** ואכלת [שם] לפני ה' אלהיך וגו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא לפני הבית אף מעשר אינו אלא לפני הבית ואם איתא ליפרוך מה לבכורים שכן טעוין קרייה והנחה א"ר אשי נהי דעיקובא ליכא מצוה מי ליכא ולימא מצוה וליפרוך אלא אמר רב אשי כיון דאיכא בכורי הגר דבעי למימר **[דברים כ"ג/ט]**

דף יט ב

הניחא למאן דאמר בתר למד אזלינן אלא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר דם ובשר חדא מילתא היא: קדשי קדשים וכו': תנינא חדא זימנא מעשר שני והקדש שלא נפדו אמר רבי יוסי בר חנינא סיפא במעשר שני טהור וגברא טהור דקא אכיל חוץ לחומה רישא במעשר שני טמא וגברא טמא וקא

אכיל ליה בירושלים ומנ"ל דמחייב עליה משום טומאה דתניא ר"ש אומר **[דברים כו-יד]** לא בערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילה איני יודע טומאת הגוף בהדיא כתיב **[ויקרא כב-ו]** נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים וגו' אלא טומאת עצמו מנין דכתיב **[דברים יב-ז]** לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר **[דברים טו-כב]** בשעריך תאכלנו הטמא והטהור ותניא דבי רבי ישמעאל אפילו טמא וטהור אוכלין בקערה אחת ואין חוששין וקאמר רחמנא היאך תלהן הוא אומר **[דברים טו-כב]** בשעריך תאכלנו הטמא והטהור ותניא דבי רבי ישמעאל מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ת"ל **[דברים יד-כד]** כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר **[בראשית מג-לד]** וישא משאות מאת בניו א"ר ביבי א"ר אסי מנין למעשר שני טהור שפודין אותו אפילו בפסיעה אחת חוץ לחומה שנאמר כי לא תוכל שאתו האי מבעי ליה לכדרכי אליעזר א"כ לימא קרא לא תוכל לאוכלו מאי שאתו ואימא כולו להכי הוא דאתא א"כ לימא קרא לא תוכל ליטלו מאי שאתו ש"מ תרתי יתיב רב חנינא ורב הושעיא וקא מבעיא להו אפיתחא דירושלים מהו פשיטא הוא בחוץ ומשאו בפנים ומהו טמא בחוץ מהו טמא להו ההוא טמא בדבי רבי שמעון בן יוחי **[דברים יד-כד]** כי ירחק ממך המקום ממילואך בעי רב פפא נקיש ליה בקניא מאי תיקו אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן מעשר שני מאימתי חייבין עליו משראה פני החומה מ"ט דאמר קרא **[דברים יב-יח]** לפני ה' אלהיך תאכלנו (שנה בשנה) וכתיב **[דברים יב-יז]** (כי) לא תוכל לאכול בשעריך כל היכא דקרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו קרינן ביה לא תוכל בשעריך וכל היכא דלא קרינן ביה לפני ה' אלהיך תאכלנו לא קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך מיתבי רבי יוסי אומר כהן שעלתה בידו תאנה של טבל אמר תאנה זו תרומתה בעוקצה מעשר ראשון בצמונה ומעשר שני לדרומה והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים או מעשר עני והוא בגבולין אכלה

רפ"ז הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא באיזוהו מקומו: רישא במעשר שני טמא. וקאכיל ליה בירושלים בלא פדייה: ה"ג והיכן מוזהר על אכילה שלא יאכלנו בטומאה איני יודע ח"ל לא תוכל וגו' כך היא שנויה בספרי וכספקיהו כפאן לא הספיקו לגומרה עד דלקשי גמרא טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ וגו' ומקומין לה ביצמות. במעשר מדכתיב כי אם רחץ הא רחץ טהור דטבל ועלה אוכל במעשר: (כינו גופו טהור ויאלה נשמתו בטרה לא פירש יוחר מכאן ואיך לשון תלמודו ר' יהודה בר' נתן): כך הוא לשון הברייתא (כלומר) איני יודע ליהוין מוזהר לכך תלמוד לומר לא תוכל וגו' והש"ס לא שפיק ליה לאסוקי מילתיה אלף קדים ופריך ומתמה אמאי קאמר איני יודע הא טומאת הגוף בהדיא כתיבא נפש אשר תגע בו כו' לא יאכל מן . הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ואמרין ביצמות דהאי קרא במעשר שני קאמר דטבל ועלה אוכל כו': והלן הוא אומר. בדבור בעל מוס (שפדה) בשעריך תאכלנו ולעיל מיניה כתיב כי יהיה בו מוס: אפילו טמא וטהור. דלע"ז דלחור בגיה ועבודה כדלמרין (בכורות דף טו). בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גזיה ואכלת ולא לכלבד בשר ולא חלב אפי' אכל טמא וטהור אוכלין אורו בקערה אחת דלאכלים בטומאת הגוף ובטומאת עילמן דכיון דטמא אוכל בהו היינו בטומאת הגוף אוכל בטהור וכספקיהו אוכל עמו ולחור שננע בו היינו טהור אוכל בטומאת עילמן עמו שאכל את הטמא: האי טמא דקרובי כן ההו. בדבור בעל מוס דכתיב ביה בשעריך הכא גבי מעשר לא תוכל והיינו לא תוכל לאכול בשעריך כלומר אי אתה שאי לאכול מעשר שני בחורת כבוד שכתוב בו בשעריך דבעל מוס דכתיב נאכל בטומאת הגוף ובטומאת הגוף וזה אסור: ומגן דבר פדייה הוא. מעשר שני שנטמא דמקאמר במתני' שלא נפדה מכלל דאי בעי פריח ואפילו בירושלים דלע"ז דמעשר שני טהור אינו נפדה בירושלים דכתיב כי ירחק ממך ונתה בכסף בריחוק מקום אהה פודה ולא בקרוב מקום (קדושין דף טז): ואין שאת אלא אכילה. והכי קאמר קרא כי ירחק ממך קיהא טהור חוץ לירושלים או אפילו הוא בירושלים אלא שאי אהה יכול לאוכלו שנטמא ונתה בכסף: אפילו שפיעה אחת. דלע"ז דכתיב ירחק דמשמע טובא ח"ל כי לא תוכל שאתו לנפשו ולתביחו לפנים מן החומה דהכתוב לא תלה הדבר בריחוק אלא בנטיול דכל זמן דאכילא למועבד אכתי נטיול והבאה לפנים אפילו פסיעה אחת פודה ארוחה: לכדרי' לנפשו. למעשר שני שנטמא: מאי שאתו. שמע מינה לכדכר אסי: יתיב רב חנינא ורב הושעיא אפיתחא דירושלים וקא מבעיא להו: ממלואך. מכל מיילוי שך ומשא של אדם חשבי מלואו דלא חומה ממך ממלואך דכל זמן שרחק ממך אלא כי ירחק ממלואך פדה אכל כסאתה בפנים או משאך בפנים לא רחוק המקום ממלואך ופודי' לא הפדה אלא ואכלת שם: בעי רב פפא. הוא מצפנים ומשאו בקניא ארוך מבחוץ: מהו. כיון דלמא ממש על כתיבין הוא און זה מלואו והרי הוא כמותל דאכר ונפדה או דלמא כיון דנקיש ליה משאו קרינא ביה תיקו כן נראה בעיני רבי ועיקר: משיחיה פני החומה. וחוז' לחומה דמתני' היינו דעייליה ואפקיה: דלא קרינא ביה לפני ה' אלהיך. דלא הכניסו לפנים: כהן שעלתה בידו תאנה של טבל ואמר תאנה זו תרומתה בעוקצה. כלל לשון שלה והוא ארוחה כנגד מזרח וכן מעשר שני בדרומה: ריחוקה בעוקצה כו'. דנעי רחשית קיהא שריה ניכרין והלכך בעינן סיוס והאי דתנן (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה במקומו פלוגי אהא דלא בעי . רחשית קיהא שריה ניכרין. והיא שנת מעשר שני. ואתה שנה שניה שריה ליתן כה מעשר שני: והוא בירושלים. כקרא שנת עמול הללו על אותה תאנה: מעשר עני בגבולין. או קיהא שנת מעשר שריה ואמר מעשר עני בדרומה ולא אמר מעשר שני והוא אפי' בגבולין: (רפ"ז)

תוספת רישא במעשר שני טמא וגברא טמא. או או קאמר דבחדא מינייהו לקי: הוא בפנים ומשאו מבחוץ מהו אמר ליה כי ירחק ממך המקום ממך ממלואך. כך גירסת הקונטרס ו"ג ממך לחודיה כלומר ממך גופך והרי גופו בפנים וקשה על זה דאם כן אדם שגופו בירושלים ופירות מעשר שני שלו בעיר א"כ לא יוכל לחלם כיון שגופו בירושלים וזה אינו דעד כאן לא מבעיא ליה לרב פפא אלא בדנקיש קניא ואי לא קניא מודה דיכול לפדותם אע"ג דגופו בפנים כיון שהפירות חוץ לירושלים והוא נותן טעם דהא קרינן בו לא תוכל שאתו אף בגופו בפנים ושמא איכא למימר דשבקיה לקרא דממך דמשמע מגופך דאיהו קא דחיק ומקמי אנפשיה היכא דלא שייך שם לא תוכל שאתו שאינו מחוסר טעינה כזה שהוא על כתפיו ורב פפא מבעיא ליה בקניא כך נראה למשי"ח אבל על גירס' דממילואך קשה דממילואך היינו המשוי כדפריש הקונטרס גבי משאו מבחוץ וכיון שמשאו מבחוץ קרינן כי ירחק ממלואך וצ"ל דממילואך מגלה לנו דהגוף והמשוי בחד והוא ליה במקצת המשוי בפנים: אמר רבי יוחנן מאימתי מעשר שני חייבים עליו משראה פני הבית. וקשה דכיון דקודם שיראה פני הבית הכי נמי דמותר לאכלו חוץ א"כ למה הוזהר לעולם לפדות מעשר שני ו"ל דודאי ליכא לאו אבל עשה איכא דכתיב וצרת הכסף בידך אבל בלא פדייה לא: מיתבי רבי יוסי אומר כו'. ה"ה דמצי לאותובי מנתנין דאוקי לעיל סיפא במעשר שני טהור דאכלי חוץ לחומה אלא ודאי משני דעייליה ואפקיה אבל הכא קשיא מאי למימרא ובמתני' ליכא למפרך דהא קא. מהני ליה למלקיות דלא השמיענו

בהם:

חידוש

שום

דף כ

לוקה אחת וזר שאכלה לוקה שתים שאילו בתחלה אכלה אינו לוקה אלא אחת טעמא דאתיה בירושלים הא בגבולין לוקה שלש דאע"ג דלאו רואה פני חומה דעיילי ואפקי אי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן כגון דעיילינהו בטיבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמין וסבר ר' יוסי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי והתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שיפדה מעשר שני שלהן ויאכל בכל מקום ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שביט שמאי אומרים יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים וב"ה אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ואי סלקא דעתך דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמין הא קלסוהו מחיצות אמר רבה מחיצה לאכול

דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי איתיה בעיניה בטבליה לא גזור רבנן רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא ותפשוט בעיא דרב פפא: **מנתי** הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והשורט שריטה אחת על המת חייב שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת על הראש שתיים אחת מכאן ואחת מכאן על הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה רבי אליעזר אומר אם ניטלו כולן

כאחת אינו חייב אלא אחת ואינו חייב עד שיטלנו בתער רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט או ברהיטיני חייב: **גמ'** תנו רבנן **ויקרא כא-ה** לא יקרחו

יכול אפילו קרח ארבע וחמש קריחות לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה בראשם מה תלמוד לומר לפי שנאמר **דברים יד-א** לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות כל הראש תלמוד לומר בראשם לרבות כל הראש ואין לי אלא בכהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות ישראל מנין נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה להלן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים אף כאן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים ומה להלן על מת אף כאן על מת הני ד' ה' קריחות ה"ד אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא

רש"י לוקה אחת. ללא הוליעה מידי טבל בקריאת סם זה וקאכיל מעשר ראשון הטובל לתרומת מעשר וקעבר אלאו לטבל אבל איסור תרומה דקאכיל ליקא דהא כהן הוא ונהי אי הוה אמר תרומת מעשר באמצעייהו הוי מני אכיל כולה ולא לקי מידי דהוה תרומת מעשר לכהן והוא כהן ואמעשר ראשון ואמעשר שני לא לקי דהא אף לזרים קרי: הכי גרסינן טעמא דמעשר שני בירושלים ומעשר עני בגבולין הא מעשר שני בגבולין לוקה שלש: דעייולה. לירושלים וקרא עליה סם והדר אפקיה דחזא מעשר שני פני החומה הלכך לוקה שלש: אי הני מאי למימרא. דבשלמא אי אמרת מעשר שני בגבולין לוקה שלש אע"ג דלא חזא פני החומה אשמועינן טובא דחייבין עליו אע"פ שלש ראה פני חומה ואיטריד למיתניה משום דיוקא דידה הא בגבולין ראה אי אמרת דעייולה ואפקיה מאי למימרא לא הוה איטרידיא ולאו דיוקא דידה דהא פשיטא דאפילו כהן לוקה על הטבל וכו'. על התרומה ועל מעשר שני חוץ לחומה: דעייולה בטיבולה. לההיא חלנה בירושלים דקלטהו מחיטות למעשר שני העמיד ליהרס ממנה: וקסבר מתנות שלש הורמו כמי שהורמו דמיין. ודמי כמאן דעייול מעשר שני בעיניה דהוה ליה ראה פני החומה והלכך כי אפקה לוקה עליו וכגון דאפקה נמי בטיבולה: סגמרה מלאכתה. למעשר כדמפרש בזרעים (מעשרות פ"א מ"ה) מאימתי גמר מלאכתו למעשר בחיטין משימרה הכי דילייעין משיפסו כו': יפדה מעשר שני. עדיין יס לו פדייה דכיון דלא נגמרה מלאכתה לא אמרינן כמי שהורמו דמיין וראה פני החומה ואין לו פדייה: יחזיר מעשר שני ויחבל בירושלים. דקסברי בית שמאי כמי שהורמו דמיין: יפדה ויחבל בכל מקום. מדמתני רבי יוסי ארבע דבית הלל יפדה ש"מ דהכי סבירא ליה דבית שמאי במקום בית הלל אינה משנה ומדקאמר יפדה ש"מ דמתנות שלש הורמו לכו כמי שהורמו דמיין ולא ראה פני החומה ויפד לו פדייה וי"ד כו': רבינא אמר. הא דדייקינן לעיל הא בגבולין לוקה שלש וקא בעית מאי למימרא איטריד כגון דנקיט ליה בקניא וקא משמע לן דכמאן דראה פני החומה דמי ולוקה משום לא חובל אי הדך ארחקיה ואכליה והפשוט מיינה בעיא דרב פפא דבעא לעיל: מהני' הקורח קרחה בראשו. על המת כדמפרש בגמרא: והמקיף פאת ראשו. משום דבעי למימר הוה ניהו פאתי ראשו נקיט ליה: שרט. עושה חבורה בעצמו משום דער מתו: השורט שריטה אחת על המת חייב. הכא לאו דוקא נקט שריטה אחת אלא משום דבעי לפגוגי לקמיה בין שריטה אחת לשתי שריטות נקיט ליה נמי הכא וכדמזמנה דלא גרסינן ליה: שריטה אחת על ה' מתים או ה' שריטות על מת אחד. בגמרא מרבי ליה לחייב על כל אחת ואחת: חייב על הראש. על הקפת הראש חייב שתי מלקיות דשתי פאות יס לו לראש שהראש כשתי חתיכות מקום השיער חתיכה אחת ומקום הפנים והזקן חתיכה אחת ומתחברות זו עם זו בלד האזון מלפניו מקום שלועזין טנפ"א ושם נקרא פאה ששם סוף הראש מקום חיבור הפרקים ונמצא שיש לו שתי פאות יודעא מכאן ומיידע עליהן שחיס אפילו נטלן בבת אחת בשתי ידיו ואע"ג דחד התראה קא מתרה ליה אל תקיף דזיל הכא פאה איבא וזיל הכא פאה איבא כדאמר לקמן גבי קרחה וגבי שריטה דמייתנין לחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שרט ושרט ונהי דהכא לא כריך ליהוי מקרא דמסתמא כי היכי דאמרינן ושרט לחייב על כל שרט ושרט ה"נ אמרינן פאה לחייב על כל פאה ופאה דהא לאו מיתורא דקרא שמעינן ליה כולי האי. כ"ס וגימגום כדאמרינן לקמן דסכינהו לחמש ארבעתיה נשא דאע"ג דליכא אלא חדא התראה מחייבין ליה חמש: שחיס מכאן. חמש פאות יס לו לזקן אחד למטה מן האזון מקום שלחי התחתון יולא ומהפחד סם ושם נקרא פאה בחודו של לחי שבוטל לחוץ ששם מתחלת הזקן וכל מה שלמעלה עד הידעא בכלל פאת הראש היא ושתי השיבולות כל אחד מהן לטוף הלחי ונקרא פאה ואחת מלמטה שיער שצין השיבולת באמצע הסנטר שלועזין מנט"ו: ואינו חייב עד שיטלנו בתער. תנא קמא קאמר לה ורבי אליעזר פליג עליה: גמ' הכי גרסינן לא יקרחו קרחה יכול אפילו קרח כו' תלמוד לומר קרחה. דקרא יתירא הוא: בראשם מה תלמוד לומר. לאו דוקא קאמר ליה דהא דלאו איטריד משום דהוה אמינא קרחה כל דהו אלא מידרש קא דריש ליה בראשם משמע כל הראש שלפי שאמר כו': ולא התגודדו. בישראל כתיב ולא יקרחו בכהנים: בין העינים. בראש סמך לפדחת: ואין לי. לחייב על כל הראש אלא כהנים דהוא ככהנים כתיב: (רש"י)

תוספות הא בגבולין לוקה. מנדקט והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים שמע מינה דאילו היה בגבולין לוקה שלש: אמר רבא מחיצה לאכול מדאורייתא מחיצה לקלוט מדרבנן. הלכך לגבי דין פדייה לא אמרינן מתנה שלא הורמו כמי שהורמו דמיין לענין שקלטהו ואסור לפדותו אבל לענין שלוקין בגבולין אמרינן כמי שהורמו דמיין והוי ראו פני הבית: רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא. הא דאמר בגבולין לוקה שלש מייירי כשהאיש עומד. בין הקנים ונקיט ליה לקנה מבחוץ ואשמועינן דלוקה דבכך קרית ביה ראיית פני הבית ולוקה כשאוכלו במקומו דעדיין אינו בפנים לגומי ולפשוט בעיא דרב פפא: לחייב על כל קרחה וקרחה היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא אלא בבת אחת ובחידא התראה. זו גירסת הספרים והקונטרס לא גריס בבת אחת אלא בחידא התראה וכן פ"י לעולם בזה אחר זה ושמא היינו טעמא משום דאי בבת אחת הכל קרחה חידא היא ויש ליישב בבת אחת ומיירי עושה שיעור ה' קרחות והוא הדין דבזה אחר זה נמי היה יכול להקשות אלא הכי קאמר אילימא גם בבת אחת

אילימא	גם	בבת	אחת	ובחידא	התראה:	(תוספות)
--------	----	-----	-----	--------	--------	----------

ב - כ דף

אלא בחידא התראה מי מחייב והתנן נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת לא צריכא דסך חמש אצבעותיו נשא ואתביניהו בבת אחת דהויה ליה התראה לכל חידא וחידא וכמה שיעור קרחה רב הונא אומר כדי שיראה מראשו רבי יוחנן אומר משום ר"א ברבי שמעון כגריס (כתנאי כמה שיעור קרחה כגריס) אחרים אומרים כדי שיראה מראשו אמר רב יהודה בר חביבא פליגי בה תלתא תנאי חד אומר כגריס וחד אומר כדי שיראה מראשו וחד אומר כשתי שערות ואיכא דמפיק שתי שערות ומעייל בעדשה וסימנך בהרת כגריס ומחיה בעדשה תנא הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג אמר רב יהודה שתיים והתניא לקרחה שתיים אימא וכן לקרחה שתיים תניא נמי הכי הנוטל מלא פי הזוג

בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתיים רבי אליעזר אומר אחת ומודים חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת שהוא חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר **[דברים כב-ה]** לא ילבש גבר שמלת אשה: והמקיף פאת ראשו וכו': ת"ר פאת ראשו סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו תני תנא קמיה דרב חסדא אחד המקיף ואחד הניקף לוקה אמר ליה מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי דאמר לך מני רבי יהודה היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו רבא אומר במקיף לעצמו ודברי הכל רב אשי אומר במסייע ודברי הכל: והמשחית פאת זקנו: ת"ר פאת זקנו סוף זקנו ואיזהו סוף זקנו שבלות זקנו: והמשרט שריטה אחת וכו': ת"ר **[ויקרא יט-כח]** ושרט יכול אפילו שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל **[ויקרא ט-כח]** לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד ומנין למשרט חמש שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל ושרט לחייב על כל שריטה ושריטה רבי יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה' מתים שהוא חייב על כל אחת ואחת ת"ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש הוא אפיקתיה לביתו שנפל ולספינתו שטבעה בים

רפ"ז ה"ג הלל כהלת התראה. ולא גרסינן בבת אחת הלל דלחרו ביה חלל התראה ולחרת איהו וקרח בזה אחר זה מי מייחייב והתנן כו' אינו חייב הלל אחת הואיל ולא חחרו בו הלל חלל התראה והע"ג דשתייהו בזה אחר זה היא דשתייהו בבת אחת כל היום לויכא: אל תשקה אל תשקה. מתנין בו לכל שתייהו ושתייהו: נשא. פירוש סס שמקיף את השיער והסך ממנו אינו אומה שיער בגופו: ואוחזינהו בבת אחת. בה' מקומות דהו לכו ה' קריחות ובחדל התראה לכיון דבבת אחת קח עביד מאי חזית דחילל התראה האחי אלבע טפי מהאי והתראה ספק לא מייחייב דהתראה לכוכלו אלבעות שדיא ומנחל ולאחר מתכר בו אם חושש להתרחשו או לא: שריטה מרחש. שריטה מבקר הרשע ערום: אמר רב יהודה כד חביבה פליגי בה הלחל תנאי. איכא דמפיק שתי שערות ומעיל עדשה: וסימנך. ללא תימנח מפיק כברים ומעיל עדשה משנה זו בהרת כברים ומחיה עדשה להלל נמי בשערי קרחה איכא כברים וכעדשה ומשקה ידעינן ללא אפיקתה אלל שתי שערות דירחה מרחש לא הוה לריכוס לפוקיה דשהו הוה לדברי כולם דליון זה שיעור קרוב: הכי גרסינן תנא הגוטל מלא פי הזוג בשבת ולא גרסינן תנינא: פי הזוג. חודן של מספריים: אימנא וכן לקרחה שתיים. ולפרשי תנא: במלקט. שערות לבנות מתוך שחורות דמיון דלמס מקפיד על שער לכו אחד שצין שערותיו שחורות כדי שלא יראה וכן למרנא מלקט אורו מנין השחורות מלכה חשודה היא לו והייב משום גוזל כיון דחייש לגזוזה. שחורות מתוך לבנות לא גרסינן: אף בחול אסור. שמתגלה עלמנו בניי אשה: ואיזהו סוף ראשו. בלויזה ענין יאה מקיף סוף הראש שיהא חייב בכל תקיפו: המשוה לדעיו לחחורי אזנו. ולפדחתו. אחורי אזנו אין שיער כלום וכך במלחו אין שיער כלום אבל בלעזו שבלמלע טי שיער ואם הוא משנה וטוטל כל השיער שבלעזו למת לחחורי אזנו ופדחתו זהו מקיף סוף הראש: דלכיל תמרי בארבילא. האוכל תמרים בכברה היא ובהו כתיבא למימר דאין שיער מה שער הוא לוקה לאו שאין בו מעשה הוה ולא ליקה: דלמנך כך מני. האולל כך כמאל קאמרתה ניקף לוקה אימנא ליה ר' יהודה היא דלמנך לוקה (דף ז' טו.) לאו שאין בו מעשה לוקין והיינו לאו שאין בו מעשה דניקף הוא דקח עבד חלול דלא תקיפו דשמעינן לקרחה הכי לא תקיפו לא תיחמו ליה נמינח ליהקף ליהקף כמקיף א"ר מלפסיקה בלשון רבים דכתיב לא תקיפו משמע דלחרי קח מזהר רחמנא ניקף ומקיף: רבא אמר. לא כריכת לאוקומי כו' יהודה הך בייחתי דתני תנא חלל תנא חלל: דרב חסדא דקיימא דמקיף את עלמנו וקמ"ל דחייב חרתי משום מקיף ומשום ניקף דסד"ל לא ליקהי אלל חלל קמ"ל: ודברי הכל. ללא כריף לחחורי ר' יהודה היא: מסייע. מזמין השערות למקיף: שיבולת זקן. טולחו חמש פחות דקח חשיב במתינתין בכלל שיבולת הם: ת"ל וקרט. למני למיכתה לנפש לא השקטו במקום חייב. פרשב"ם דתנא ללא תתנו לכון אחר ת"ל וקרט מריבולא דו"ו: ר' יוסי אומר כו'. ר' יוסי מוסקיף חויבי: היא אפיקתיה לביתו שנפל. והא ודלוי ר' יוסי לא פליגי בהיתא דהיאך היא מנליא הפסוק מידי פשוטו: (רפ"ז)

תוספות לא צריכא שסד ה' אצבעותיו נשא. ותימא אכתי מאי תירץ כיון דליכא אלא חדא התראה אמאי מחייב ה' ואי משום דעשה בבת אחת מה בכך כיון דחד לא איכא וכי אדם אובל ב' ידתי חלב בבת אחת ובחדא התראה מי מחייב שתי מלקיות משום דהויא ליה התראה אכל חדא וחדא ויש לומר דשאני הכא דגלי קרא אכל קרחה וקרחה דקרחות מחלקות בגון גופים מוחלקין מיהו קשה למה הוצרך למרש בקרחה דעל ידי נשא לוקמי בקרחה בידו שיעור ה' קרחות בבת אחת ומ"מ לא קשה מהא דנזיר שותה כו' דשאני הכא דגלי קרא דקרחות מחלקות כמו גופים מוחלקין ויש לומר דלא מתוקמא ליה בקרחה וקרחה בידו בבת אחת משום דקרח בידו קרחה במקום אחד והכל אחד בלי הפסק שיעור בינתים וכו' חשיב הכל קרחה אחת ואין כאן על כל קרחה וקרחה להכי מוקי לה בה' אצבעותיו שנשא ואותבינהו בבת אחת ומי' בה' מקומות רחוקים קצת זה מזה שיש הפסק שיעור בין קרחה לקרחה וקרינן ביה על כל קרחה וקרחה ואם תאמר סוף סוף לוקמה אפילו בזה אחר זה ובחמשה מקומות רחוקים קצת כדפי' ומיתוקם שפיר גם בקורח ותולש בידו בלא נשא ובחדא התראה משום דגלי קרא דקרחות מחלקות ומתוך פי' הקונט' משמע דא"כ לא היה מחייב כי אם אקרחה קמיייתא שהיתה בידו בתוך כדי דיבור להתראה דאאינך קרחות לא מייחייב משום דאינן בתוך כדי דיבור להתראה ומצי למימר אישתלאי וקשה כיון דהתחיל לעבור תוך כדי דיבור להתראה לא מצי למימר אישתלאי כדמוכח פרק י' יוחסין (קדושין דף עז: ושם) גבי. ה' אלמנות בזה אחר זה דמייב אכל חדא וחדא ואפי' בחד התראה משום דגופים מוחלקים אע"ג דליכא בתוך כדי דיבור כ"א באלמנה קמיייתא לכך נראה דאין הכי נמי הוה מצי לאוקומי בזה אחר זה כדפי' אלא נקט בבת אחת לרבותא דאפילו באות' דהוה קשה ליה מייחייב ומתוקמא שפיר כך פירוש בשיטה ומיהו ניחא לפירוש דגרסינן בבת אחת וכו' אבל לגיירא ראשונה דגרס אלא בחדא התראה פירוש ומשום קרחה זה אחר זה מאי איכא למימר וי"ל דמ"מ קאמר בבת אחת לרבותא טפי דאפי' בבת אחת משכחת לה בחמשה מקומות מוחלקין בהפסק שיעור כגון דסך אצבעותיו שנשא וכל שכן בזה אחר זה דמיתוקמא בה' מקומות אפי' בקורח בידו: במלקט (שחורות מתוך לבנות) שהוא חייב. פרשב"ם דתנא דוקא כו' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה: (תוספות)

א - **כא** **דף**

קסבר רבי יוסי שריטה וגדידה אחת היא וכתבי התם למת אמר שמואל המשרט בכלי חייב מיתבי שריטה וגדידה אחת היא אלא שריטה ביד וגדידה בכלי הוא דאמר כרבי יוסי תני תנא קמיה דרבי יוחנן על מת בין ביד בין בכלי חייב על עבודת כוכבים ביד חייב בכלי פטור והא איפכא כתיב **[מלכים א יח-כח]** ויתגודדו כמשפטים בחרבות וברמחים אלא אימא ביד בכלי חייב: וחייב על הראש: מחו רב ששת בין פירקי רישא: ועל הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה: מחו רב ששת בין פירקי דיקנא: רבי אליעזר אומר אם נטל וכו': קסבר חד לאו הוא: ואינו חייב עד שיטלנו בתער: ת"ר **[ויקרא כא-ה]** ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפי' גלחו במספרים יאה חייב ת"ל **[ויקרא יט-כז]** לא תשחית אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יאה חייב תלמוד לומר לא יגלחו הא כיצד יגלחו שיש בו השחתה הוה אומר זה תער: רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטני (יהא) חייב: מה נפשך אי גמיר גזירה שוה ליבעי תער אי לא גמיר ג"ש מספרים נמי [לא] לעולם גמיר ג"ש וקסבר הני נמי יגלחו עבדי: **[מתני']** הכותב כתובת קעקע כתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בידו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר"ש בן יהודה משום ר' שמעון אומר אינו חייב עד שיכתוב שם את השם שנאמר **[ויקרא יט-כח]**

[כח] וכתובת קעקע לא תתנו בכס אני ה': **[גמ']** אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עד דיכתוב אני ה' ממש אמר ליה לא כדתיב בר קפרא אינו חייב עד שיכתוב שם עבודת כוכבים שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכס אני ה' אני ה' ולא אחר: אמר רב מלכיא אמר רב אדא בר אבהא אסור לו לאדם שיתן אפר

מקלה על גבי מכתו ממני שנראית ככתובת קעקע אמר רב נחמן בריה דרב איקא שפחות וגומות רב מלכו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכא שמעתתא רב מלכו וסימניך מתניתא מלכא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות רב ביבי בר אביי קפיד אפי' אריבדא דכושילתא רב אשי אמר כל מקום שיש שם מכה מכתו מוכיח עליו: [מתני'](#) ז'ר שהיה שותה יין כל היום אין חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת היה לבוש בכלאים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא מושט ולבוש חייב על כל אחת ואחת

רפ"י קסבר רבי יוסי שריטה וגלדיה אחת היא. דתרווייהו בין ביד בין בכלי וכתיב בגלדיה למת לא תתגודלו ולא תשימו קרחה וגו'. המשטר . בכלי חייב. הא דלחי פשיטא לכולי עלמא דעיקר גלדיה משמע בכלי ועיקר שריטה משמע ביד וקאמר שמואל המשטר בכלי על המת חייב ולא קאמר המגדל בכלי לאשמעוין דקס שריטה שיך בכלי והעושה חבורה בעגמו בכלי על המת חייב שני לאוזן משום משטר ומשום מגדל דגלדיה ושריטה אחת היא דתרווייהו בין ביד בין בכלי: מיהו גלדיה ושריטה אחת היא. כלומר בין שריטה בין גלדיה ענין חבורה הם וגביהם על מת אלא שריטה ביד גלדיה בכלי וקפידא לשמואל דאמר תרווייהו בין ביד בין בכלי דמדקאמר המשטר בכלי ולא קאמר המגדל בכלי מכלל דשריטה שייכא בכלי בגלדיה: על המת בין ביד בין בכלי חייב. דשריטה וגלדיה כתיב דתרווייהו אסרינהו רחמנא: על עבודה כוכבים. דיש עבודת כוכבים שעובדין אוהה בכך שעושין בבשרם חבורות ופלעוה: ביד חייב. דדרך עבודתה בכך ואפי' עבודת כוכבים שאין עבודהה בכך חייב דעבודה גמורה היא ביה: והא אפסכא כתיב. דבכלי דרך עבודה הוא לעבודת כוכבים דכתיב ויתגודלו כמשפטם עין גלדיה כדרך שהיו רגילין לעשות בחבורות וברמחים אלא דרך עבודה בכלי: בי פירקי דרישא. מקום הפירוקים שמתחברים שם פירקי העצמות והיינו בדפיעים. פירק יונט"ר: בי פירקא דדיקנא. פירק ראשון של זקן היינו תחת האוזן מקום שלחי התחתון וזאת נקרא פאה בחודו של לחי שזובל לחוך ופתי השבולת שפאנטור מקום חבור שני הלחיים וכן עלש קטן שמתחבר הלחיים יחד שמכאן ומכאן נקרא פאה שכל אחד מיהו כסוף הלחי הרי שחיים מכאן ומכאן והחת מלמטה הוא השיער שבין ב' השבולת שפאנטור ופתי הוא צפני עגמו: ופתי זקנם לא יגלחו. גבי כהנים כתיב ולא תשחית את פאת קנהן בשוראכל כתיב וילפין להו בג"ש האי מהו דפאה פאה והכי אמרי' בהדיא בפרק קמא דקדושין (דף לה) ג' דפאה פאה להכי הוא דלא חתא דנחיל לא יגלחו כו': ת"ל לא תשחית. ומספרים חינוך משחיתים שאין חותכין שיער גד עיקר כתיב: גילוח שיש בו השחתה. דרך גלח בו ומשחית והיינו הער אבל ריהטני משחית ואין דרך גלח בו ומספרים מגלחין ואין משחיתים: אי גמיר גזירה שוה. היא גזירה שוה דפאה פאה קאמר ומסכתה קדושין היא (קס): מספרים מנה ליה. דמותר לגלח בהם דלא קאסרי אלא מלקטו וריהטני שיש בהן השחתה: גילוח עגדי. שהחתהו עשה גילוח כלומר גילוח מיקרי דרך גלח בהו: מתני' כחוצה קעקע. כותב תהלה על בשרו בסס או בסויקרא ואח"כ מקעקע הבשר במחת או בסכין ונכנס הצבע בין העור לבשר ונראה בו כל הימים קעקע פויגנטוורי"ד ואסור לכתוב שום כתובה בעולם על בשרו צענון זה שכך גזירה הכתוב: את השם. מפרש בגמרא דקס עבודה כוכבים קאמר: גמ' עד שיכתוב את ה' ממש. על חיבת הלבו את ה' אתה מחייבו משום כתובת קעקע: וכתובה קעקע לא תתנו בסס. שום כתובת קעקע לא יעשו לפני שאני ה' ואסורין אחס לכתוב קס אחר על שצרכי אלמא עיקר חובבא משום קס עבודה כוכבים הוא ומיהו אסור לכתוב קס כתובה בעולם אפי' לבי"ש אלא דחייב מלקות לכתוב: אפר מקלה. דוקא . קאמר לפי שקשה היא ומקעקעת מקום המכה והרשע נראה קס אחר זמן אבל עפר בעלמא לא: שפוד. בפי' אין לדין (ביאה דף כה) שפוד שלבו בו בשר אסור לטלטלו א"ר מלכו א"ר אלא ושומט ומניחו בקרן זית והיינו שמעתיא דעילייהו מילתא דאמורא אמרה: שפחות. משנה היא בפי' אע"פ (כתובות דף נט): ר' אליעזר אומר אפי' הכניסה לו מלה וכו' אמר רב מלכו א"ר אלא הלכה כרבי אליעזר (קס סא): והיינו משנה דאמתי' קאי ולא קאמר מילתא באפי' נפשה: גומות.. בנדה בבא סימן (דף נב). ר' הלבו אמר רב הונא שתי שערות שאמרו כריך שיהא בעיקרן גומות רב מלכו אמר רב אלא בר אבבה גומות אע"פ שאין בו שערות: בלורית. בפרק חון מעמידין בע"ז (דף כט). ת"ר עובד כוכבים המסתפר מישראל כו' וכמה אמר רב מלכו אמר רב אלא שלש אצבעות לכל רוח והיינו מתניתא: אפר מקלה. הכא ושמעתא היא דלאו אמתני' קאי אלא מילתא באנפי נפשה קאמר אסור לו לאדם כו': גבינה. נמי באין מעמידין דקתני במשנה וגבינות ביה אונתיקי ובעי בגמרא מ"ט אמר רב מלכיא אמר רב אלא שפחות שמלתיקין כו' והיינו משנה דאמתני' קאי: מתני'. רב פפא חסימנא דרב מלכו קאי לגרועי מיניה שפחות דכולהו מתני' רב מלכיא אמרינהו כלומר משנה דשפחות דחוקתה כרב מלכו רב מלכיא אמרה ומתניתא דקאמר לאו דוקא אלא דבסימנא דרב מלכו לכתוב ומה שמשאר מן השמעתות בסימניו של רב מלכו דהיינו שפוד וגומות רב מלכו אמרינהו והיינו דקאמר איכא בינייהו שפחות ולא קאמר שפחות ואפר מקלה אלא שפחות גרידא מגרעין ודרב מלכו כדקאי קאי: מתניתא מלכתא. משניות וברייתות עיקר הן והיינו סימן מי ששמו דומה לנקבה מוקמינן כולהו מתניתא דהו נמי לשון נקבה אליביה והיינו רב מלכיא ששמו דומה לנקבה ומשמעותו של שם נמי משמע לשון מלכות והיינו משניות וברייתות שהן עיקר ולא שמעות ואית דמפרש איכא בינייהו שפחות ומקלה משמע שפחות ואכנגדה כך לשון ח"י: ריבדל. מכה: כוליהא. כלי שמכה בו בע"ז פליימא: מתני' היה לבוש בכלאים. אחד מן השוק ולא נזיר: (רפ"י)

תוספות על עבודת כוכבים ביד חייב. פי' הקונטרס חייב מיתה בכדרכה ולקי שלא כדרכה מלא תעבדם יתירא בכלי פטור דאינו בכלל עבודה דאינו חייב) אלא ביד: **רב** **אשי** **אומר** **מכתו** **מוכחת** **עליו** **וכן** **הלכה:** **(תוספות)**

ב - כא דף

יש חורש תלם א' וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור וחומר והן מוקדשין וכלאים בכרם ובשביעית ויום טוב וכהן וזר בבית הטומאה חנייא בן חכינאי אומר אף הלווש כלאים אמרו לו אינו השם אמר להם אף הנזיר לא הוא השם: **גמ'** (אמר רב ביבי אמר ר' יוסי פושט ולבוש לבוש ממש או) אפי' מכניס ומוציא בית יד אונקלי שלו מחוי רב אחא בריה דרב איקא עיולי ואמרו רב אשי אומר אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב: יש חורש תלם וכו': א"ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו החופה בכלאים לוקה אמר להן רבי יוחנן לאו משנתנו היא זו יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם האי חורש דמחייב משום כלאים היכי משכחת לה לאו דמיכסי בהדיה דאזיל א"ל אי לאו דללאי לך חספא מי משכחת מורגינתא תותה אמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן אי לאו דקילסך גברא רבה הוה אמיינא מתני' מני רבי עקיבא היא דאמר המקיים כלאים לוקה מאי רבי עקיבא דתינא המנכש והמחפה בכלאים לוקה רבי עקיבא אומר אף המקיים מאי טעמא דר' עקיבא דתינא [ויקרא יט-טו](#) שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זרע מקיים מנין ת"ל ([ויקרא יט-טו](#)) בהמתך לא תרביע) כלאים שדך לא (תזרע כלאים) אמר ליה עולא לרב נחמן ויליק נמי משום זרע ביום טוב

עליה נמי ביו"ט מידי דאיתיה בשאלה לא קתני ולא והרי הקדש בבכור והרי נזיר בנזיר שמשון נזיר שמשון בר איטמווי למתים הוא אלא תנא איסור כולל לית ליה אמר רבי הושעיא המרביע שור פסולי המוקדשים לוקה שנים אמר רבי יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה שהרי גוף אחד הוא ועשאו הכתוב כשני גופים: **מתני'** כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנה' **דברים כה-ב** במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים ר' יהודה אומר ארבעים שלמות הוא לוקה והיכן הוא לוקה את היתירה בין כתפיו) אין אומדין אותו אלא במכות ראיות להשתלש אמדוהו לקבל ארבעים ולוקה מקצת

רש"י משום הבערה. דלי הוה איהו מעביר וחבירו מבשל הוה תרויירו. חייבין דמבעיר ומבשל אבות מלאכות אלמא מייחב משום יו"ט שהים הבערה וביסוף: ה"ג ואם איתא להבערה לא ליחייב דהא ליחייב ליה משום מבשל: גיד הגשה של נביאה. דלוקה אף משום נביאה שאכל: שלש על בישולו. בישול בשר בחלב ובישול שלל לזכר יו"ט והבערה שלל לזכר ושמים על אכילתו אכילת גיד ואכילת בשר בחלב ואם איתא דמפקת הבערה ומעיילת אכילת נביאה הוה איסור ג' על אכילתו: ואזרת עזי הקדש מהכא ואשריהם תשרפון בלש לא תעשון כן לה' אלהיכם: השמר בנגע הכרעת. ואמרינן (שבת דף קלג.) בקוץ בהרתו הכתוב מדבר והשמר הוא לא תעשה: וילקי נמי. כגון שהיו כלי מחרישה מעלי אשירה: קוץ איננות טובות. בהלכותו: מי קא חיילא עליה. הא הוה ליה נשבע שלא יטעל המזוה ופקחא מן המזוה או להטיב בשבועות (דף קה.) דאין זו שבועה: מיגו דחיילא עליה שבועה כו'. היינו איסור כולל ואיסור מוסף כגון שבחתיכה עצמה נוסף איסור כגון אינו נוסף על היו"ט איסור ע"י שבועה וזו ה"ל מוסף דומיא דאשת איש ונעשית חמותו למסוף הוא דמעיקרא קיימא ליה בחנק והשתא קיימא ליה. בסקילה א"ל חלב דנותר מעיקרא קאי עליה באיסור חלב והשתא איתוסף עליה איסור נותר ואיסור כולל היינו שאין איסור נוסף על החתיכה אלא כולל אחרים באיסורא כגון שגשא ארות חמותו דמיגו דמיהסר ככולהו אחותא איתסר נמי בחמותו משום ארות אשה אי נמי כגון חמותו ונעשית אשת איש דמיגו דכילה כולי עלמא באיסור אשת איש ככלה נמי לדידיה לחייבו שהים: בנזיר שמשון. ע"י מלאך קיבל נזירות עליו דההוא אין לו שאלה דלזוי שלמעלה הוא: נזיר שמשון בר טמוני למתים הוא כלום אסור הוא להיטמא למתים אדם שמקבל נזירותו ע"י מלאך הא אמרינן במס' נזיר דף ז: שמשון הוה ליטמא למתים ובעי לאפקויה מהאי קרא ויד מאה וחמשים וגו' ופריך ליה אימא דשוינהו גוססין אלא גמרא ואית דמפרשי נזיר שמשון נזיר מן הבטן וקשיא מן ההיא נמי בשאלה איתיה שהיה אביו יכול לישאל עליו ואפילו מת אביו בשאלה מיהא הוה ההוא שעתא: המרביע שור פסולי המוקדשין. שפדה אפילו על מינו לוקה שהרי גוף אחד ועשאו הכתוב שני גופין דתורת חולין ותורת קדשים יש עליו תורת חולין שמוזה באכילה מחוץ לפתח אהל מועד כאילו לא הוקדש מעולם ותורת קדשים שאסור בגיזה ועבודה כדאמרינן בספרי בכל אות נפש חזק ואכלת בשר במה הכתוב מדבר אם בבשר תאווה הרי כבר אמור כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך וגו' כי תאווה נפשך וגו' אם באכילת קדשים הרי כבר אמור כי אם במקום וגו' אם תעלה וגו' הא אין הכתוב מדבר אלא בפסולי המוקדשין שפדה חזק ולא גיזה דאסור בגיזה ועבודה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביא והלכך אסור להרביעו אפי' עם מינו משום כלאים שמרביע חולין על קדשים או קדשים על חולין וכן במנהיג אפילו מנהיג עם מינו ואפילו מנהיגו בפני עצמו חולין וקדשים הוא וחייב משום כלאים דחרישה דהוא עצמו כלאים שמרביע חולין על קדשים שני גופין ולא שמעתי קריאה מנלן דחולין וקדשים כלאים זה בזה ודבר תימה הוא: מהני' שנאמר במספר ארבעים. והפילו האופט והכהו לפניו כדי רשעוהו במספר (דברים כה) וסומך ליה ארבעים יכנו ודקשין כמאן דכתיב במספר ארבעים מנין שהוא סוכס את הארבעים כדמפרש בגמ' דמדלח כתיב יכנו ארבעים במספר אלא במספר ארבעים יכנו שמעין דהכי קאמר מנין הסוכס הארבעים חשבון המשלים סוכס של ארבעים שגורם לקרות אחריו ארבעים והיינו שלשים ותשע: ראיות להשתלש. בגמרא מפרש: (רש"י)

תוספות אלא הכא במאי עסקינן שבישלו בעצי הקדש. ואם תאמר לילקי משום הזיד במעילה באזרה ו"ל דלא חשיב אלא לאו דאיתנהו בפחות משהו פרוטה: מתקיף לה רב אושעיא וליחשוב נמי משום זרוע בנחל איתן. קשה דהשתא פריך טובא (ונפרוך דלא) משני מידי וצריך לומר דע"כ דתנא תנא ושייר ולעיל קאמר אלא תני תנא שמונה ואת אמרת תנא ושייר ואומר הר"ם דלא דמי לעיל דקתני שמונה ומני י"ט בחד ואם איתא דאיכא תו מלקות משום י"ט היה לו למנותן בשתיים אבל הכא יכול להיות דלא איירי תנא למיחשב כל הני גווי דזרוע בנחל איתן ומוחק את השם: אמר ליה כגון דאמר שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט. וקשה דאכתי ליתא בלאו והן דפרוך כ"ג דשבועות (דף כד. ושם) גבי שלא אוכל נבילה ושחוטתה: דפריך מי איתא בלאו והן ואולי י"ל דמשכחת לה בהן כגון עפר תיחוח דלית בה חיובא מן התורה באותה חרישה: שהרי גוף אחד ועשאו הכתוב ב' גופים. הקונטרס פירש כגרתו ור"ת פירש בענין אחר כמין חומר דכתיב ביה כצבי וכאיל שהם ב' מינין וזוהי הפירוש מיושב הא דאמר' בבכורות (דף לג.) תלתא צבי ואיל כתיבי בו חד לכדרב יצחק וחד לכדר' (יהושע) ופירוש הקונטרס לא אתפרש למילתייהו והשתא ניחא הא דרבי יצחק ורבי יהושע דהכא: המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה. ודוקא אי מושך השור משוי בגופו אבל בלא המשכה אין לוקה בהנהגה דאם לא כן לעולם לא יוכלו להנהיג

ב - כב דף

ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה ומשלקה אמדו שיכול הוא לקבל ארבעים פטור: **גמ'** מ"ט אי כתיב ארבעים במספר הוה אימא ארבעים במניינא השתא דכתיב במספר ארבעים מנין שהוא סוכס את הארבעים אמר רבא כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא: רבי יהודה אומר ארבעים שלימות וכו': אמר ר' יצחק מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב **[דברים יג-ו]** מה המכות האלה בין ידך ואמר אשר הכתי בית מאהבי ורבנן ההוא בתינוקות של בית רבן הוא דכתיב: אין אומדין אלא במכות הראיות וכו': לכה אין לא לכה לא ורמינהו אמדוהו לקבל ארבעים וחזרו ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה וחזרו ואמדוהו שיכול לקבל ארבעים פטור אמר רב ששת לא קשיא הא דאמדוהו ליומי הא דאמדוהו למחר וליומא אחרא: **מתני'** עבר עבירה שיש בה שני לאוין אמדוהו אומד אחד לוקה ופטור ואם לאו לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה: **גמ'** והתניא אין אומדין אומד אחד לשני לאוין אמר רב ששת לא קשיא הא דאמדוהו לארבעים וחדא הא דאמדוהו לארבעים ותרי: **מתני'** כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך וחזן הכנסת אוהו נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבו והאבן נתונה מאחרי חזן הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל כפולה אחד לשנים ושנים לארבעה ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בה ידה טפח ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו ומכה אותו שלש מלפניו ושתי ידות מלאחריו ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה שנאמר **[דברים כה-ב]** והפילו השופט והמכה מכה בידו אחת בכל כחו והקורא קורא. **[דברים כה-ח]** אם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך ואת מכות וגו' וחוזר לתחלת המקרא **[דברים כט-ח]** ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' וחיותם **[תהילים עח-ח]** והוא רחום יכפר עון וגו' וחוזר לתחלת המקרא

ואם מת תחת ידו פטור הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו נתקלקל בין בריעי בין במים פטור רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים: גמ'

רש"י ואמדו שאין יכול לקבל פטור. דכיון דנתבזה בבית דין ולקה קתה סגי ליה בהכי אבל לא לקה חלה אמדוהו לארבעים וחזרו ואמדו שאין יכול לקבל כולם לא מיפטור דאין ראשון לגרוע האומד חלה לוקה אחר זמן והכי נמי אם אמדוהו לשמונה עשר ומשלחה חזרו ואמדו שיטול עדיין לקבל ארבעים פטור משום לוקה אבל לא לקה ראשון להוסיף על אומד ראשון: גמ' כמה טפשי שאר אינשי. כמה שוטים הללו רוב בני דאס: ורמינהו אמדוהו לקבל ארבעים וחזרו ואמדו שאין יכול פטורין אותו. אע"ג דלא לקה אלמלא דלא שני בין לקה ללא לקה וה"ל בין שאמדוהו לארבעים בין שאמדוהו לשמונה עשרה לא עבדינן ליה חלה אומד ראשון וקשה בין מדישא ובין מסיפא: הא דאמדוהו ליומי'. מתניתין באמדוהו ליומייה לקבל מ' או שמונה עשרה והלכך כי חזרו ואמדו בו ביום שאין יכול לקבל או יכול איגלחי מילתא דאומד שלהם לא היה כלום כיון דבו ביום סתרו כל מה שאמדו שהרי זה לא נשתנה ולא הכחיש בשהות מועט כזה ויש לומר דהם טעו באומד הלכך כי אמדו החלה לארבעים וחזרו ואמדו בו ביום שאין יכול לקבל אם לקה מקלתן פטורין אותו שהרי נתבזה ואם לא לקה הרי הוא כמי שלא אמדוהו כלל ועכשיו הוא דמעיינו בדנייה ואמדו אין יכול וממתניו כי עד שיבדיל והיה אומדיו אותו אומד הראוי לו וכן אמדו החלה ל"ח ובו ביום חזרו ואמדו שיכול לקבל ארבעים איגלחי מילתא דטעו באומד ראשון ואינו כלום והלכך אם לקה כבר כל השמונה עשרה פטורין אותו וכיון דילא מ"ד כבר בזיון ב"ד הוא להחזירו אבל לא לקה ראשון להוסיף על אומד ראשון דאינו כלום: ובדיניה דאמדוהו למחר או ליומא אחרת. ליום אחר דההוא ודאי אומד גמור הוא שיפה ענינו שהיה יכול זה לקבל עד אותו יום כך וכך מכות חלה נשתנה והבחיט הלכך כי אמדוהו לארבעים עד יום פלוני וכשהגיע יום פלוני אמדו שאין יכול לקבל כולם אומד ראשון גמור היה והואיל ונשתנה ונתקלקל שאין יכול לקבל פטור אע"פ שלא לקה שהרי נתבזה באותו אומד וכי אמדוהו נמי לשמונה עשרה עד יום פלוני וכשהגיע יום פלוני אמדו שיכול לקבל ארבעים אין לוקה חלה אומד ראשון דאומד גמור היה כך נראה לרבי. לישנא אחרינא מתני' דאמדוהו ליומייה לקבל ארבעים והלכך אין פטורין אותו חלה אם כן לקבל עד אותו יום יאז בו כח לקבל קתה מן המכות אמדוהו לקבל ליום או ליומייה ודאי אין בו כח ואם חזרו בהם פטור מיד וכן קיבל ר' מנח"ם ולא נהירא דמשום דאמדוהו ליומייה אמאי בדידא לן שיהא בו כח לקבל קתה מן המכות הם אומדן שאין יכול ואין אמדוהו לילקי וליומא ועוד דאם לקה אמדוהו דמתניתין ולא דמלקינן ליה לכתחלה. מ"ר: מתני' עבירה שיש בה שני לאוין. כגון חורש בשור וחמור וכלאים בכרם: ואם לאו. דלא אמדוהו אומד אחד חלה ללאו אחד אמדוהו חלה לוקה ומתירא: גמ' אמדוהו לארבעים וחזרו. כל מה שאומדן עליו עד שלשים והשע חשבינן משום חד לאו דכך הוא דינו למלקות ארבעים חסר אחת על לאו אחד ואם מוסיפין עליו אפילו שלש מכות דהוא להו ארבעים והרתי חשבינן אותו שלש אומד ללאו האחר ואם לא הוסיפו חלה ארבעים וחזרו לוקה ומתירא חזרו וקשה משום לאו אחד ומתירא חזרו ולוקה דמכות שאין ראוייה להשתלש לא מלקינן ליה: מתני' על העמוד. עץ אחד נעוץ בקרקע וגובהו כנגד שתי אמות או אמה וחצי והוא כפוף ומוטה על אותו העמוד כאלו הנסמך על צדיה דלת והולכה דיו למטה וכופתו לו ידיו בצדי העמוד: חזן. שמש הקהל. ולא שמעתה בו שום משמעה: נפרמו. דקורא "א"ל בלע"ז קריעה של תפירה: מאחוריו. של ניוון: כפולה אחת כשהיה. ועוד רצועה אחרת כפולה כשהיה היינו שהיה רצועה שהן ארבע ואותן שהיה רצועה עולות ויורדות בה כלומר אותן שהי רצועה היו תלויות באמצע הרצועה ושל חמור לקיים בהן יבא מי שמכיר אכוס בעליו כו': היה מכה. וכשהוא מגביה ידו ומוריד הן עולות ויורדות כך קיבל רבי מעיקרא ולא נהירא לון אחר מפי רבי עולות ויורדות כן דרך הפירה של רצועה הוחב ראש רצועה בנקב כנגד מטה וחזרו ווחב בנקב אחר דרך מעלה ונראה כמעלה ומוריד: ידה טפה. מקל שהלוייה בה ארכה טפה ורצועה עצמה רחבה טפה ומנגעת עד פי כריסו שמשער כך כשהוא מכה כלה ראשה של רצועה שפי כריסו בחתלת כריסו שהמכה עומד בלד המוכה ומכה אותו ברוחב גבו הלכך אורך הרצועה ברוחב כל גבו עד מקום שמתחיל שם הכרס ואף ע"ג דאמרן לעיל האבן נתונה לה לאחוריו אע"פ"כ היה הוא משלחה עצמו לכך לכו והיה מכה בכחבו: שלש מלפניו. על הבטן ושתי ידות מאחוריו בזמנא מפרכ טעמא: והקורא קורא אם לא תשמור. הא מיפשט פשיטא לן דבעי קריאה כדאמרן וכתיבתו [דף יא.]. בקורת ההיה בקרייה ההא דלהכי קתני ההא והקורא: אם מת תחת ידו פטור. דשליח ב"ד הוא ואמרן לעיל [דף ת.]. ילא האב המכה את בנו ושליח ב"ד: הוסיף לו רצועה. על האומד ומת ה"ל גולה על ידו ולא דמי להכהו עשרה בני אדם בעשר מקלות דאמרין בהגשרפין [סנהדרין דף עה.]. כולן פטורין דההיא אוקומנא לא בגוסס בדי אדס: נתקלקל כו' פטור דכתיב ונקלה והרי נקלה: גמ'. (רש"י)

תוספות הא דאמדוהו ליומי. בו ביום שאמדוהו לקבל חזרו ואמדוהו שלא יוכל אז אמרה מתני' דלוקה דאי לא לקי אזלינן בתר אומד הראשון ונמתין לו עד שיבירא וילקה כמו שאמדוהו אבל אם אמדוהו אומד שני למחר שמה הכחיש אחר הראשון ואזלינן בתר האחרון ופטור שהרי אמדוהו שאין יכול ללקות כלל וכן מדינת סיפא אמדוהו מתחלה לקבל ל"ח ובו ביום אמדוהו לקבל כולם אזלינן בתר השני ולוקה אם לא לקה כבר כל ה"ח וברייתא באמדוהו ביום אחרון אבל אומד ראשון היה טעם ואזלינן בתר

א - כג דף

גמ' מ"ט משום נקלה אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין לרצועה שהיא של עגל דכתיב [דברים כה-ג]. ארבעים יכנו וסמך ליה [דברים כה-ז]. לא תחטום שור בדישו ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה דכתיב לא תחטום שור בדישו וסמך ליה [דברים כה-ה]. כי ישבו אחים יחדו וגו' ואמר רב ששת משום ר' אלעזר בן עזריה כל המבזה את המועדים כאילו עובד עכו"ם דכתיב [שמות לד-ז]. אלהי מסכה לא תעשה לך וסמך ליה [שמות לד-יח]. את חג המצות תשמור ואמר רב ששת משום ר' אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים דכתיב [שמות כב-ל]. לכלב תשליכון אותו וסמך ליה [שמות כג-א]. לא תשא שמע שוא וגו' קרי ביה נמי לא תשיא: ושתי רצועות וכו': תנא של חמור כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא [ישעיה א-ג]. ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע וגו' אמר הקב"ה יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו: ידה טפה וכו': אמר אבבי שמע מינה כל חד וחד לפום גביה עבדינן ליה אמר ליה רבא אם כן נפיש להו רצועות טובא אלא אמר רבא אבקתא אית ליה כי בעי מיקטר ביה כי בעי מרפה בה: מלקין אותו וכו'. מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא [דברים כה-ב]. והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר רשעה אחת מלפניו שתי רשעיות מאחוריו: אין מלקין אותו וכו': אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן מנין לרצועה שהיא מוכפלת שנאמר והפילו והא מיבעי ליה לגופיה א"כ לכתוב קרא יטיהו מאי הפילו ש"מ תרתי: המכה מכה בידו: תנו רבנן אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע רבי יהודה אומר אפילו חסירי מדע ויתירי כח אמר רבא כותיה דרבי יהודה מסתברא דכתיב [דברים

כה-ג] לא יוסיף פן יוסיף אי אמרת בשלמא חסירי מדע היינו דצריך לאזהורי אלא אי אמרת יתירי מדע מי צריך לאזהורי ורבנן אין מזרזין אלא למזרזי תנא כשהוא מגביה ומגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתיה מדידיה: והקורא קורא כו': תנו רבנן הגדול שבדיינין קורא השני מונה והשלישי אומר הכהו בזמן שמכה מרובה מאריך בזמן. שמכה מועטת מקצר והא אנן חוזר לתחלת המקרא מצוה לצמצם ואי לא צמצם חוזר לתחלת המקרא תנו רבנן מכה רבה אין לי אלא מכה רבה מכה מועטת מנין ת"ל לא יוסיף אם כן מה תלמוד לומר מכה רבה לימד על הראשונות שהן מכה רבה: נתקלקל וכו': תנו רבנן אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים וכו"א אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי אמר רב נחמן בר יצחק שניהם שוין בריעי אמר שמואל כפתוהו ורץ מבית דין פטור מיתבי קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרין אותו נפסקה רצועה בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין אותו אמאי להוי כרץ התם רץ הכא לא רץ ת"ר אמדוהו לכשילקה קלה פוטרין אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו שנאמר **[דברים כה-ב]** והכהו [וגו'] ונקלה ולא שלקה כבר בבית דין: **מתני'** כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר **[דברים כה-ג]** ונקלה אחיך לעיניך כשלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל ואמר רבי חנניה בן גמליאל מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתתנו לו נפשו ר"ש אומר ממקומו הוא למד שנאמר **[ויקרא יח-ט]** ונכרתו הנפשות העושות וגו' ואומר

רש"י אין חוסמין. אין מגערין בה שלא תלמד אי אפשי בו: את המועדות. חובו של מועד: חג המועד תשמור. מפרש בחגיגה (דף יח.) אם בראשון ובשביעי הרי כבר אמר הא לא לא להסיר אלא על חובו של מועד שאסור בעשיית מלאכה: אל תשת ירך עם רשע להיות עד חנם. היינו מעיד עדות שקר: אבהא. כמו מיבא אביא: במספא. שתי קטניות מלחריהו: אפילו יחזיר כח ואפילו חסירי מדע. דלון להקפיד בכך: אי אמרת בשלמא דלפילו חסירי מדע. יכולין להעמיד כהן היינו דלולטריך כו' למזרזי: מכה מועטת. כגון שאמדוהו לפחות מכה בסידור אחד: אין לי אלא מכה רבה כו'. רישא דברייתא הכי איתא בסופי אין לי אלא בזמן שמוסיפין על מנין ארבעים על כל אומד ואומד שאמדוהו בית דין מנין ת"ל לא יוסיף מכל מקום מכה רבה אין לי אלא מכה רבה כו'. אין לי דחייב על לא יוסיף אלא בזמן שהכהו מכות הרבה על האומד מכות מועטות אפילו שתי מכות או אחת מנין דחסור להסוף ת"ל לא יוסיף לא להכותו על אלה על מנין האומד: שהוא מכה רבה. שניתן להכותו. בעל כורחו כן נראה לרבי ובגמרא אחר קיבל רבי: ה"ג ת"ר אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי אמר רבי יצחק הא קאמר רבי יהודה אחד האיש ואחד האשה בריעי שוין בריעי אמר שמואל כפתוהו ורץ מבית דין פטור מיתבי קלה בין בראשונה בין בשניה. בין קודם שהכהו כלל בין לאחר שהכהו והיינו ראשונה הגבהה ראשונה שנגביה ידו להכות את נתקלקל באותה הגבהה מחמת פחד או שנתקלקל בהגבהה שניה דיינו לאחר שהכהו: פוטרין אותו. דנקלה קרינא ביה דהא קלה: נפסקה הרצועה. אם בהגבהה שניה נפסקה פוטרין אותו דהא נקלה באותה הכלה שהכהו ואם קודם שהכהו נפסקה כשהרים ידו להכותו אין זו קלה: לכשילקה קלה. פירושו לכשילקה יקלה שאמדוהו שאם ילקוהו מיד ויתקלקל בריעי פוטרין דין ויוסיף ונקלה כתיב דלון נותנין לו מכה שיקלה עליה מיד כך שמעתי אבל אמדוהו שלא יתקלקל עד לאחר המלקות מלקין אותו: קלה תחלה. קודם שקיבל שום הכלה מלקין אותו אחרי כן: מהני' על אחת כמה וכמה שהנתן לו נפשו. דמדה טובה מרובה ממדת פורענות אחד מחמש ממות דעמדת פורענות כתיב (שמות כ) פוקד עון אבות על בנים על שגאים ועל רבועים ובמדה טובה כתיב (שם) עשה חסד לאלפים ומתרגמין לאלפים דרי ארבעה דורות כנגד אלפים דורות היינו אחד מחמש ממות מיעוט לאלפים אינו פחות משני אלפים וכל שכן אם כפשוטו דמשמע אלפים עד סוף כל הדורות: דכתיב. אחר כל העריות ונכרתו הנפשות העושות הרי חייב כרת על הנגבל בהן ונתן חיים למונע וכל מהם דכתיב קודם העריות ושמתם את חוקותי ואת משפטי וגו' (רש"י)

תוספות רבי יהודה אומר (בעיני יתירי כח ו) חסירי מדע. נ"ל דפליג אתנא קמא דאמר אין מעמידין כלל חסירי מדע דאין מדקדקין בדבר דבהא טעמא דגמרא אין נכון לכאורה לומר דלרבי יהודה מעמידין דוקא חסירי מדע: שניהם שוין. ומיהו אשה אף במים: קלה. כל הנתקלקל בריעי איש ואשה משגביה הרצועה להלקותו בראשונה או בשניה פוטרין אותו ואין מכין אותו כלל אבל נפסקה דוקא כי נפסקה בשניה שלקה אחת ולא שנפסקה בראשון קודם שלקה כלל: (תוספות)

ב - כג דף

[ויקרא יח-ה] אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר"ש בר רבי אומר הרי הוא אומר **[דברים יב-כב]** רק חזק בלבתי אכול (את) הדם כי הדם הוא הנפש וגו' ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גדול ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות ר' חנניה בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר **[ישעיה מב-כא]** ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: **גמ'** א"ר יוחנן חלוקין עליו חבריו על רבי חנניה בן גמליאל אמר רב אדא בר אבהא אמרי בי רב תנינן אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם הוא רב נחמן (בר יצחק) אומר הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחרת לדונו בכרת ולא במלקות רב אשי אמר אפילו תימא רבנן זה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בידי שמים אמר רב אדא בר אבהא אמר רב הלכה כר' חנניה בן גמליאל אמר רב יוסף מאן סליק לעילא ואתא ואמר אמר ליה אבבי אלא הא דאמר רבי יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם [אלו הן] מקרא מגילה ושאיילת שלום [בשם] והבאת מעשר מקרא מגילה דכתיב **[אסתר ט-כז]** קימו וקבלו היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה ושאיילת שלום דכתיב **[רות ב-ד]** והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ואומר **[שופטים ו-ב]** ה' עמך גבור החיל מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעביד מדעתיה ומשמיא לא אסכימו על ידו ת"ש ואומר ה' עמך גבור החיל הבאת מעשר דכתיב **[מלאכי ג-י]** הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחונני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר רב עז' שילבו שפתותיכם מלומר די א"ר אלעזר בג' מקומות הופיע רוח הקודש בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל הרמתי ובבית דינו של שלמה בבית דינו של שם דכתיב **[בראשית לח-כו]** ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני מנא ידע דלמא כי היכי דאזל איהו לגבה אזל נמי אינש אחרינא [לגבה] יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים: בבית דינו של שמואל דכתיב **[שמואל א יב-ג]** הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ויאמר עד ה' ועד משיחו כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמר מיבעי ליה יצאת בת קול ואמרה אני עד בדבר זה בבית דינו של שלמה דכתיב **[מלכים א ג-כז]** ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו (כי) היא אמו מנא ידע דלמא איערומא מיערמא יצאת בת

קול ואמרה היא אמו אמר רבא ממאי דלמא יהודה כיון דחשיב ירחי ויומי ואיתרמי דחזינן מחזקינן דלא חזינן לא מחזקינן שמואל נמי כולהו ישראל קרי להו בלשון יחידי דכתיב [\[ישעיה מה-ז\]](#) ישראל נושע בה' שלמה נמי מדהא קא מרחמתא והא לא קא מרחמתא אלא גמרא: דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איברייו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא [\[דברים לג-ד\]](#) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא

רש"י אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. וסומך ליה איש אל כל שאלו בשרו דמשמע מי שעושה חוקותיו אני נותן חיים לו ואלו הן חוקותיו איש איש וגו' הא למדת כל היושב ואינו עובד כו': לזכות את ישראל. כדי שיהו מקבלין שכר במה שמונעין עצמן מן העבירות לפיכך הרבה להן שלל היה לרין ללוות כמה מלות וכמה אזהרות על שקלים ונבלות לאין כך אדם שאינו קץ בהן אלא כדי שיקבלו שכר על שפורשין מהן; גמ' חנוכה. במסכת מגילה אין בין שבת כו': בהכרת: לשון הכרת חכרת (במדבר טו) ואינו שם דברי: הא. מהני' דמגילה רבי יצחק היא ולהכי קאמר דזוון כרת בידי שמים ולא בידי אדם אבל מאן דסבירא ליה דמלקות איכא בחייבי כריתות מודי לרבי חנניא דנפטרו מידי כריתות כיון שלקו ואילטריד ליה לרבי ויחנן ללאשמעין דחלוקין: רב אשי אמר אפי' הימא. מהני' דמגילה רבנן היא דלאמרי בחייבי כריתות ישנן בכלל מלקות ארבעים ואפילו הכי מודי לר' חנניא דנפטרו מידי כריתות ודקא אמרת מיתה וכתה בידי אדם הוא לא דמי דזה עיקר זדונו בידי אדם עיקר עונש של שבת בידי אדם דקאי בסקילה ועיקר עונשו של יום הכפורים בידי שמים דלע"ג' לזכור חוב חייב מלקות בחייבי כריתות הוא אינו עיקר החיוב דכרת חמור ממלקות ואי מודי בלא התראה הוא הוי בכרת וגמלא חיובו החמור בידי שמים ואינו בחר עיקר החיוב אזלינן וכן עיקר. מורי. ואית דפרשי עיקר זדונו החלטה בר כרת הוא ואילו לא לקי נכרת ולא נהיבא דהא תרוייהו בהלכה איתנהו ביה לרבנן דלאמר מלקות בחייבי כריתות איכא: מקרא מגילה. דחייבין על מקרא מגילה: ואילו שם שם. דמוהר לאדם לשאל בשלום חבירו בשם כגון ימים ה' עליך שלום ואין בו משום מוליא שם שמים לבטלה. מרבי. ל"א שאילת שלום בשם דחייב אדם לשאל בשלום חבירו בשם ואינו נמי כי שייכין אהדי דמכרינן שם שלום שמו של הקב"ה דכתיב (סופטים ו) ויקרא לו ה' שלום לשם ה': והבאת מעשר. כדאמרינן ביבמות (דף פו:) דעורא הסופר קנסינהו ללוים לפי שלל עמו וזוה הביא כל המעשרות אל לשכת בית ה' והיו הכהנים והלוים שוים במעשר ראשון כדכתיב בעזרא (נחמיה ז) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים. במעשר הלוים גם חזקיהו עשה כמו כן הכין לשכות להביא כל המעשרות בהן כדי שלא יקבלום הלוים שהיו עמו"ם כדכתיב בדברי הימים (ב לז) ויאמר חזקיהו להבין לשכות בבית ה' ויבאו את התרומה. ואת המעשר וגם הוא תיקן להעלות לירושלים מעשר ירק ומעשר אילן דכתיב (שם) וכפרון הדבר הרבו בני ישראל ראשיה דגן תירוש ויבאר וגו' ומפרש בנדרים (דף נה.) מאי וכפרון הא כל הני דאורייתא ניהו ומשני מעשר ירק ומעשר אילן וכתיב בהרי עשר. דקאמר להו נביא לשראל הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגו' ובחנני נא באתה וגו' אלמא דהסכים: ואומר ה' עמד גבור החיל. מדקאמר ליה מלאך לדעון שאילת שלום בשם אלמא דהסכים: הופיע. נבלה והוכיח בשעת האורך בלע"ז בדוב"ר כך שמעתי. ל"א הופיע נשמעה בקול גדול. בגימטריא רבי: בבית דינו של שם. לא היה שם חי באתה עשה שהרי מה אלא בית דין של אחרינו ומנניו והלמדידיו וקרי ליה בית דין של שם כמו בית שמיא ובית הלל: ממני יאלו כפושים. דברים נעלמים הללו מחתי יאלו שלפי שיהודה היה מלך והיא זכתה ללכת ממנה מלכים. מתוך שהיתה לנועה בבית חמיה ואלתה גזירה זו מלפני שאלה זרע משניהם כך קיבל רבי מעיקרא לישנא אחרינא מחתי היתה שיאלו ממנה שני בנים הללו לכבוש העולם שהרי עתיד דוד ומשיח ללכת ממנה: בית דינו של שמואל לנולד ישראל אמרו עד דהא דכתיב ויאמר בני ישראל איקרו יחיד: רמ"ח מלות עשה. דכל אבר ואבר אומר לו עשה מלוה: שם"ה ומלות לא תעשה. שכל יום מזהימים עליו שלל לעבור: מפי משה (רש"י)

תוספות והבאת מעשר. פירש הקונט' שקנס עזרא ללוים ותיקן שיביאוהו לכהנים כמו התרומה וכמדומה מלשונו שעוד פירש פירוש אחר שיפרשו מכל פירות אילן כמו **שתיקן** **חזקיהו** **וכדכתיב** **וכפרון** **הדבר:** **(תוספות)**

דף כד - א

שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב [\[תהילים טו-א\]](#). מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם הולך תמים זה אברהם דכתיב [\[בראשית יז-א\]](#) התהלך לפני והיה תמים פועל צדק כגון אבא חלקיהו ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב [\[בראשית כז-יב\]](#) אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חבירו וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרא את קרוביו נבזה בעיניו נמאס זה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו במטה של חבלים ואת יראי ה' יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו (אבי אבי) רבי רבי מרי מרי נשבע להרע ולא ימיר כו' יוחנן דא"ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי כספו לא נתן בנשך אפילו ברבית עובד כוכבים ושוחד על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי כתיב עושה אלה לא ימוט לעולם כשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד להו לכולהו הוא דלא ימוט הא חדא מינייהו ימוט אמרו ליה מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בחדא מינייהו דאי לא תימא הכי כתיב קרא אחרינא [\[ויקרא יח-כד\]](#) אל תטמאו בכל אלה התם נמי הנוגע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל אלו בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב [\[ישעיה לג-טו\]](#). הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב [\[בראשית יח-טז\]](#) כי ידעתי למען אשר יצוה וגו' ודובר מישרים זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים מואס בבצע מעשקות כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון ר' ישמעאל בר' יוסי אוטם אזנו משמוע דמים דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק כגון ר"א רבבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרכי חייא בר אבא דאמר ר' חייא בר אבא זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתב [\[ישעיה לג-טז\]](#) הוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב [\[מיכה ו-ח\]](#) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך עשות משפט זה הדין אהבת חסד זה גמילות חסדים והצנע לכת זה הוצאת המת והכנסת כלה והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה חזר ישעיהו והעמידן על שתים שנתם מואס [\[ישעיה נא-א\]](#) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר [\[עמוס ה-ד\]](#) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר [\[חבקוק ב-ד\]](#) וצדיק באמונתו יחיה אמר ר' יוסי בר חנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלו משה אמר [\[דברים לג-כח\]](#) וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס וביטלה [שנאמר] [\[עמוס ז-ה\]](#) חל נל מי יקום יעקב וגו' וכתב [\[עמוס ז-ג\]](#) ניחם ה' על זאת [וגו] משה אמר [\[דברים כח-סה\]](#) ובגוים ההם לא תרגיע בא ירימה ואמר [\[ירמיה לא-ב\]](#) הולך להרגיעו ישראל משה אמר [\[שמות לד-ז\]](#) מוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל וביטלה [\[יחזקאל יח-ד/ב\]](#)

באש ולא נבכה אמר להן לכך אני מצחק ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור"ע מצחק אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו [\[במדבר א-נא\]](#) והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר להן לכך אני מצחק דכתיב [\[ישעיה ח-ב\]](#) ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה באוריה כתיב [\[מיכה ג-יב\]](#) לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו'] בזכריה כתיב [\[זכריה ח-ד\]](#) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו:

רש"י און פירוש לקטע זה (רש"י)

תוספות באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש. וקשה דהא בכל המקרא לא מצינו פסוק זה מנבואתו של אוריה כי אם בנבואתו של מיכה המורשתי ויש לומר דסמיך אהא דאיתא בספר ירמיה (לח) שנתנבא ירמיה על פורענות ונתקבצו הכהנים והנביאים להרגו מפני שהיה מדבר פורענות ואמרו להם השרים אין אנו מסכימין שהרי מיכה דיבר מפורענות ולא נהרג וגם אוריה וגו' משמע שדבר אוריה כמו מיכה ומה פורענות דבר מיכה הוא קרא זה והוי כמו שדבר אוריה אבל קשה מנלן דאותה נבואה דכתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות היא לעולם הבא דלמא היא בעולם קודם גאולה וי"ל דממה שהוא אמר בפסח שני (פסחים דף סח.) ניחא דקאמר עתידים (מתים שיחיו) דכתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות וילכו על משענותם ועל אלישע שהחיה המת כתיב משענתו וגמרינן משענת דהאי קרא ממשענת דאלישע מה להלן החיה המת אף כאן תחיית המתים וא"כ ע"כ האי נבואה לעתיד לבא שהרי עבר בית ראשון ובית שני שלא היתה תחיית המתים וניחא הכל והשם יזכנו לראות משיח

אמן:

